

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ DRUHÝ ROČNÍK

2

Vojenská mysl je teoretický časopis
diskusní povahy

Uvádí osobní názory autorů,
které nelze považovat za oficiální
názory ministerstva národní obrany

K řídicí a organizátorské práci velitelů a štábů

XIV. sjezd KSČ vytyčil jako trvalý úkol celé společnosti, ozbrojených sil, státních a společenských orgánů a institucí zajištění spolehlivé obrany země a socialistických vymožeností našeho lidu v rámci jednotného úsilí států Varšavské smlouvy, v nerozborném přátelství a spojení se Sovětským svazem.

Při plnění tohoto úkolu má rozhodující úlohu Československá lidová armáda. Ke zvyšování její bojové síly ukládá rezoluce XIV. sjezdu

— rozvíjet stranickopolitickou práci a politickoideovou výchovu;

— v další výstavbě armády a jejího velitelského sboru důsledně vycházet z třídně politických hledisek, využívat poznatků marxisticko-leninské vojenské vědy a zkušeností bratrských socialistických zemí;

— neustálou pozornost věnovat zdokonalování systému velení, upevňování kázně, organizovanosti života a vysoké bojové pohotovosti vojsk.

Tuto jednoznačnou a jasnou vojenskopolitickou linii XIV. sjezdu KSČ velice konkrétně vyjadřují základní výcvikové dokumenty, především Rozkaz ministra národní obrany na výcvikový rok 1972, který je zároveň vojenskopolitickým dokumentem ÚV KSČ.

K tomu, aby náročné a reálné úkoly v tomto výcvikovém roce byly úspěšně splněny, byly vytvořeny v uplynulém období potřebné politické předpoklady.

Především je to úspěšné dovršení všestranné konsolidace armády. Velitelský

sbor byl upevněn, očištěn od těch, kteří zklamali v krizových letech. Armádní stranická organizace se politicky, ideově a organizačně upevnila a podstatně vzrostla její akceschopnost.

Příslušníci armády konkrétními činy prokázali při plnění úkolů bojové a politické přípravy v minulém roce a zejména ve volbách do zastupitelských orgánů svůj upřímný a vřelý vztah k politice strany a k Ústřednímu výboru KSČ. Projevili své odhodlání politiku strany nejen podporovat, ale i každodenně plnit.

Mimořádně významným činitelem je ta skutečnost, že potřebám armády věnuje trvalou pozornost ústřední výbor KSČ a nejvyšší státní a stranické orgány.

Neméně významným činitelem je všestranná a nezištná pomoc, které se nám dostává od Sovětské armády.

Proto můžeme v souladu s potřebami strany vytyčit požadavek, aby rok 1972 byl i v naší armádě rokem rozhodného nastupu za uvědomělé, cílevědomé a všestranné plnění usnesení XIV. sjezdu KSČ ve všech oblastech života naší armády a požadavek soustředit síly a pozornost na kvalitativní stránku plnění úkolů bojové a politické přípravy.

Musíme tak postupovat proto, že jakékoliv zpoždění či ztráta tempa v tomto roce by znamenaly vážné ohrožení splnění úkolů do XV. sjezdu KSČ, jakož i úkolů pětiletého plánu.

Při realizaci závěrů XIV. sjezdu KSČ v podmínkách Československé lidové armá-

dy vystupuje do popředí naléhavý požadavek zkvalitnění řídicí a organizační práce štábů a politických orgánů. Tento úkol obsahují jak dokumenty XIV. sjezdu KSČ, tak i Rozkaz ministra národní obrany.

Je otázka, proč kladou tak veliký důraz právě na zlepšení řídicí a organizační práce?

V prvé řadě proto, že tak jako v celé společnosti, tak i v armádě máme velice omezené materiální a lidské zdroje a rezervy. Úkoly můžeme plnit jen novou kvalitou a lepší organizací práce.

Dále to vychází ze složitosti a náročnosti úkolů armády vůbec a v roce 1972 zvláště. Tento požadavek vychází z nutnosti dalšího zkvalitnění bojové a mobilizační pohotovosti, z růstu nároků na organizační, operační a taktické schopnosti velitelského sboru, z požadavku širšího rozvoje tvořivé síly příslušníků armády a využívat jejich aktivity ke včasnému a kvalitnímu plnění úkolů bojové a politické přípravy, k upevňování kázně a růstu vysoké politické bdělosti.

Tento požadavek dále vyplývá z nutnosti rozvíjet schopnosti velitelského sboru v řídicí činnosti uplatňováním ověřených výsledků společenských věd; v této souvislosti se vypořádá i s přežívajícími nesprávnými názory a praxí v této oblasti, vznikly v důsledku nekritického přebírání poznatků buržoazních vědeckých metod a jejich ideologického nánosů. Je nutné také vymýtit projevy oportunismu v této důležité oblasti života armády.

Dnes nikdo nepochybuje o významu a důležitosti zkvalitňování řídicí a organizační práce. Tomuto problému naše armáda věnuje mnoho pozornosti. Přesto jsme však svědky i nesprávných přístupů k řešení problémů spojených se zlepšením řídicí a organizační práce.

Na jedné straně mnozí soudruzi přistupují k této otázce často jen z obecných teoretických pozic, a to i tam a na těch stupních velení a řízení, kde by bylo třeba raději přijímat konkrétní opatření, a neberou na zřetel konkrétní situaci a úkoly.

Jiní soudruzi zase přistupují k tomuto problému jen z teoretických, technických a racionálních hledisek využívání technických možností a prostředků.

Mnozí soudruzi si zase myslí, že organizace a řízení práce spočívá jen v režimu života vojsk při plnění stanovených norem.

Zapomínáme však na to, co je nejdůležitější: že podstata organizační a řídicí práce spočívá především v řízení a vedení lidí, v jejich výchově, přesvědčování

a získávání pro aktivní uskutečňování úkolů politiky strany s cílem dosažení vysoké bojové pohotovosti vojsk, trvalého plnění plánu bojové a politické přípravy, dosahování vysokého morálně politického stavu vojsk a vysoké kázně.

Takový přístup k organizační a řídicí činnosti je podmíněn hlubokými znalostmi marxismu-leninismu, uplatňováním jednoty teorie a praxe a strankovosti při řešení praktických problémů výstavby armády a plnění každodenních výcvikových úkolů.

Z toho vyplývá důraz na studium leninského teoretického odkazu a jeho tvořivého rozvinutí v materiálech XXIV. sjezdu KSSS a XIV. sjezdu KSČ. Osvojení si bohatého myšlenkového obsahu nemůže být samoúčelem, ale jde o to, aby ovládlo myšlení, postoje a jednání, aby se odráželo ve zkvalitňování naší práce a výchovné činnosti.

V praxi to znamená hluboce promyšlet svá rozhodnutí, cílevědomě a perspektivně plánovat a uskutečňovat opatření k jejich realizaci, organizovat nepřetržitou analýzu faktů a výsledků výcviku a výchovy a přijímat opatření k odstranění nedostatků. Významné místo v řídicí a organizační práci náleží v současné době účelnému plánování. Můžeme říci, že v naší praxi není nouze o množství a často i velikost plánů. Problém je však v tom, že plány nejsou vždy jedním ze základních nástrojů řízení, že v důsledku jejich nereálnosti se snižuje autorita plánu.

Můžeme uvést řadu příkladů, kdy právě nedůsledným plánováním a nedostatečnou kontrolou dochází k tomu, že plány jsou nakonec splněny za neúměrného výpětí sil a tak zvaným „šturmováním“ na konci výcvikového roku.

Mimofádné nároky na kvalitativní stránku výcviku a výchovy v tomto výcvikovém roce vyžadují, aby velitelé a politické orgány ve své řídicí činnosti se zajímaly nejen o to zda se plní výcvikové úkoly, ale především jak, jakými metodami a s jakým výsledným efektem.

V tomto směru by měly sehrát jednu z významných rolí především stranické organizace, politické orgány a všichni komunisté. Výsledky v bojové a politické přípravě, především jejich kvalita, budou jedním z důležitých kritérií účinnosti stranickopolitické práce.

Jestliže uznáváme, že podstatu organizační a řídicí práce tvoří řízení, vedení a výchova lidí, tak totéž znamená přesné vymezení odpovědnosti, náročné vyžadování plnění funkčních povinností a plnění úkolů stanovených vojenskými řády a předpisy. Zdůrazňujeme to proto, že je

nemálo takových vedoucích funkcionářů, kteří špatně ovládají umění uplatnit svá práva, ale i povinnosti, dělají to, co by mohli a nebo měli dělat jejich podřízení. To nejen podvazuje iniciativu lidí, ale máří i odpovědnost podřízených za vykonanou práci a plodí tendence svalovat vinu za chyby a nedostatky na jiné.

Neoddělitelnou součástí každé řídicí činnosti je kádrová práce tak, jak to zdůrazňuje usnesení předsednictva ÚV KSČ o kádrové a personální práci ze 6. 11. 1970. Tato oblast nabývá na významu zejména v tomto roce, když v celé ČSLA probíhá třetí řádné hodnocení všech vojáků z povolání.

Realizací zásad kádrové politiky sleduje strana nejen prohloubení své vedoucí úlohy, ale i zvýšení účinnosti řízení společenských procesů a všestranný rozvoj osobnosti člověka. Tato zásada plně platí i v podmínkách naší armády.

O úspěšném splnění linie XIV. sjezdu KSČ rozhodnou v největší míře lidé, jejich správný výběr, organizování jejich přípravy a výchovy k plnění svěřených funkcí, jejich správné rozmístění podle třídních, politických a odborných předpokladů, osobních a morálních vlastností. Bez cílevědomého uskutečňování těchto zásad by i každodenní zdůrazňování významu ká-

drové práce zůstalo holou formálností a bezduchou frází. Také v oblasti kádrové práce je nutné postupovat perspektivně a plánovitě.

V současné době je v naší armádě naprostá většina soudruhů poměrně krátkou dobu na funkcích. V uplynulých letech prokázali vysokou houževnatost, oddanost politice strany, chuť i elán pracovat. To však nikoho nezabavuje povinnosti řídit kádrovou práci podle stanovených stranických principů.

Oportunismus v této oblasti, který se projevoval v uplynulých letech častým přehlížením třídních a politických vztahů, směřoval k tendencím obětovat dlouholeté vymoženosti strany a dělnické třídy. Boj s pravicovými elementy jsme vyhráli, ale to neznamená, že můžeme podceňovat nebezpečí oportunismu.

Naopak právě proto musíme věnovat výchově, přípravě a rozmístění kádrů pozornost. Systém řízení v této oblasti by měl být uspořádán tak, aby na příslušných funkcích byli lidé, kteří jsou nejen sami politicky a odborně vyspělí, ale aby dávali též záruku být dobrými vedoucími svých podřízených, poznali jejich názory, uměli je přesvědčovat a získávat pro politiku strany a vychovávat je pro obranu socialistické vlasti.

Trvale zvyšovat kvalitu řízení, velení a organizátorské práce ukládá Rozkaz ministra národní obrany a další výcvikové dokumenty. **Od všech velitelů, náčelníků a politických pracovníků požadují, aby si trvale osvojovali a v praxi uplatňovali zásady leninského stylu a metod práce v konkrétních podmínkách naší armády, zejména metodu hlavního článku a důsledně prosazovali zásadu individuální odpovědnosti za svěřenou oblast a uložené úkoly.**

Leninský styl a metody práce tvoří ucelený systém vzájemně spjatých, neefektivnějších přístupů, prostředků a metod práce při řízení a výchově lidí. Má řadu vzájemně se prolínajících rysů, jako jsou komunistická zásadovost a ideovost, pevné spojení s masami, opírání se o jejich zkušenosti, vědecky tvořivý přístup k řešení a plnění úkolů, uplatňování jednoty teorie a praxe, jednotu slov a činů, organizování náročné kontroly apod.

Leninský styl klade vysoké požadavky na morální a psychologické vlastnosti, jako je skromnost a přístupnost, samostatnost a rozhodnost, nesmířitelnost k nedostatkům.

Základem každé činnosti vedoucího pracovníka v socialistické společnosti a v armádě jako třídně politickém mocenském nástroji zvláště je vysoká komunistická ideovost a stranická principiálnost. To proto, že **každá řídicí činnost má nejen organizační, ale také výraznou ideovou a politickou stránku.** Tento požadavek na práci velitelů naší armády je zvýrazněn zvláště po zkušenostech z krizového období, kdy byly často opomíjeny třídně politické a stranické zásady v řízení lidí. Kategorickým požadavkem dneška je přistupovat k řešení otázek denní praxe z pozic politiky strany, formulované v dokumentech XIV. sjezdu KSČ, XXIV. sjezdu KSSS a v usneseních plenárních zasedání ústředního výboru KSČ.

Z těchto principiálních stranických požadavků musíme přistupovat i k hodnocení úrovně bojové a mobilizační pohotovosti, k plnění plánu bojové a politické přípravy, ke zvyšování morálně politického stavu a upevňování kázně vojsk. Přístup k hodnocení plnění plánu bojové a politické přípravy z hlediska dokumentů XIV. sjezdu KSČ také znamená **nedovolit zlehčování podmínek výcviku, kritizovat pro-**

jevy sebeuspokojení, smířlivosti k nedostatkům a bezzásadovosti.

Zdůrazňování a vyžadování těchto přístupů k dosahovaným výsledkům je zvláště aktuální v současné době, kdy již při samém začátku výcvikového roku byly zaznamenány projevy sebeuspokojení a poklesu intenzity v nárocích na výcvik a stranickopolitickou práci. V důsledku toho musíme **vytvářet ovzduší zdravé nespokojenosti a vysoké náročnosti.**

Konkrétním výrazem vysoké komunistické ideovosti a stranické zásadovosti je také postoj k vlastním chybám a nedostatkům, postoj ke kritice a sebekritice. V. I. Lenin v průběhu diskuse na X. sjezdu KSR (b) v článku „Krise strany“ mimo jiné píše: „Autoritu vojenských pracovníků a jmenovaných funkcionářů nepodřívá ten, kdo poukazuje na škodlivé extrémy a napravuje je, ale ten, kdo se této nápravy vzpírá.“¹⁾

Funkcionář, který zaujímá ke své práci odpovědný vztah, ten se nebojí kritických připomínek a najde vždy způsob jak chyby odstranit, jak zdokonalit svou práci.

Ve vytváření odpovědného a kritického ovzduší mají významné místo a úlohu stranické organizace. Zejména na členských schůzích je dostatek prostoru pro soudružskou a otevřenou kritiku nedostatků.

Nové Směrnice pro práci organizací KSČ v Československé lidové armádě v této souvislosti ukládají vést soustavný boj proti nedostatkům a projevům oportunistu v praxi, formalismu a pasivitě a vyžadují podporovat náročné velitele v jejich úsilí za úspěšné plnění úkolů bojové pohotovosti, bojové a politické přípravy.

Aktuálním požadavkem současné doby je prohlubovat spojení velitelů a náčelníků s vojsky, opírat se o jejich nejlepší zkušenosti a názory, učit se od nich znát jejich názory a postoje, potřeby a zájmy a rozvíjet jejich tvořivou iniciativu. Je to důležitá vlastnost důstojníka socialistické armády. V předvolebním období naprostá většina našich velitelů tento požadavek velmi účelně realizovala a byla v denním styku se svými podřízenými. Uplatňování této metody musíme chápat tak, že nejde jen o jeho realizování v důležitých politických kampaních, ale trvale každodenním úsilím při plnění úkolů výcviku a výchovy.

V této souvislosti soudruh Husák na plenárním zasedání ÚV KSČ v září 1971 řekl: „Péče o člověka se musí výrazně promítnout do každodenní práce všech stranických, odborových a státních orgánů, prostoupit celou jejich činnost. Pozor-

nost potřebám lidí je pro nás vysoce politickou státnickou záležitostí, která musí být trvale v popředí zájmů“.

Bez soustavného přihlížení k názorům, potřebám a zájmům vojáků za současného pevného postoje na bázi politiky strany a úkolů Rozkazu ministra národní obrany není možné mít pevný kontakt s lidmi, není možné je vést ke splnění náročných úkolů.

Zejména to platí pro příslušníky politického aparátu, aby byli tam, kde vojáci žijí, cvičí a pracují.

Je to důležité proto, že v současné době vystupuje do popředí požadavek rozvoje a využívání pracovní aktivity a iniciativy příslušníků armády, jejího usměrňování na základě růstu jejich politické uvědomělosti.

Řízení a velení je velice odpovědný a složitý proces, který uskutečňují velitelé a štáby s cílem co nejúčelněji organizovat činnost vojsk ke splnění vytyčených úkolů XIV. sjezdu KSČ.

Jeho efektivnost spočívá nejen ve zpracování reálných zámyslů, ve sladění proporcí mezi cíli a prostředky, ale vyžaduje také správný způsob uplatňování nedílné velitelské pravomoci na stranických principech.

V současné době je to požadavek věcného a rozhodného velení, který se vyznačuje nekompromisním vyžadováním plnění plánu bojové a politické přípravy, vysoké kázně, ale také požadavkem maximálního vyloučení prvku subjektivismu a byrokratismu.

Toho je možné dosáhnout tak, že úsilí velitelů a štábů při realizaci závěrů XIV. sjezdu KSČ bude úzce spojeno s tvůrčím a činorodým přístupem k úkolům.

Činorodý přístup znamená mezi jiným i rozhodné odstraňování prvků subjektivismu, které mnohdy netkví jen v množství papírování. Nejhrubším projevem byrokratismu je, když velitel či štáb nevidí, že kromě náročného velení vojskům je jejich nedílným úkolem **vytvářet potřebné politické, organizační a materiální podmínky pro plnění rozkazů a nařízení.** Činorodý přístup při rozhodování, to znamená nevycházet jen z papírových hlášení často přízrůbenných přáním a požadavků vyšších orgánů, ale vycházet ze skutečného, na místě zjištěného a ověřeného stavu. To není nedůvěra vůči podřízeným, ale účinná metoda řízení a výchovy lidí k vysoké osobní odpovědnosti. Je to součást leninského stylu práce, který kontrolní činnost nechápe jen jako prostředek zjišťování nedostatků. V jeho pojetí slouží kontrola především k odhalení

¹⁾ V. I. Lenin, Spisy, sv. 32, str. 45

jejich skutečných příčin, k jejich odstranění a zjednání nápravy.

Proto musíme uplatňovat zásadu, že vedení kontroly budeme svěřovat zejména pracovníkům, kteří mají pravomoc a kompetenci zjednat nápravu, vyvozovat závěry pro práci podřízených i pro vlastní práci.

V naší praxi je nemálo případů, že závěry z kontrol jsou zpravidla velmi správné a přesto stejné chyby a nedostatky se dlouhodobě opakují. Proto jde o to dát kontrolní činnosti aktivní charakter, aby již v průběhu realizace ovlivňovala plnění úkolů. V souvislosti s tím vystupuje do popředí úkol zobecňování a uplatňování nejlepších zkušeností z plnění a realizace závěrů XIV. sjezdu KSČ.

Neoddělitelnou součástí leninského stylu a metod práce, jeho nezbytnou podmínkou, je rozvíjení potřebných volných vlastností u sebe, u svých spolupracovníků a podřízených. Vzhledem k charakteru úkolů výcvikového roku a podmínkám, za nichž je vojska budou plnit vystupují do popředí především nároky na samostatnost, rozhodnost, důsledné plnění funkčních povinností, uplatňování pravomocí a iniciativní plnění rozkazů a nařízení. Kate-

gorickým požadavkem je uplatňování vysoké náročnosti spolu s osobním příkladem v práci a v osobním životě.

O leninském stylu a metodách práce jsme již mnohé slyšeli a četli. Rozsah této stati neumožňuje rozebrat všechny tyto rysy, jejich vazby a souvislosti. Poukázali jsme jen na některé z nich, které vystupují do popředí právě v současné době, kdy vstupujeme do etapy rozhodného zápasu za realizaci politiky strany vyjádřené v usnesení XIV. sjezdu KSČ a v dokumentech pro tento výcvikový rok.

Uplatnit leninský styl a metody práce zejména u vedoucích funkcionářů, vyžaduje především tvořivě studovat díla a pracovní metody V. I. Lenina. Hlavní však je přejít od slov k činům a teoretické poznatky bezodkladně uplatňovat v každodenní práci.

Každá upřímná snaha zlepšit řízení a uplatňovat leninský styl v práci je více než jakákoli velká slova.

Zvyšovat úroveň řídicí a organizátorské práce a uplatňovat leninský styl a metody je nejen úkolem, který před nás postavil XIV. sjezd KSČ, ale také základním předpokladem úspěšného plnění jeho usnesení v naší armádě.

O některých metodologických problémech vědy ve vojenství

Rozvoj vědy a techniky dospěl do takového stadia svého historického vývoje, že se sám stává předmětem vědecké analýzy. Programové dokumenty XIV. sjezdu KSČ vědu považují za nedílnou součást marxisticko-leninské politiky strany při řešení programových úkolů socialistické výstavby. Vědeckotechnický rozvoj zasahuje veškeré společenské činnosti, je v nich obsažen. Závislost socialismu na vědě výstižně charakterizuje Rezoluce XIV. sjezdu KSČ, která v článku 8 uvádí: „Rozvoj socialistické společnosti je bezprostředně spojen s rozvojem vědy. Stojí před námi úkol organicky spojit vymoženosti vědeckotechnické revoluce s přednostmi socialistické společnosti...“

Takto vytyčený úkol má svou modifikaci v oblasti vojenské činnosti. Komplexní rozvoj socialistické společnosti, vedle dlouhodobých úkolů ekonomického a kulturního růstu, zahrnuje v sobě úkoly rozvoje socialistické demokracie a **úkoly spolehlivé obrany země a socialistických vymožeností našeho lidu**. Trvalé zdokonalování systému obrany socialistické země považuje XIV. sjezd KSČ za úkol celospolečenský. Je zcela logické, že hlavní podíl na realizaci tohoto úkolu má ČSLA, která je nedílnou součástí obranného systému armád Varšavské smlouvy.

Veškeré zkoumání funkcí obranného systému ČSSR vychází z požadavku internacionální obrany socialismu. To znamená, že zdokonalování systému obrany naší země závisí na obranyschopnosti socialistického

společenského, jehož základ tvoří obranný potenciál Sovětského svazu, výspělost a bojová připravenost Sovětské armády. V tomto systému platí také zpětný vztah závislosti. Obranyschopnost socialistického společenství umocňuje totiž schopnost armád jednotlivých účastnických zemí.

Již z takto vymezeného pojetí je zřejmé, že **organické spojování možností vědeckotechnické revoluce s růstem obranyschopnosti socialistického společenství, tím i vlastní země, patří k úkolům základním**. Ovládnutí vědeckotechnické revoluce ve vojenství se stává neoddiskutovatelnou nutností. Skutečnost, že tento jev působí, nabývá na síle, nastoluje otázku studia tohoto jevu. Většina soudobých charakteristik vědeckotechnické revoluce zdůrazňuje totalitu tohoto procesu. Avšak marxisticko-leninská metodologie vědeckého výkladu totality jevu vychází z nutné diferenciaci jeho jednotlivých stránek, aby celkem mohl být pochopen jako jednota rozporného ve svém dynamickém vývoji.

Lenin o této nutné podmínce poznání uvádí:

„Rozdvojení jednotného a poznání jeho protikladných částí je podstatou (jednou z „podstatných vlastností“, jednou ze základních, ne-li základní zvláštností či rysem) dialektiky.“¹⁾

¹⁾ V. I. Lenin, Filosofické sešity, Spisy sv. 38, SNPL Praha 1960, str. 366

Rozštěpení celku odrážené reality, v našem případě vědeckotechnické revoluce, na podstatné a nepodstatné, určené a neurčené atd., znamená vytvořit nutné podmínky k poznání komplexního jevu. To se také týká přístupu ke zkoumání systému soudobé vědy ve vojenském.

Studium této vydělené části (vědy) z celého procesu vědeckotechnické revoluce umožňuje pochopit vnitřní stránku pokroku vědy. Ovšem samotný rozvoj vědy je determinován souhrnem sociálně ekonomických podmínek. Je ovlivňován pohybem vládnoucích vztahů. Proto také každý pokus, vycházející ze snahy vysvětlit pohyb vědy pouze z její vnitřní tendence, nutně končil v jednostrannosti. Četná produkce minulých let byla touto metodologickou jednostranností silně poznamenána. Typické jsou v tomto směru práce M. Krále,²⁾ kde vnější stránka rozvoje vědy, tj. výchozí společenské vztahy a funkce politiky, jsou podřazovány vnitřnímu samopohybu vědy.

Z podobného metodologického základu vychází příspěvek Z. Nováka: „Věda jako primární faktor VTR VV.“³⁾ Autor nepopírá vliv vojenskopolitických cílů na výzkum a také orientaci k vytváření center vědecké aktivity podle vojenských potřeb (str. 58). Ve schématu na str. 48 uvádí determinanty vědeckotechnického rozvoje ve vojenském: politiku, ekonomiku, vědu, techniku a ostatní sociální podsystemy. A konečně na str. 49 zdůrazňuje nejdynamičtější složku materiální základny vedení války — vojenskou techniku. V příspěvku se však ztrácí charakteristika východisek zkoumaného pohybu vědy ve vojenském. Historicky pojatý vývoj vojenskosti je prost jakýchkoli třídních rozporů. Cílová funkce vědy ve vojenském zde vyplývá toliko z vnitřního pohybu vědy. Autor nerozlišil ani některé kvalitativní znaky vnitřní přeměny vědy v období vědeckotechnické revoluce. Tím, že autorova analýza došla k určitému stupni technického rozvoje, shodnému v nerozlišeném vojenském, nemohla přispět k pochopení funkcí vědy v její protikladnosti.

Stejně technické systémy budou mít za socialismu a za kapitalismu rozdílné cílové funkce. Dokonce v závislosti na třídní situaci mohou být tyto cílové funkce protikladné. To platí také o vývoji vědy vůbec, ve vojenském pak zvláště. Zastánci teorie konvergence se domnívají, že shodný technický vývoj povede k vyrovnání protikladných společenských systémů. Opomíjejí však rozdílné společenské vztahy a roz-

dílné cílové charakteristiky protikladných systémů. Zákony kapitalistické společnosti analyzoval K. Marx ve svém slavném Kapitálu. Vědecky doložil cílovou charakteristiku vládnoucího kapitalátu. Je jí snaha po maximálním zisku. Cíle socialistické společnosti jsou vysoce humánní. Společenský pohyb směřuje obecně k rozvoji osvobození lidstva.

Vynechávat při studiu nových jevů cílovou funkci konkrétních vojenských systémů, neznamená v podstatě nic jiného než ztotožnění rozdílného. Leninské otázky „K čemu?“ a „Pro koho?“ se ve vztahu k cílovému pojetí vědy stále více přibližují, bez ohledu na stejnou úroveň techniky. Cílová funkce vědy v socialistickém vojenském spočívá v umocnění obranyschopnosti socialistických armád. Socialistické vojenské obsahuje humánní cílové prvky a nelze je studovat pouze z hlediska destruktivnosti války. Pojato ze širších hledisek, plní socialistické vojenské z hlediska boje za mír také funkci stabilizační. Leninské pojetí cílových funkcí socialistické armády vychází z podřízenosti této otázky revolučnímu boji dělnické třídy za socialismus. To, že se také socialistické armády připravují na boj, na případnou válku, v níž sice převládá destruktivní činnost, je výrazem třídních rozporů ve světě daných agresivností imperialismu. Avšak dialektika daného rozporu spočívá v tom, že socialistické armády působí vůči agresii imperialismu protikladně. Ve své podstatě tedy racionálně, poněvadž působí vektorově k udržení rovnováhy.

Značné redukce samotné dialektiky se dopouští ve své aplikaci kategorie praxe ve vojenském VI. Lokajčeka.⁴⁾ Mnohostranný jev války, konkrétně vojenskou činnost, podrobuje hodnocení skrze dialektické kategorie kreace a konstrukce, racionální a iracionální. Autor dospěl k závěru (str. 44), že „svými účinky je vojenská činnost ve své destruktivnosti a ničivosti antihumánní. Její racionalizace v období vědeckotechnické revoluce pouze zvětšuje a umožňuje destruktivnost, ničivost a tím i iracionálnost záměrů.“ A konečně ještě jeden soud, uzavírající tuto část (str. 44): „Lidský rozum předzjednávatel stále dokonalejší, konstruktivnější aktivitu upadá svým vlastním způsobem v zajetí přírodní živelnosti.“

Dovedeme-li k logickému vyústění tyto myšlenky znamená to, že VI. Lokajčeka ve své abstrakci redukuje společenský jev pouze na jednu z jeho stránek. Jeho zobe-

²⁾ Např. Věda a řízení společnosti, Svoboda 1967

³⁾ Vědeckotechnická revoluce ve vojenském, Sborník VPA KG, Praha 1969 str. 47—64

⁴⁾ VI. Lokajčeka: KATEGORIÁLNÍ VÝCHODISKO ANALÝZY BUDOUCÍHO VÝVOJE ARMÁDY. Vědeckotechnická revoluce ve vojenském, Sborník VPA KG, Praha 1969, str. 29—46

nění vychází pouze z destruktivního poslání vojenství vůbec. Nerozlišené východisko tohoto přístupu a také nediferencované cíle jednotlivých systémů vojenství dovádějí autora k pesimismu. Globálně jej vyjadřuje na str. 43: „Subjekt jako lidský světový rozum se vyjevuje jako bezmocný a v mnohém je vtahován jako spoluúčastník i spoluvinník na hektombách lidstva.“

Opět ono neadekvátní postižení objektivní reality světa bez kvalitativní rozrůzněnosti. Důsledný marxistický přístup k postižení objektivní skutečnosti spočívá v odhalení rozporů, vlastních každému procesu. V. I. Lenin ve svých pracích upozorňoval, že „adekvátní postižení objektivní dialektiky rozporuplné vývojové nutnosti zahrnuje nejen fakt, že se tato nutnost uskutečňuje konkrétní činností určitých tříd, nýbrž také přímé a otevřené stranění určité společenské skupině v tomto historickém procesu, která revoluční akci naplní a zároveň tak zruší „nepřekonatelnou dějinnou tendenci.“⁵⁾

Lenin tak proti nazrávajícímu objektivismu vyvedá stranickou a objektivnost třídního boje. Prvky objektivismu byla poznamenána značná část produkce československých autorů, která pojednávala v nedávné době o vědeckotechnické revoluci. Každý kritický rozbor vyžaduje, aby byl uplatněn konkrétní přístup k hodnocení metodologických východisek jednotlivých autorů. To si zajisté vyžádá určitý čas a další hluboké studium metodologických otázek vědeckotechnické revoluce ve vojenství. Pokud se tohoto příspěvku týká, vstupuje do této problematiky více jako „otevření“ metodologických otázek, jejichž ujasnění by bylo žádoucí v zájmu dalšího teoretického rozpracování mnohostranného vlivu vědeckotechnické revoluce a samotné vědy ve vojenství.

Ze stručného nástinu první skupiny metodologických problémů, které se týkají studia vývoje vědy v armádním organismu, můžeme vyvodit tyto metodologické požadavky:

1. Vědní systém v ČSLA je součástí politického systému společnosti. Jeho cílové funkce vychází z politiky KSČ. Cíle socialistické armády jsou protikladné k cílům kapitalistických armád. Věda v armádě je nástrojem zvyšování obranyschopnosti socialistické armády, neboť poskytuje objektivní poznatky, které napomáhají k udržování vysokého stupně politické, morální

Jako potřebné se ukazuje, že bude nutné vrátit se k důkladné analýze **východiskových a cílových kategorií funkcí vědy**. Jak můžeme při nekonkrétním určení východisek dospět k protirevolučnímu smyslu vědy za socialismu, vyplývá z jedné teze B. Engelse, použité vždy proti vládnoucí třídě, ovšem za jiných historických podmínek. V roce 1886 proti teoretikům, ideologům a vládě buržoazie B. Engels napsal: „Jenom v řadách dělnické třídy nezakrnl německý smysl pro teorii. Zde jej nelze vyhladit; zde neexistují ohledy na kariéru, vydělávání a milostivou protekci shora; naopak, čím bezohledněji a nezáužatěji vystupuje věda, tím více je v souladu se zájmy a snahami dělníků.“⁶⁾

Srovnáme podtrženou část teze s podobnou tezí Akčního programu KSČ v r. 1968. V části: Rozvoj vědy, vzdělanosti a kultury se říká: „Čím rozhodněji a nezáužatěji postupuje věda, tím více je v souladu se zájmy socialismu...“⁷⁾ V době vlády buržoazie, tak je také Engelsova teze uvedena, a v žádné jiné souvislosti nevystupuje, znamená nezáužatý postup vědy objektivní stranění zájmu dělnické třídy. Neboť v třídní společnosti nemůže existovat mimotřídní zužitkování výsledků vědy. Zato ve společnosti v níž má vedoucí úlohu dělnická třída, je podobný výklad v protikladu se zájmem dělnické třídy.

Marxisticko-leninská metodologie při zkoumání společenských jevů vychází ze vzájemné jednoty logického a historického. Zprostředkovaná totožnost pohybu myšlení s pohybem samotné skutečnosti je materialistickou tezí. Vyjadřuje, že také pohyb vědeckého myšlení je spjat s reálným historickým procesem společenského vývoje a že zprostředkovaně odráží rozpory tohoto vývoje.

a technické připravenosti armády. Studium cílové funkce vědy v armádě vychází z jednoty teorie a praxe.

2. Analýza východiskových kategorií je nutnou podmínkou studia vojenství vůbec, socialistického vojenství zvláště. Konkrétní společenská realita ve světě, její třídní protikladnost určuje, že armády jsou danou existencí, že mají konkrétní funkce. A konečně, že věda působící v armádě vychází nikoli z neexistence armád, ale ze své funkce zdokonalování systému armád,

⁵⁾ B. Engels: Ludvík Feuerbach a vyústění klasické německé filosofie, K. Marx - B. Engels, Vybrané spisy II., SNPL, Praha 1954, str. 412

⁷⁾ Akční program KSČ, příloha RP, duben 1968

⁵⁾ V. I. Lenin: O generální linii, Spisy sv. 18

pokud v lidské společnosti neexistují nezvratné záruky proti možnosti vzniku války.

3. Studovat vědní systém v ČSLA v jeho důležitých vazbách a ve svém historickém vývoji. To se týká začlenění vědního systému v rámci ČSLA, v rámci koalice armád Varšavské smlouvy, v rámci začlenění vědy v ČSSR atd. Studovat tento systém z hlediska sociálních a ekonomických podmínek společnosti a změn, které věda způsobuje ve svém okolí.

4. Zkoumání probíhajících změn uvnitř vědy samé. Studium rozporných procesů a protikladných tendencí ve vědě. Odhalení nových úkolů vědy a funkcí, které plní vojenství. A v neposlední řadě velmi složitý úkol: objasnit a ovládnout nové metodologické základy vědeckého poznání.

Značná část výzkumných kapacit ve světě věnuje se zkoumání změn v soudobé vědě. Z toho nemalou část věnují např. USA pro vojenské účely ze státního rozpočtu. V socialistických zemích dosáhli zvláště sovětsí vědci vynikajících úspěchů a nadále rozšiřují výzkumy v oblasti studia změn ve vědě. Charakteristikou revolučních změn ve vědě se zabývá např. B. M. Kedrov.⁸⁾

U nás se těmito otázkami ve spolupráci se sovětskými vědci intenzivně zabývá vědecký tým R. Richty. Ze všech těchto poznatků vyplývá, že jde o revoluční přeměny uvnitř vědy samé. Odpověď na mnohé metodologické otázky může dát pouze společné úsilí socialistických vědců a kritická analýza a využití poznatků světové vědy. V souvislosti s nástupem základních změn ve vědě uvedu ještě několik poznámek metodologického charakteru.

Sovětsí teoretikové J. S. Meleščenko a S. V. Šuchardin charakterizují soudobé změny ve vědě jako přechod od klasické vědy k vědě neklasické. Tento přechod pak spojují s hlubokými změnami metodologických základů vědeckého poznání. S odkazem na Leninovu analýzu revoluce v přírodovědě charakterizují vědecké myšlení a

zdůrazňují jeho hlubokou dialektičnost, ne slučitelnost s představami o konečnosti a omezenosti poznávacího procesu.⁹⁾

Teprve nyní v době převratného růstu vědeckých poznatků a prohlubující se integrace vědy, je zřetelná **potřeba jednotící metodologie věd**. Moderní vývoj vědy, charakterizovaný vysokým stupněm diferenciací se si tuto jednotu stále zřetelněji vynucuje. Předmětná materiální jednotata přírodních a společenských věd začíná být stále více podkládána jednotou metodologickou. Narůstá počet vědních disciplín a vědeckých metod, použitelných jak v přírodních tak ve společenských vědách. Tato skutečnost si vyžádá hluboké studium nových kategoriálních systémů ve vědě, včetně studia použitelnosti shodných metod k poznání rozdílné reality.

S odstupem času je obdivuhodné, jak se naplňuje Marxova vědecká prognóza o jednotě vědy. Marx napsal :

„...Dějiny samy jsou skutečnou částí dějin přírody, vývojové cesty přírody k člověku. Přírodní věda později do sebe pojme vědu o člověku, stejně jako věda o člověku do sebe pojme přírodní vědu. Bude jedná věda.“¹⁰⁾

Výrazná integrační tendence ve vědě má v dané etapě společenského poznání vedoucí úlohu, aniž popírá souběžný diferenciativní proces ve vědě. Po metodologické krizi fyziky a ostatních přírodních věd na přelomu 19. století, položil marxismus ve své filosofii dialektického a historického materialismu základ k metodologické jednotě věd.

5. Objektivní tendence rozvoje vědy nutí k analýze optimálního řízení vědy. V plné míře to platí pro vývoj vědy v armádě. Neboť má-li být věda nástrojem politiky komunistické strany, musí její vývoj probíhat v souladu se širšími společenskými podmínkami a v souladu s cíli socialistické společnosti. Pouze soustavná analýza pohybu vědy, přeměna vědeckých poznatků do praxe, zajistí naplnění funkcí vědy také v socialistické armádě.

⁸⁾ B. M. Kedrov: Lenin i revolucija v jestestvoznanija XX. věka, Moskva 1969

⁹⁾ J. S. Meleščenko - S. V. Šuchardin: Podstata a základní směry vědeckotechnické revoluce, Filosofický časopis 1/1971, str. 68-69

¹⁰⁾ K. Marx: Ekonomicko-filosofické rukopisy z r. 1844, Praha 1981, str. 101

K zákonům a principům ozbrojeného zápasu

Ze skutečnosti, že ozbrojený zápas je konfrontací dvou ozbrojených systémů a že tyto se z funkčního hlediska skládají z podsystemů palby (ničení), pohybu (manévru), velení a zabezpečení bojové činnosti vyplývá, že **vnitřní zákony ozbrojeného zápasu** — zn. ty, které jsou mu vlastní, jimiž se ozbrojený zápas bezprostředně řídí — můžeme rozdělit do dvou skupin:

1. zákony ozbrojeného zápasu jako řešení antagonistických rozporů dvou stran násilnými prostředky,
2. zákony ozbrojeného zápasu jako vztahy jednotlivých prvků jednoho ozbrojeného systému.

Cílem tohoto článku je rozebrat první druh zákonů ozbrojeného zápasu.

Vnitřní zákony ozbrojeného zápasu si nemůžeme představovat jako poměrně jednoduché vzorce, jak je známe z matematiky či fyziky. Ozbrojený zápas jako jeden ze společenských jevů probíhá za velmi složitých podmínek, v nichž platí současně více zákonů a z nich vyplývají jejich zákonitosti.

Zatímco někdy některé tendence uplatnění se určitých zákonů se budou shodovat a vzájemně podporovat, v jiných případech budou rozporné. Pak bude docházet k jejich vzájemnému popírání. Pochopit, který ze zákonů je v dané situaci rozhodující a je rovněž účelné jej prosazovat na úkor zákonů jiných, je věcí připravenosti a schopnosti velitelských kádrů. Jejich povinností je využít tendence prosazujícího se zákona v ozbrojeném zápase a uplatnit jej v odpovídající proporcí.

Podstatou ozbrojeného zápasu je konfrontace dvou ozbrojených systémů, kdy jeden ozbrojený systém se snaží prosadit na úkor ozbrojeného systému druhého. Obecně jde o působení dvou protichůdných sil. Výsledek působení dvou protichůdných sil určuje jejich rozdíl, tj. převahu jedné síly nad druhou, a to ve prospěch síly větší.

Na základě tohoto obecného přírodního zákona můžeme formulovat základní zákon ozbrojeného zápasu:

Ozbrojený zápas je konfrontací dvou ozbrojených systémů. Vztahuje se na něj

proto obecně platný zákon, že při konfrontaci dvou sil nebo jejich částí se prosadí ta, která je větší, která má převahu.

Vytvoření potřebné převahy jednoho ozbrojeného systému nad druhým, vzhledem k prostorovému a časovému rozmachu ozbrojeného zápasu, bude velmi složitým úkolem.

Má-li převaha přinést úspěch, musí být dostatečně velká; snahou bude, aby byla co největší. Toho nemůžeme dosáhnout rovnoměrným rozložením sil po frontě. Základní směrnicí, jak získat potřebnou převahu a tím vytvořit podmínky pro uplatnění zákona převahy v bojové činnosti vojsk, je principem ozbrojeného zápasu:

**Potřebné převahy sil a prostředků dosahujeme soustředěním sil a prostředků na jedné směrech (v jedné prostoro-
rech) na úkor směrů (prostorů) jiných.**

Poprvé v dějinách vojenského umění tento princip uplatnil Epameinondas v roce 371 př. n. l. ve válce Thébanů se Spartou.

Ponechává soustředění sil a prostředků má zabezpečit především zničení daného uskupení protivníka, bude jeho způsob záviset na možnostech prostředků ničení. Čím bude jejich účinek větší, tím méně jich bude třeba ke splnění stanovených úkolů.

Způsob soustředění palebných prostředků je také závislý na jejich dosahu. Čím bude tento dosah větší, tím snadněji mů-

žeme dosáhnout jejich soustředěného účinku palebných manévrem bez jejich nadměrného nahušťování v určitém prostoru.

Ničivý účinek palebných prostředků protivníka před nadměrným uskupením sil a prostředků v určitém prostoru varuje. Nemá-li proto dojít k vysokým a naprosto neodpovídajícím ztrátám, je třeba při respektování a využívání zákona převahy maximálně chránit vlastní vojska vhodným uskupením.

Zákon převahy uplatňovaný principem soustředění sil a prostředků, prosazuje se rovněž principem rozptýlení:

Vojska musí plnit úkoly v sestavách, které jim zabezpečují maximální ochranu před nadměrnými ztrátami, způsobenými ničivými prostředky protivníka.

Tento princip se promítá do postupného rozptylování sestav z původní falangy přes rojnice až do dnešní sestavy a ve vojenské praxi se uplatňuje jako požadavek:

K ochraně jednotlivců i jednotek je třeba tvořit v sestavách vojsk takové mezery, které v závislosti na účinku ničivých prostředků protivníka snižují počet ztrát, způsobených těmito prostředky na minimum.

Tento požadavek je důležitým činitelem v bojové činnosti vojsk. Je protikladem principu soustředění sil a prostředků. Oba tyto principy působí současně, vytvářejí spolu jednotu protikladů. Konkrétním projevem jejich společného působení je šířka a hloubka sestav jednotlivých organizačních stupňů.

Operační předpis Oper-1-1 v článku 63 na základě principu rozptýlení a soustředění sil a prostředků mimo jiné uvádí: „Vojska budou na bojišti působit v rozptýlených sestavách na široké frontě a povedou údery dostatečně silnými uskupeními na zvolených směrech. Základní podmínkou úspěchu je rozhodné soustředění úsilí vojsk a úderů jaderných zbraní...“.

Vševojsk-1-1 v článku 34 k této problematice mimo jiné uvádí: „Rozptýlení vojsk nenarušuje zásadu hromadění sil a prostředků na nejdůležitějších směrech. Hromadění sil a prostředků v soudobém boji se dosahuje rychlým soustřeďováním palebného úsilí vojsk... Vojska se musí soustřeďovat rychle, skrytě a jen po dobu provedení úderů z různých směrů.“

Omezený počet sil a prostředků umožní získávat převahu jednoho ozbrojeného systému nad druhým postupně.

Výhodné podmínky k tomu vytváří skutečnost, že ozbrojený zápas se skládá z řady operací různých stupňů; ty se roz-

padají na různé velké počty bojů. Všechny operace a boje se od sebe časově a prostorově liší a plní určité, více či méně důležité dílčí úkoly ozbrojeného zápasu. Společné je jim to, že vycházejí z jednoho zámyslu. Ke splnění každého dílčího úkolu vydělují bojující strany určitý počet sil a prostředků.

Historie ukazuje, že v tomto směru existuje zákon:

Úspěšné vedení bojové činnosti vyžaduje, aby cíle a úkoly byly stanoveny ve shodě s možnostmi sil a prostředků, které jsou na jejich splnění vyčleněny, jakož i v soulase s prostorem činnosti a časem.

Cíle a úkoly určují, kterého protivníka zničit. Jde tedy vlastně o vzájemné srovnání možností obou bojujících stran s přihlédnutím k prostoru a času. Čím bude prostor, v němž budou vojska plnit úkol, větší, tím více sil a prostředků se bude na něm podílet. Na poměru sil obou protivníků a velikosti prostoru bojové činnosti bude záviset také čas, potřebný ke splnění cílů a úkolů.

Vyčleněný počet sil a prostředků je hlavním činitelem pro stanovení hodnoty ozbrojených sil nebo jejich částí, působících v daném prostoru a čase a tedy i hlavním činitelem pro vytvoření převahy.

Hodnotu sil a prostředků však určujeme nejen jejich počtem — kvantitou, ale také kvalitou.

Kvalitu sil vidíme především:

— v morálně politické vyspělosti všech příslušníků armády a v jejich podpoře cílů války (schopnost a vůle překonávat obtíže, přes ztráty neklesat na mysl i nepodléhat panice, připravenost přinést největší oběti pro vítězství);

— v teoretické, organizační a vojenské hodnotě velitelského sboru, v jeho zkušenostech a schopnostech tvůrčím způsobem aplikovat získané teoretické znalosti a praktické zkušenosti na konkrétní situaci a ve schopnostech maximálně efektivně využívat možností bojové techniky;

— v praktickém ovládnutí bojové techniky vojsky, v jejich technické úrovni a schopnosti vlastností dané bojové techniky využít, v získaných zkušenostech a vynalézavosti.

Kvalitu bojové techniky tvoří zejména její palebná síla, reprezentovaná účinkem a dostřelem, průchodnost, rychlost, pohyblivost a bezporuchovost.

O hodnotě ozbrojeného systému platí zákon:

Hodnotu ozbrojeného systému jako celku nebo jeho jednotlivých částí, plnících stanovený úkol, tvoří počet sil a prostřed-

ků, morální, odborné a vojenské kvality velitelů a vojsk a kvalita používané bojové techniky.

Porovnání celkové hodnoty obou ozbrojených systémů nebo jejich částí mezi sebou umožňuje zjistit, která z bojujících stran má převahu. Převaha sama o sobě sice vytváří podmínky k úspěchu, ale nepřináší jej automaticky.

Převahu musíme uplatnit. Není přitom lhostejné, kdy a jakým způsobem. Zkušenosti ukazují, že prostorové a časové podmínky pro uplatnění převahy se rychle mění. Vyplývá to z vysoce dynamické činnosti obou proti sobě bojujících ozbrojených systémů, z jejich snahy maximálně využít zákonů ozbrojeného zápasu ve svůj prospěch a současně dosáhnout toho, aby se negativní vliv jednotlivých zákonů co nejvíce prosadil v činnosti protivníka.

Převaha sil a prostředků se může projevit teprve tehdy, jestliže komponenti, kteří ji tvoří, se mohou uplatnit. Závisí to na zaujetí sestavy, umožňující současně a sklobeně použití všech nebo alespoň maxima sil a prostředků, které jsou k dispozici a na efektivním využití jejich vlastností.

Snahou bojujících stran — důležitou zásadou jejich bojové činnosti — proto bude zaujmout vhodnou sestavu dříve, než protivník. Kromě toho použití maxima sil a prostředků k ničení protivníka zvyšuje jejich účinnost na nerozvinutou sestavu protivníka, než na rozvinutou sestavu. Protivník při své nerozvinuté sestavě může mimo to použít svých sil k odvetným opatřením jen částečně.

S ničivými možnostmi použitých prostředků bude význam předejití protivníka v rozvinutí a zahájení aktivní činnosti přímo úměrně vzrůstat. V soudobých podmínkách existence raketových jaderných zbraní může mít pro protivníka dokonce katastrofální následky. Proto je oprávněná trvalá a vysoká bojová pohotovost vojsk ČSLA, která jsou v dotyku s potenciálním nepřitelem naší koalice.

O uplatnění převahy sil a prostředků platí proto zásada:

Převahu je třeba uplatnit v rozhodujícím okamžiku na rozhodujícím místě a situaci odpovídajícím způsobem. K vytvoření převahy může přispět nebo ji dále zvýraznit předejití protivníka v rozvinutí do takové sestavy, která umožní současně uplatnit maximum sil a prostředků, tj. plnou bojovou (ničivou) hodnotu vojsk při ničení protivníka.

Význam této zásady vzrostl zejména při manévrové bojové činnosti vojsk, kdy v důsledku nesouvislé fronty vznikají pod-

mínky pro vzájemné promíchání sestav různých částí obou bojujících stran. Uplatnění této zásady současně vytváří objektivní podmínky pro překvapení.

Překvapení je důležitým faktorem bojové činnosti vojsk, které vyplývá ze zákona:

Překvapení staví protivníka do pro něho neočekávané a tím nevýhodné situace. Likvidace účinků překvapivé činnosti vyžaduje různě dlouhou dobu na přípravu a uskutečnění potřebných protiopatření. Význam překvapení roste a výsledky, jichž se jím dosahuje, roste tedy v závislosti na možnostech sil a prostředků, které překvapení realizovaly.

Využití tohoto zákona dalo vzniknout dalšímu důležitému principu ozbrojeného zápasu:

Trvalý úkolem velitelů, štábů i vojsk je usilovat o to, aby jejich činnost byla překvapením pro protivníka a současně dělat opatření k tomu, aby bylo vyloučeno překvapení z jeho strany.

Promítnutím tohoto principu do zásad bojové činnosti jsou jednak způsoby, jimiž překvapení na jednotlivých organizačních stupních dosahujeme, jednak zabezpečení před překvapením ze strany protivníka a jeho důsledky. Patří tam zejména trvalý a nepřetržitý průzkum, kruhové zajištění a vytváření záloh různého druhu, které by byly schopny reagovat na neočekávanou situaci.

Zásady realizace překvapení opět vytvářejí řady, např. Vševojsk-1-1 v článku 35 apod.

Stejně jako zákonitosti ostatních zákonů nemůžeme absolutizovat ani zákon převahy. V důsledku působení jiných zákonů může v určitých případech dojít k potlačení účinnosti tohoto zákona. Zejména tomu tak bude při střetnutí se zákonem početní převahy. Bude-li tato velká (např. tanková rota k tankovému praporu či dokonce pluku), pak převaha získaná předejitím protivníka v rozvinutí a v aktivní bojové činnosti nepovede k vítězství početně několikanásobně slabších sil, ale způsobí silnému protivníkovi nadměrné ztráty.

Projevem aktivní bojové činnosti vojsk a tím i uplatnění převahy sil a prostředků je útok.

Útok umožňuje maximálně ničit síly a prostředky protivníka, obsadit jeho ekonomické a lidské zdroje. Tím vznikají podmínky k vyřazení protivníka z bojové činnosti a k dosažení vítězství. Z těchto důvodů je útok základní a současně hlavní druh bojové činnosti.

Převaha sil a prostředků ještě nezaručuje vítězství v boji, operaci nebo ozbrojeném zápase jako celku. Poněvadž jde

o konfrontaci dvou sil, neprobíhá tato mechanicky. Je ovlivňována vůlí a snahou lidí. Jedna bojující strana usiluje o využití převahy ve svůj prospěch, zatímco druhá se snaží převahu protivníka vhodným způsobem bojové činnosti anulovat, nejčastěji obranou.

Je-li útok základním druhem bojové činnosti a obrana jeho zákonitým opakem, protikladem, pak také ona je základním druhem bojové činnosti. Hlavním druhem však být nemůže v žádném případě, protože nemůže dosáhnout definitivního vítězství.

Předností obrany je, že umožňuje lepší uplatnění palebných vlastností jednotlivých zbraní a současně při dokonalém využití terénu a jeho ochranných vlastností snižuje podstatným způsobem účinek palebných úderů protivníka.

To může vést ke snížení či vyrovnání převahy útočníka nebo dokonce k její změně, zejména při přísunu dalších sil ve prospěch obránce. To vytváří podmínky, aby se v důsledku bojové činnosti stal z obránce útočník a z útočníka naopak obránce.

Z toho vyplývá zákon:

Převaha se v ozbrojeném zápase uplatňuje útokem, kterému protivník čelí obranou. Obranou je možno zvrátit nebo alespoň změnit převahu sil útočníka ve prospěch obránce, nelze jí však splnit cíle ozbrojeného zápasu. Útok a obrana tvoří dialektickou jednotu protikladů. Jsou základními druhy bojové činnosti vojsk. Útok je navíc hlavním druhem bojové činnosti, protože umožňuje splnit cíle ozbrojeného zápasu, tj. zničit protivníka a ovládnout jeho ekonomické zdroje.

Možnost obrany zvrátit převahu sil ve svůj prospěch znamená, že nestačí převahu získat, ale že je nutné o ni neustále bojovat, neustále ji udržovat.

Převahu může útočník udržet v podstatě dvojím způsobem:

- soustavným doplňováním ztrát způsobených palebnými údery obránce,
- zničením hlavní části ozbrojeného systému obránce nebo alespoň podstatným snížením její bojové schopnosti v nejbližší době.

Z důvodů omezených možností doplňování je první způsob problematický. Kromě toho řešit udržení převahy jen doplňováním nemůže být a také není východiskem tohoto problému.

Řešení spočívá ve druhém způsobu, tzn. co nejrychleji zničit hlavní síly obránce nebo alespoň snížit na minimum jejich schopnost působit ztráty.

Splnění tohoto úkolu vyžaduje jednak správnou volbu směru hlavního úderu, jed-

nak vytvoření co největší převahy na něm.

Každá bojová i operační sestava uplatnění tohoto zákona do jisté míry napomáhá. Vedle silných míst má totiž také slabá místa. Ta jsou také nevhodnější pro vedení hlavního úderu a jejich využití má za následek rychlé narušení sestavy protivníka a někdy dokonce jeho rozbití.

Z této úvahy vyplývá zásada, která dále rozvíjí a konkretizuje princip soustředění sil a prostředků:

K rychlému úspěchu útoku je třeba volit směr hlavního úderu tak, aby byly co nejdříve a s co nejmenšími ztrátami zničeny hlavní síly protivníka. K tomu účelu je nutné vytvořit na směru hlavního úderu několikanásobnou převahu.

Oper-1-1 v článku 79 tuto zásadu formuluje takto:

„Úspěšné vedení operací v rychlém tempu se zabezpečuje soustředěním hlavního úsilí na splnění nejdůležitějších úkolů, na jejichž řešení závisí úspěch bojové činnosti v celku...“

I když předcházející úvaha byla zaměřena na útok jako hlavní druh bojové činnosti, platí její závěry také pro obranu, ovšem v zrcadlovém obraze. To znamená, že úsilí obrany bude směřovat ke zničení hlavního úderného uskupení a potřebného vyrovnání sil či dokonce k získání převahy soustředěním palebných úderů, popřípadě manévrem sil a prostředků z pasivních směrů.

Jak ozbrojený zápas, tak jeho části, které tvoří operace a boje, probíhají v prostoru a čase. Oba tyto parametry bojové činnosti vojsk mohou podstatným způsobem ovlivnit jejich průběh.

Prostor bojové činnosti je dán především terénem. Ten svými vlastnostmi usnadňuje nebo ztěžuje používání různých bojové techniky. Tím napomáhá vojskům uplatnit svou hodnotu k dosažení vítězství nebo naopak její uplatnění znemožňuje.

Snahou každé z bojujících stran bude vést bojovou činnost v takovém prostoru, který dovoluje plně a rychle rozvinutí a použití jejich sil a prostředků a současně v tomto brání protivníkovi.

To vytváří podmínky pro ničení protivníka po částech a tím také rychleji a s menšími ztrátami, než tomu bylo při jeho plném rozvinutí.

Dokonalé využití terénu umožňuje bojující straně, jejíž ozbrojené síly mají ve srovnání s protivníkem menší hodnotu, získat místní a časovou převahu. Podle konkrétní situace (nepodaří-li se protivníkovi uplatnit větší hodnotu ozbrojených sil) může využití terénu dokonce přispět slabší straně k většímu či menšímu, i když snad jen dílčímu úspěchu.

Získání prostorové převahy bude přitom do značné míry vymezeno časově. Sčuví se to se snahou bojujících stran omezit úspěch protivníka odpovídajícím přeskupením sil a prostředků.

Poněvadž ten, kdo jednou získá převahu, bude dále usilovat o její maximální využití a o její další rozvinutí, bude boj o čas — kdo dřív a rychleji dosáhne převahy a udrží si ji — neoddelitelnou součástí veškeré bojové činnosti a tím i ozbrojeného zápasu jako celku. Platí proto zákon:

Prostor a čas jsou parametry každé bojové činnosti, jsou její součástí. Jsou důležitými činiteli a průvodními jevy uplatnění převahy sil a prostředků.

Součástí konfrontace obou ozbrojených systémů bude oboustranná snaha změnit dílčí úspěch většího významu až v konečné vítězství jedné bojující strany nad druhou. Vzájemná podmíněnost a závislost bojové činnosti různých organizačních stupňů k tomu vytvářejí podmínky.

Zkušenosti ukazují, že veškerá bojová činnost, bez ohledu na měřítko jejího vedení, spolu těsně souvisí.

Výchozím bodem a jednotícím pojítkem, jak ukazuje historie, byly stanovené politické a na základě nich strategické cíle. Z nich vycházejí i cíle operační a konečné i taktické. Veškerá bojová činnost proto vyplývá z jednoho zámýslu, zámýslu ozbrojeného zápasu a k jeho splnění směřuje.

Jednotlivé boje a operace mohou mít význam jen tehdy, jestliže přispívají k splnění celkového cíle ozbrojeného zápasu, jestliže taktické úspěchy přerostou v operační a ty dále ve strategické. Podřízenost bojové činnosti operačně taktického významu úkolům strategie a jejím zájmům je zcela objektivní.

Pokusy pomínout tento objektivní zákonitý vztah a vyzvednout význam taktiky nely těžké následky. Příkladem může být příprava německého velení k novému útoku na západní frontě roku 1918. Vzhledem k těžké strategické situaci šlo víceméně o čistě taktickou činnost bez strategického záměru. Náčelník německého generálního štábu Ludendorff na dotazy jaké jsou strategické cíle této akce, odpověděl: „Dejte mi pokoj se strategickou operací. Uděláme nejdříve díru a pak uvidíme, co bude třeba dělat.“ Když se pak německým vojskům průlom podařil, neměla sil k jeho využití. K obdobným situacím došlo i za druhé světové války.

Zákonitě podřízení bojové a operační činnosti strategii vyžaduje přísný centralismus velení vojskům, bezpodmínečné a přesné splnění rozkazu nadřízeného.

Platí-li tento vztah dříve, platí tím více v podmínkách použití raketových jaderných zbraní. Jaderné zbraně totiž podstatným způsobem rozšířily možnosti strategie, popřípadě operačního umění a podstatně oslabily význam výsledků bojové činnosti v taktickém rámci. Jak strategie, tak operační umění dnes totiž mají své prostředky, jimiž mohou přímo (bez taktiky) plnit některé své úkoly.

To ovšem neznamená, že strategie není vůbec závislá na výsledcích bojů a operací. Podstata vztahů mezi nimi je v tom, že strategie je určující pro operační umění a taktiku nejen tím, že jim určuje úkoly, ale také tím, že jim svými prostředky vytváří podmínky pro jejich činnost. To do zavedení raketových jaderných zbraní nebylo možné. Současné však strategie i nadále závisí na výsledcích operací a bojů.

Z toho vyplývá zákon:

Bojová činnost taktického charakteru je bezpodmínečně podřízena cílům operačním a ty vyplývají ze strategie, jejího zámýslu a jejích zájmů. Strategie je naopak závislá na výsledcích dílčích operací a bojů.

Pro uplatnění tohoto zákona v bojové činnosti vojsk platí současně dva principy.

První z nich říká:

Úkoly nižších organizačních stupňů musí vycházet z úkolů nadřízeného organizačního stupně.

Splnění úkolů podřízenými vytváří podmínky pro splnění úkolů nadřízeným. Úspěch podřízeného, má-li přispět ke splnění celkového úkolu, je třeba nadřízeným využít. To znamená, že taktický úspěch musí být rozvinut v operační a operační ve strategický.

Druhý princip:

Bojovou činnost je třeba vést nanejdříve aktivně, ve vysokém tempu, iniciativně a nepřetržitě.

Z těchto principů vychází opět řada zásad bojové činnosti, které uvádějí naše polní řády a předpisy. Např. Vševojsk-1-1, článek 8:

„Úspěch v boji má vždy ten, kdo je smělý, neustále projevuje iniciativu, zmocňuje se jí a pevně ji drží a tím vnučuje nepříteli svou vůli.“

Oper-1-1, článek 140:

„K nepřetržitému rozvíjení útoku a jeho vedení v rychlém tempu je nutné narůstání úsilí armád prvního sledu.“

Oper-1-1, článek 163:

„Při rozvíjení útočné operace se musí vést aktivní bojová činnost nepřetržitě ve dne i v noci.“

Která z bojujících stran dovede lépe uplatnit tyto zákony, principy a zásady ve své činnosti, má reálnější naději na úspěch.

Zasadenie armády

2. SLEDU FRONTU

do zrazenia

Úlohy a spôsoby zasadenia armády druhého sledu do zrazenia

Úlohou vševojskovej armády druhého sledu frontu je energické rozvíjanie útoku na hlavnom smere a splnenie cieľa operácie v súčinnosti s ostatnými zväzmi frontu, zvlášť v súčinnosti s tankovou armádou a operačnými a strategickými výsadbami. To znamená, že armáda druhého sledu frontu sa bude využívať pre splnenie operačných úloh, ktoré budú spojené s rozdrvením veľkých uskupení nepriateľa, s násilným prechodom vodných tokov a s prenášaním úsilia z jedného smeru na druhý, pričom splnenie týchto úloh bude mať rozhodujúci význam pre rozvíjanie ťažkoj operácie frontu vcelku.

Hlavnou úlohou armády druhého sledu pri jej zasadení teda môže byť rozvíjanie útočnej činnosti so súčasným zničením záloh a protiúderných uskupení nepriateľa, ktoré sa budú prisunovať z hĺbky.

Takúto úlohu môže armáda plniť pri dokončovaní bližšej úlohy frontu, alebo, keď armády prvého sledu frontu pri plnení ďalšej úlohy budú mať už sťažené možnosti a nepriateľ bude sústreďovať v hĺbke veľké zálohy. Zasadenie armády druhého sledu bude v týchto podmienkach na danom smere vyvolané nedostatkom síl a prostriedkov prvosledových armád pre rozbitie prichádzajúcich záloh nepriateľa, pričom tieto zálohy by mohli sťažiť, alebo zastaviť operáciu frontu.

Rozhodujúcou podmienkou pre úspešné splnenie úlohy armádou druhého sledu bude jej zasadenie tesne po hromadnom jadrovom údere na nepriateľa, uskutocneného silami frontu a armády.

Okrem uvedenej úlohy môže mať zasadenie armády druhého sledu frontu tiež za cieľ rozvíjať útočnú operáciu frontu pri zničení obranného uskupenia

nepriateľa. Takáto situácia môže vzniknúť vtedy, keď nepriateľ bude viesť boj na zdržanie a zálohami z hĺbky zaujme pripravenú medzilahľú, alebo inú obrannú čiaru, ktorú by armády prvého sledu frontu už nemohli vlastnými silami zdolať.

Úlohu rozbiť obranné uskupenie nepriateľa môže armáda druhého sledu frontu dostať i v takom prípade, keď nepriateľ jadrovými údermi natoľko zoslabil sily prvosledových armád, že ich pokusy z chodu prelomiť jeho obranu sa nepodarili. V súvislosti s tým úlohou armády druhého sledu frontu môže byť útočnou činnosťou rozbiť nepriateľa, ktorý bráni veľkú vodnú prekážku.

Násilný prechod vodného toku armádou druhého sledu sa môže uskutočňovať v situácii, keď vojská prvého sledu frontu budú mať veľké straty už pred príchodom k vodnej prekážke, alebo keď sa nepriateľovi podarí odraziť pokusy armád prvého sledu o násilný prechod vodného toku.

Môže však vzniknúť i taká situácia, že armádam prvého sledu na jednotlivých smeroch sa podarí vodnú prekážku prekonať, ale nebudú mať dostatok síl na rozvíjanie úspechu a teda nebudú môcť už hlavnými silami vodnú prekážku prekonať. V takom prípade zasadenie armády druhého sledu frontu môže situáciu podstatne ovplyvniť v prospech frontu a umožniť energické rozvíjanie útočnej operácie.

Jednou z úloh armády druhého sledu môže byť rozvíjanie útočnej operácie na novom, neplánovanom smere. Taká úloha môže vzniknúť vtedy, keď na jednom zo smerov sa ukáže väčší úspech než na hlavnom. Preto na základe rozhodnutia veliteľa frontu armáda druhého sledu sa môže zasadiť na tomto novom smere, kam sa prenesie i hlavné úsilie frontu.

Prenesenie hlavného úsilia frontu môže byť vyvolané i tým, že v dôsledku hromadných jadrových úderov nepriateľa vzniknú hlboké rádioaktívne pásma a narušené terénne celky, ktorých prekonávanie by vyžadovalo veľa práce a času. Aby sa útočná operácia nespomalila, v takej situácii môže byť armáda druhého sledu zasadená na inom, neplánovanom smere.

Zasadenie armády druhého sledu frontu sa môže uskutočniť tiež s cieľom nahradiť armádu prvého sledu, ktorá v dôsledku jadrových úderov nepriateľa stratila svoju boj schopnosť.

To, čo som povedal, nevyčerpáva všetky úlohy, ktoré môžu stáť pred armádou druhého sledu frontu pri jej zasadení. Cez to však i uvedené hlavné úlohy sú dostatočným dôvodom k tomu, aby sme si uvedomili, že súčasný charakter súdobej operácie s použitím jadrových zbraní a vysoká motorizácia vojsk neznižili, ale naopak zvýšili význam armády druhého sledu v útočnej operácii frontu.

Zložitý charakter súdobej operácie, mnohostrannosť podmienok a situácií, ktoré môžu vzniknúť v dôsledku masového použitia zbraní hromadného ničenia bojujúcimi stranami vyžadujú, aby sme tvorčím spôsobom pristupovali k nachádzaniu najlepších foriem a metód pri zasadení druhých sledov, a aby sme tvorčím spôsobom pristupovali k riešeniu otázok súvisiacich so zabezpečením ich zasadenia i vedenia boja.

Spôsoby zasadenia armády druhého sledu frontu závisia od úlohy, ktorú armáda má splniť a od podmienok a situácií, v ktorých bude úloha plnená.

Spôsob zasadenia armády druhého sledu frontu do zrazenia vyjadruje voľbu a postupnosť prísunu i prechodu armády druhého sledu do útočnej činnosti na zvolenom smere, hneď po jadrových úderoch. Armáda druhého sledu frontu sa môže zasadiť do zrazenia hlavnými silami naraz, alebo postupne. Zasadenie

hlavných síl naraz má tu výhodu, že front môže na zvolenom smere dosiahnuť združujúcu prevahu síl a prostriedkov nad nepriateľom a tým zabezpečiť energické rozvíjanie útočnej operácie.

Pri zasadení sa pritom môžu armáde druhého sledu podriadiť niektoré divízie zo zostavy armád prvého sledu, ktoré pôsobia v jej pásme. Podriadenie divízií zo zostavy armád prvého sledu nesmie znížiť údernú silu zasadzovanej armády odobraním jej stejného počtu čerstvých divízií, ale naopak. Takýto spôsob zasadenia armády druhého sledu nevyžaduje zložitú preskupenie síl a umožňuje zasadiť čerstvé divízie v širšom pásme. Tým sa súčasne vyhneme prehusteniu bojových zostáv.

V súčasných podmienkach je treba počítať i s tým, že armáda druhého sledu frontu sa bude zasadzovať postupne, jedna divízia za druhou. Tento spôsob sa použije vtedy, keď armáda dostane úlohu rozdrviť nepriateľa, ktorému sa podarilo vklíniť sa do bojových zostáv armád prvého sledu a tým na danom smere získať iniciatívu. V takom prípade bude musieť armáda druhého sledu zasadzovať svoje divízie postupne podľa toho, ako budú z hĺbky prichádzať, a v súčinnosti s armádou prvého sledu bude ničiť sily nepriateľa. Tento spôsob sa môže uplatniť aj vtedy, keď sa operácie bude rozvíjať vcelku úspešne a nebude treba vytvárať veľké uskupenie pre mohutný úder nepriateľa.

Pri takomto spôsobe sa vo veľkej miere uľahčí zabezpečenie zasadenia. Postupné zasadenie armády môže trvať jeden až dva dni. Slabá stránka tohto spôsobu zasadenia spočíva v tom, že armáda zasadzuje svoje sily po častiach, v dôsledku čoho sa vytvárajú podmienky, aby nepriateľ manévrom mohol sústrediť silnejšie uskupenie na smere jej zasadenia. V takom prípade front môže stratiť prevahu na hlavnom smere a zasadenie armády druhého sledu nepriinesie očakávaný výsledok.

Postupné zasadenie síl armády druhého sledu frontu môže byť vyvolané i nedostatkom komunikácií na danom smere, alebo inými ťažkodostupnými terénnymi celkami, v dôsledku čoho bojová činnosť bude musieť byť vedená na jednotlivých smeroch.

Organizácia zasadenia armády druhého sledu frontu do zrazenia

Zasadenie armády druhého sledu sa organizuje na základe rozhodnutia veliteľa frontu pre útočnú operáciu, v ktorom sa určuje cieľ zasadenia armády a jej úlohy, priestor jej rozmiesťovania do zahájenia operácie, osy alebo pásma presunu, spôsob presunu v priebehu operácie, hlavné a iné možné smery jej zasadenia, priestor a orientačne i doba zasadenia na každom z predvídaných smerov, opatrenia pre súčinnosť, zabezpečenie a velenie vojskám.

V priebehu operácie v závislosti od situácie toto rozhodnutie sa bude upresňovať. V určitých nutných prípadoch môže veliteľ frontu prijať i úplne nové rozhodnutie. Včasné upresnenie úlohy dovoľuje veliteľovi armády ešte pred príchodom do priestoru posledného odpočinku presunúť armádu v takej zostave, v akej sa bude zasadzovať.

Pred zasadením armády musí veliteľ frontu upresniť úlohy armády, priestor a dobu jej zasadenia, útočné pásmo, východiskový priestor (keď sa určuje) a osy presunu, operačnú zostavu, čas a objekty, ktoré bude ničiť jadrovými údermi front, množstvo pridelených jadrovej munície, jej hodnotu a dobu prísunu, posilové prostriedky, kde a kým sa armáde pridávajú. Okrem toho veliteľ frontu stanovuje spôsob leteckej podpory a hodnotu pridelenú pre armádu

v dobe jej zasadenia, divízie, ktoré sa armáde podriaďujú pri jej zasadení z prvosledových armád, spôsob ochrany armády proti vzdušnému nepriateľovi, opatrenia pre súčinnosť, velenie a ostatné zabezpečenie.

Počet jadrovej munície, ktorý sa priradí armáde druhého sledu pre zasadenie, bude závisieť od uskupenia, ktoré je treba zničiť pri zasadení a v priebehu operácie, od množstva jadrovej munície, ktorá je u frontu k dispozícii a tiež od doby, kedy sa armáda zasadzuje. Skúsenosti z vojenských cvičení ukazujú, že armáde druhého sledu frontu sa pre operáciu po zasadení priradí 30—35 kusov jadrovej munície a do 40 kusov špeciálnych rakiet. Takýto počet munície dovoľuje spôsobiť straty štyrom až piatim divíziám nepriateľa do 50 % (8—6 jadrových rakiet na divíziu), zničiť do 10 batérií riadených (neriadených) striel nepriateľa plniť aj iné úlohy. Množstvo jadrovej munície pri zasadení armády do zrazenia bude závisieť vždy od konkrétnej situácie.

Zvolený smer pre zasadenie armády druhého sledu musí zabezpečovať najefektívnejšie využitie účinkov jadrových úderov a energické prenikanie jej vojsk do hĺbky, tyla a boku nepriateľa a tiež ovládnutie najdôležitejšími objektmi a rajónmi v hĺbke nepriateľského územia.

Pásmo presunu musí zabezpečovať možnosť vydelenia dvoch až troch osí pre každú divíziu prvého sledu a 1—2 osí pre armádne útvary. V podmienkach Západoeurópskeho válčiska tieto požiadavky je možné splniť v pásme presunu širokom 100—130 km.

Pri voľbe priestoru zasadenia sa vychádza z predpokladu možného postupu armád prvého sledu frontu za dobu presunu armády druhého sledu k tomuto priestoru. Priestor musí v prvom rade umožňovať rozvinutie divízií prvého sledu a raketových vojsk armády. V závislosti od počtu prvosledových divízií i od toho, koľko divízií prechádza do podriadenosti z prvého sledu, môže byť tento priestor 80—100 km široký a 60—80 km hlboký (pri úvahe hĺbky 2. sledu armády do 150 km hlboký). V niektorých prípadoch (napríklad pri zasadení armády druhého sledu frontu s cieľom prekonania obrany nepriateľa alebo vodnej prekážky) miesto priestoru sa môže armáde stanoviť čiara zasadenia.

Najvýhodnejšou dennou dobou pre zasadenie armády druhého sledu je pri rozoznení. To umožňuje presun do priestoru (na čiaru) zasadenia v priebehu noci a zbýva dosť času na splnenie úlohy v priebehu dňa. Keď budeme počítať, že na Západoeurópskom válčisku z jara trvá noc približne 10 hodín, pri presune 20 km/h môže byť priestor posledného odpočinku od priestoru (čiaru) zasadenia vzdialený 120—160 km. Tento priestor bude súčasne i východiskovým priestorom pre zasadenie. V ňom vojská zakončujú technické ošetrovanie, odpočívajú a organizujú sa. Pre zabezpečenie organizovaného zasadenia niekedy bude treba pre divízie prvého sledu určovať vyčkávací priestor (alebo priestor pre doplnenie) vo vzdialenosti 40—60 km od prvosledových jednotiek. Tu sa divízie prvého sledu zastavujú len na krátku, najpotrebnejšiu dobu.

Úloha armády druhého sledu frontu sa stanovuje podľa konkrétnej situácie. Spravidla sa delí na bližšiu a ďalšiu úlohu a závisí od mnohých činiteľov, predovšetkým od množstva jadrovej munície, leteckých možností, zostavy armády, od činnosti a zostavy nepriateľa.

Po upresnení rozhodnutia veliteľa frontu o zasadení armády druhého sledu a doručení rozkazu veliteľovi armády začína bezprostredná príprava organizácie zasadenia v armáde.

Metodika práce veliteľa armády môže byť rôzna v závislosti od času, ktorý je k dispozícii, a od vzniklej situácie. Veliteľ armády môže osobne vykonať

orientáciu v štábe armády a vyhlásiť ideu svojho rozhodnutia, alebo môže iba upresniť otázky s niektorými náčelníkmi druhov vojsk a vyhlásiť rozhodnutie.

Veliteľ armády sa rozhodne podľa mapy v priebehu presunu, alebo vo východiskovom priestore. Jeho rozhodnutie spravidla obsahuje zámysel operácie, úlohu a spôsob použitia jadrových zbraní, smer hlavného úderu, operačnú zostavu, úlohy divízií, ktoré sú zasadzované i ktoré sú preberané do zostavy, úlohy PVO a letectva, spôsob presunu, opatrenia pre súčinnosť, velenie a všestranné zabezpečenie.

Pri stanovení úlohy divíziám veliteľ armády určuje bližšiu úlohu, smer ďalšej činnosti, úlohu dňa a orientačne smer útoku na nasledujúci deň, východiskovú čiaru, čiaru rozvinutia a dobu zteče.

Úlohy k divíziám sa doporučujú rôznym spôsobom. Jedným z najvýhodnejších spôsobov môže byť nasledujúci; po vyhlásení idey rozhodnutia štáb pripraví a doručí divíziám predbežné nariadenia, v ktorých okrem všeobecnej orientácie sú podklady pre veliteľa divízie, aby mohla začať organizácia v štábe divízie. V takom predbežnom nariadení je treba určiť osy presunu na čiaru zasadenia, bližšiu úlohu, smer ďalšieho útoku a dobu zasadenia.

Iným spôsobom môže byť doručenie rozkazov osobným výjazdom odpovedných funkcionárov štábu k divíziám.

Súčasne s upresnením rozhodnutia veliteľom začína i plánovanie operácie. Keď zasadenie sa uskutočňuje podľa už predom predvídanej varianty, plánovanie operácie bude v podstate znamenať iba upresnenie už vopred vydaných rozkazov a nariadení.

Plán operácie sa spracuje na mape, na ktorej spravidla sa vyjadrí uskupeenie nepriateľa, objekty, ktoré sa ničia jadrovými zbraňami frontu a armády, zostava armády pred zasadením, bližšia a ďalšia úloha armády a susedov, pásmo zasadenia, úlohy divízií, osy presunu a rozpočet presunu, čiary možného rozvíjania a doba ich dosiahnutia, miesta velenia, spôsob premiestnenia raketových prostriedkov, síl PVO, delostrelectva, APTZ na hĺbku bližšej úlohy.

V textovej prílohe k plánu sa vyjadrí zámysel operácie, pomer síl a prostriedkov, rozpočet presunu, očakávané straty nepriateľa po jadrových úderoch, tylové zabezpečenie a iné potrebné údaje.

Súčinnosť sa organizuje v priebehu upresnenia rozhodnutia a pokyny pre ňu sa vydávajú pri stanovení úloh vojskám. Pri organizácii súčinnosti najdôležitejším je zladenie činnosti raketových vojsk a letectva s činnosťou hlavných síl armády pre najefektívnejšie využitie výsledkov jadrových úderov. Vojská musia vedieť, akými prostriedkami a kedy ktoré objekty nepriateľa budú ničené.

Veliteľ armády pre zladenie činnosti raketových vojsk a letectva stanovuje úlohy vždy podľa konkrétnej situácie a činnosti nepriateľa.

Rozvinutie síl armády druhého sledu pri zasadení a organizácia velenia

Rozvinutie síl armády druhého sledu frontu pri zasadení sa musí uskutočňovať rýchle z chodu.

Armádna raketová brigáda, a keď je to nutné i raketové oddiely niektorých divízií prvého sledu musia byť už vopred rozvinuté vo svojich postaveniach, aby bolo možné uskutočniť jadrový úder už v dobe príchodu vojsk na čiaru zasadenia a v dobe ich rozvíjania. Predsunutie a presun týchto raketových prostriedkov sa zabezpečuje motostreleckými útvarmi, ktoré sú pre tento účel vydelené.

Keď raketové oddiely divízií sa nepredsunujú, začleňujú sa do zostavy hlavných síl a sú v pohotovosti čo najrýchlejšie zaujať postavenia pre úder. Súčasne s raketovými prostriedkami zaujímajú svoje postavenia i prostriedky PVO armády.

Divízne protiletadlové útvary sa presunujú v zostave hlavných síl. V tých prípadoch, kde terén nedovoľuje manéver mimo osy presunov a tieto nie sú bránené frontovými a armádnymi prostriedkami PVO, môžu sa divízne prostriedky PVO rozvinúť vopred na určených miestach. Po prechode hlavných síl sa tieto prostriedky začleňujú do zostavy.

Každá divízia sa rozvíja na svojom smere, pričom je treba sa vyhnúť nahusteniu bojovej zostavy. V závislosti od charakteru terénu divízie môžu vyjsť na čiaru zasadenia v plukovních alebo práporných prúdoch, prípadne v predbojovej zostave.

Delostrelectvo sa rozvíja súčasne s rozvinutím plukov do práporných prúdov, aby hneď po jadrových úderoch mohlo podporovať útok z chodu.

Môže vzniknúť situácia, že predsunuté odriady divízií využijú jadrové údery a začnú prenikať do hĺbky. V takom prípade hlavné sily divízií prejdú do útoku hneď za predsunutými odriadmi, obchádzajúc nepriateľa z boku rýchle prenikajú do hĺbky a tyla nepriateľského uskupenia.

Po rozvinutí a prechode vojsk prvého sledu armády do útoku sa zasadenie zakončuje.

Pre velenie armády pri presune na čiaru zasadenia a pri zasadení sa vytvára sieť velenia. Táto obsahuje: VS (veliteľské stanovisko), PVS (predsunuté veliteľské stanovisko), TVS (tylové veliteľské stanovisko).

Pri presune armády na čiaru zasadenia veliteľ armády spravidla sa nachádza na PVS. Na tomto PVS veliteľ armády môže operatívne rozhodovať podľa vzniklej situácie, rýchle upresňovať úlohy a súčinnosť pri rozvíjaní a zasadení.

VS sa premiestňuje v zostave hlavných síl a riadi presun armády. TVS sa premiestňuje s tylovými útvarmi armády.

Keď vojská vyjdú na čiaru zasadenia, VS sa rozmiestňuje od PVS na takej vzdialenosti, aby nemohli byť zasiahnuté obe miesta velenia jedným jadrovým úderom stredného kalibra. PVS sa potom pripravuje na premiestnenie podľa rozhodnutia veliteľa armády.

Přikrytí státní hranice

V minulém období byla celá řada nejasností v jednotném chápání otázek přikrytí státní hranice, které zejména na stupni operačních štábů byly různě vysvětlovány a tím i různými způsoby uplatňovány v praxi.

Tyto nejasnosti, zejména v teoretickém pochopení otázek přikrytí státní hranice, se postupně podařilo a v současné době je můžeme shrnout do těchto základních závěrů:

„Přikrytí státní hranice“ chápeme jako souhrn opatření, která řeší vojska jak v míru, tak i v období ohrožení a současně jako komplex jejich bojové činnosti, zaměřené na odražení překvapivého napadení nepřítele.

Přikrytí státní hranice je důležitým operačním opatřením a součástí operace frontu (armády) a probíhá v souladu s jejím celkovým zámyslem.

Přikrytí státní hranice bude mít jen dočasný charakter a bude končit zasažením úderných uskupení do sražení. Vojska je budou plnit v těsné součinnosti s vojsky pohraniční stráže a PVOS.

Proto konkrétní cíle a úkoly vojsk přikrytí a z působ jejich plnění stanoví velitel frontu (armády) v souladu se zámyslem operace a konkrétními podmínkami situace.

Přikrytí státní hranice bude mít za cíl: nedopustit proniknutí pozemního i vzdušného nepřítele na státní území a zabezpečit vojskům podmínky pro uvedení do plné bojové pohotovosti, pro první hromadný úder a přechod svazků úderného uskupení do sražení.

Vojska přikrytí mohou v závislosti na situaci plnit tyto úkoly:

- ničit taktické prostředky jaderného napadení nepřítele, rozmístěné v přihraničním prostoru;
- odrazit útok a oslabit údernou sílu svazků a útvarů 1. sledu nepřítele a nedopustit jejich proniknutí na naše státní území;
- v případě proniknutí nepřítele na naše státní území ho zničit, nebo vytvořit podmínky pro jeho zničení;

— udržet nebo ovládnout důležité objekty nebo prostory, čáry, výhodné pro rozvinutí a přechod vlastních vojsk do sražení;

— zabezpečit zasazení svazků jaderného uskupení s důrazem na ochranu jejich boků při zasazení;

— ničit taktické výsadky nepřítele v příhraničním pásmu;

— získávat zprávy o nepříteli v příhraničním prostoru a zabezpečovat přechod státní hranice našimi průzkumnými orgány.

Zkušenosti ze cvičení ukazují, že bude účelnější vyčleňovat do sestavy vojsk příkrytí nejnútnejší síly a prostředky ze sestavy divizí dislokovaných nejbližší státní hranice.

Podle situace, zejména podle kapacity pravděpodobných směrů útoku nepřítele a charakteru terénu, můžeme ze sestavy motostřelecké divize vyčlenit:

— od každého motostřeleckého pluku, dislokovaného v blízkosti státní hranice, po jednom motostřeleckém (tankovém) praporu, zesíleném dělostřelectvem, protitankovými a ženijními jednotkami;

— zesílený samostatný tankový prapor divize;

— 1–2 motostřelecké pluky jako celek;

— divizní dělostřelectvo, PT zálohu divize a část ženijního praporu.

V některých případech (v souladu s cílem, úkoly a situací) můžeme vyčlenit celou motostřeleckou divizi.

Rozvinutí vojsk a přechod hlavních sil divizí 1. sledu úderného uskupení do útoku budou zpravidla zabezpečovat předsunuté odřady. Jejich hlavním úkolem a snahou vždy musí být přenést bojovou činnost na území nepřítele, ovládnout výhodné čáry (objekty) a zabezpečit tím zasazení hlavních sil úderného uskupení do sražení. V případě, že nepřítel předstihne vojska v rozvinování a pronikne na naše území, můžeme předsunuté odřady využít k plnění úkolů společně s vojsky příkrytí na vlastním území.

V pásmu frontu (armády) můžeme řešit příkrytí státní hranice několika způsoby.

Dosavadní praxe ukazuje, že úkoly příkrytí státní hranice řeší jen obrana vyčleněnými silami a prostředky na vlastním území.

Při volbě způsobů bojové činnosti vojsk příkrytí je však třeba přihlížet k tomu, že z hlediska úspěšného přechodu vlastních vojsk do útoku má velký význam předejití nepřítele v ovládnutí pohraničních přechodů a jejich udržení do příchodu vojsk vlastního úderného uskupení. I k plnění těchto omezených aktivních úkolů můžeme využít vojsk příkrytí.

Nadále při příkrytí hranice bude potřeba věnovat větší pozornost reálnému ohodnocení možností nepřítele, vyplývající z jeho konkrétní situace a stanovení tak ovládaících hustot na jednotlivých směrech, zejména v protitankových prostředcích.

Tímto jsem shrnul některé teoretické zásady příkrytí státní hranice na základě kterých můžeme ujednocovat jednotlivé názory a v dalších ověřovat jejich reálnost v praxi.

Druhou neméně důležitou teoretickou i praktickou otázkou soudobého operačního umění je vedení pohraničního sražení v různých podmínkách zahájení války.

Z této problematiky zvláštní pochopení zasluhuje rozpracování některých teoretických zásad pohraničního střetného sražení vedeného od samého začátku zahájení války s použitím jaderných zbraní. Tato varianta zahájení války se bude podstatně lišit od varianty zahájení války bez použití jaderných zbraní, která již v podstatě v základních otázkách je teoreticky ujasněna.

Bez ohledu na to, jakým způsobem bude válka rozpoutána, bojová činnost bude vždy vedena s cílem zničit protivníka a získat od prvních okamžiků války operační a strategickou iniciativu. Je proto velmi pravděpodobné, že se zahájením války se budou obě strany snažit dosáhnout svých cílů rozhodnou útočnou činností. Proto správné chápání významu operačního střetného sražení a v důsledku toho přípravy řady praktických opatření je velmi důležitým předpokladem úspěchu prvních operací na počátku války.

Pod pojmem pohraničního střetného sražení rozumíme uskutečnění hromadných jaderných úderů (nebo pouze úderů klasickými prostředky ničení) a vedení útočné činnosti svazy prvního operačního sledu, které mají za úkol využít výsledky úderů nejen strategických, ale i operačně taktických prostředků, přenést bojovou činnost na území nepřítele a donutit ho zřít se útočné činností. Při střetném sražení v jaderné válce budou rozhodující úlohu plnit raketová vojska, která budou mařit účast jaderných prostředků nepřítele v jaderném útoku a působit jeho hlavnímu uskupení takové ztráty, aby byly vytvořeny podmínky pro úspěšné vedení války a splnění cílů prvních operací.

Nejdůležitějším rysem střetného sražení a boje při zahájení války bude snaha obou stran zaměřena k okamžitému vedení aktivní a rozhodné bojové činnosti všemi druhy ozbrojených sil s maximem prostředků.

Proto bude pro střetné sražení a boj velmi důležité včas zasadit čerstvé síly a rychle rozvíjet úspěch do hloubky. K tomu je třeba si vytvořit výhodné podmínky, jaké skýtá např. nesouvislá fronta apod.

Mohutné a dalekonosné palebné prostředky raketového vojska a letectva umožňují působit současně na celou hloubku bojové sestavy nepřítele a vyřazovat celé svazky z boje a tím podstatně ovlivňovat jeho průběh.

Velmi důležitá podmínka úspěšného vedení pohraničního střetného sražení a především jeho zahájení je udržování vojsk (především raketových) na vysokém stupni bojové pohotovosti.

Pohraniční střetné sražení může vzniknout v různých podmínkách, které budou svým způsobem ovlivňovat jeho přípravu a vedení.

Důležitým činitelem bude též činnost nepřítele, který je schopen použít jaderných zbraní od samého začátku války a podstatně tak ovlivnit její počáteční průběh.

Hlavním obsahem počátečního období jaderné války je podle plánů nepřítele jaderný útok.

Jaderný útok by byl součástí jaderného útoku, který pro případ vedení všeobecné jaderné války plánuje nepřítel v podmínkách válčiště do hloubky 1 000 — 1 200 km, v trvání 4—7 dní.

Je možné počítat, že první úder tohoto útoku nebude veden na vojska, která byla po bojovém poplachu vyvedena do prostorů rozptýlení nebo přímo do prostorů přikrytí státní hranice, neboť nebudou nepříteli známy přesné souřadnice cílů. V této fázi můžeme předpokládat, že jaderný útok bude vedený s cílem zničit hlavní politická a ekonomická střediska země, předem zjištěná hlavní uskupení vojsk, komunikační a spojovací uzly a vytvořit jaderná přehradní pásma k zabránění přísunu operačních a strategických záloh. Po roz-

vinutní operací pozemních sil a upřesnění dalších nových cílů, zejména v operační sestavě vojsk, můžeme počítat s úderem operačně taktických a taktických prostředků na vojska frontu v tom i na vojska působící v příkrytí státní hranice.

Můžeme předpokládat, že nepřítel uvede všechny ozbrojené síly postupně do jednotlivých stupňů bojové pohotovosti v souladu s připravenými plány agrese a v souladu se zprávami o odvetečných opatřeních států protistojících ozbrojených sil. Je pravděpodobné, že prostředky určené k zahájení jaderného napadení použije převážně z prostorů mírové dislokace. Protiatomový manévr mohou tyto prostředky zahájit až po odpálení první salvy raketových prostředků a po návratu první vlny letectva.

Těsně před úderem, nebo bezprostředně po jeho zahájení mohou začít přesun hlavní síly nepřítele ke státní hranici a to buď z prostorů rozptýlení po bojovém poplachu, nebo z vyčkávacích prostorů vzdálených od státní hranice 60—80 km. Jejich vyvedení budou zpravidla zabezpečovat jednotky krytu. Tyto jednotky mohou být, kromě mírových pohraničních jednotek vyčleňovány z příhraničních svazků, v síle brigády až divize na každý prvosledový armádní sbor.

Taktické prostředky jaderného napadení se mohou začít přesunovat až s hlavními silami svazků, ve kterých jsou začleněny; s jejich předsunutím ke státní hranici se zpravidla nepočítá. Jednotky krytu a předsunuté odřady budou zabezpečovat organické prostředky.

První hromadný úder nepřítele provděpodobně zahájí první salva raketových prostředků operačně taktického (výjimečně i strategického) dosahu. Na rozdíl od jaderného úderu zahajovaného v průběhu operací, budou úder této salvy i další první vlny taktického letectva vedeny převážně na stacionární cíle, jako jsou politická a ekonomická centra, přepravy a energetické zdroje, pevné vojenské objekty, síly a prostředky PVO, letiště, válečná místa velení apod. V menším měřítku na vojenské cíle pohyblivého charakteru, o kterých získaly údaje zpravodajské orgány protivníka v průběhu poslední noci.

Taktické letectvo, především letouny nosiče jaderných zbraní, může vzletět ještě před odpálením raket a nebo současně s jejich odpálením a může navázat ve dvou až třech náletových vlnách na úder operačně taktických raket. Jeho první vlna, vzhledem k nedostatku upřesněných cílů pravděpodobně o slabší intenzitě, může trvat 60—70 minut, na cíle podobného charakteru jako první salva operačně taktických raket. Část vyčleňovaných letounů může ničit nově zjištěné cíle. Jedním z úkolů tohoto letectva bude upřesnit a zjistit důležité objekty, především v uskupení vojsk, které budou ničeny v dalším průběhu jaderného útoku.

Druhá náletová vlna může projít v době od P + 120 až 180 minut, především na vojenské letectvo, na prostředky PVO, které nebyly dosud umlčeny, na raketové jaderné prostředky a jiné důležité vojenské objekty.

První hromadný úder může trvat až 3 hodiny.

Druhý hromadný úder může probíhat za 6—10 hodin i dříve, přičemž úder taktického letectva mohou být vedeny převážně na pohyblivé cíle. Třetí hromadný úder můžeme předpokládat v dalším průběhu dne.

Vycházíme-li z možností zjištění příprav nepřítele k napadení a možné jeho činnosti, mohou se naše vojska nacházet v různém stupni pohotovosti. To znamená, že nemusí dosáhnout plného rozvinutí a včasného zaujetí operační

sestavy a všechny prvky si vybudovat výchozí prostor. Přesto budou muset zahájit bojovou činnost z té situace, v jaké se budou nacházet.

Právě vtom je celá složitost pohraničního střetného sražení.

Proto je třeba, aby štáby všech stupňů vyvinuly ještě před zahájením války maximální iniciativu, zabezpečily pevné a nepřetržité velení vojskům, jejich včasné uvedení do bojové pohotovosti, vytvoření úderných uskupení a jejich všestranné zabezpečení a upřesnily zámysl jejich bojového použití.

V takovéto situaci bude proto nutné, aby jednotlivé stupně velení ještě do zahájení války stanovily a včas zabezpečily:

- opatření pro uvedení vojsk do plné bojové a mobilizační pohotovosti, zejména raketových vojsk, PVO, letectva a svazků 1. sledu;

- úkoly vojskům pro přikrytí státní hranice, zaujetí operační (bojové) sestavy a vybudování výchozího prostoru;

- zámysl operace (boje) a v něm i zámyslu pohraničního střetného sražení (boje) zejména určení cílů, objektů prvního jaderného úderu, operační sestavu, směry hlavního a druhých úderů;

- úkoly raketového vojska a letectva;

- úkoly vševojskových svazů, svazků a útvarů druhů vojsk;

- úkoly operačního, materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení;

- způsoby činnosti vojsk, především raketových, letectva, pozemních vojsk a vzdušných výsadků (zejména upřesnění cílů pro první jaderný úder, činnost vojsk v přikrytí státní hranice, vyvedení úderného uskupení ke státní hranici, upřesnění prostorů rozvinutí hlavních sil, využití prvního jaderného a dalších úderů, druh manévru a směry útoku (úderů), zabezpečení boků, odražení úderů nepřítele na směrech, kdy vytvořil převahu sil a prostředků, zasazování druhých sledů, záloh, včetně zámyslu záměny vojsk, která ztratila bojeschopnost a jiné potřebné otázky).

Dále uvádím několik myšlenek k vedení pohraničního sražení v podmínkách zahájení války po krátkém období ohrožení a s použitím jaderných zbraní od samého začátku.

Při existenci určitého období ohrožení mohou mít raketová vojska čas k zaujetí prostorů bojového rozmístění a letectvo k zaujetí operační sestavy.

Do zahájení prvního hromadného úderu připravit řadu opatření a při dobře organizovaném průzkumu můžeme získat i dostatečné množství údajů pro vlastní první jaderný úder. Vyvedení oddílů a baterií raketových vojsk do prostoru bojového rozmístění bude probíhat zpravidla v noci. Z hlediska včasného dosažení pohotovosti je třeba, aby baterie raketových útvarů byly v prostoru bojového rozmístění nejméně 1—1,5 hod. do zahájení prvních jaderných vojsk v prvním jaderném úderu.

Zjistíme-li včas neklamné příznaky k napadení nepřítele, můžeme stanovit čas „Č“ v souladu s plánovanými údery nadřazeného velení.

K zabezpečení doplňkového průzkumu některých cílů pro jaderné údery, ničení PVO nepřítele a odpory vojsk, usměrníme činnost letectva tak, aby včas vzlétlo k plnění stanovených úkolů. Střetné sražení a boj se zahajuje prvním jaderným úderem. Cílem jaderných úderů budou zbraně hromadného ničení, tankové svazky a útvary, místa velení, prostředky PVO a letectvo nepřítele. Údery bude třeba soustřeďovat na nejdůležitější cíle, jejichž zničení by podstatně narušilo bojeschopnost úderného seskupení nepřítele jako celku.

Velmi složitá situace může vzniknout po vzájemné výměně jaderných úderů.

Její hluboké ujasnění a přijetí odpovídajících opatření bude patřit mezi nejdůležitější momenty v činnosti velitelů, štábů i vojsk.

Rozhodující úlohu zde bude mít zejména včasné zahájení hromadných jaderných úderů. Závěry z některých operačních cvičení ukazují, že při předstihujícím úderu po nepříteli mohou mít vlastní vojska ztráty jen 12—20%, při vstřícném úderu 25—30 % a předejde-li nás v úderech nepřítel, pak ztráty mohou dosahovat až 60%.

Při vstřícném úderu můžeme předpokládat, že část vojsk si zachová plnou bojeschopnost, část vojsk ji ztratí dočasně a část vojsk nebude bojeschopná. V tomto směru má mimořádný význam rychlé operativní vyhodnocení výsledků nepřátelských jaderných úderů, aniž bychom čekali na konečné výsledky průzkumu, radiální situace a epicentr výbuchu.

Na základě ujasnění situace a zhodnocení bojeschopnosti vojsk je třeba upřesnit úkoly a přijmout potřebná opatření k obnově bojeschopnosti vojsk.

Svazy a svazky, které si uchovaly bojeschopnost přechází v dalším především bojeschopnými silami ihned k bojové činnosti, ostatními silami a to smíšenými odřady až po likvidaci následků. V takovéto situaci úloha nadřízeného velení bude spočívat v opakování jaderných úderů na hlavní uskupení nepřítel, v upřesnění úkolů podřízeným, v organizaci narušené součinnosti, v obnově velení a v pomoci při likvidaci následků.

Při ztrátě bojeschopnosti celého svazu (svazku) musí nadřízený velitel a štáb změnit úkoly s důrazem na první sledy (změnu pásem apod.), nebo zasadit své zálohy a v případě nutnosti i druhý sled. Soustředit do tohoto pásma jaderné údery a organizovat v celém rozsahu likvidaci následků po jaderných úderech nepřítel.

Složitost situace si může vyžádat nutnost změnit celkový operační zámysl a jednotlivým stupňům velení postavit nové úkoly. Ty musí vycházet z reálných možností vlastních sil a situace nepřítel. Na některých ohrožených směrech bude nutné i přejít dočasně do obrany.

Jednou z důležitých podmínek úspěchu pohraničního sražení a boje bude, aby pozemní vojska včas zahájila bojovou činnost.

Nejdříve zahájí střetné boje předsunuté odřady s cílem proniknout zabezpečovacím pásmem, vyjít do stanoveného prostoru a udržet výhodnou čáru do příchodu hlavních sil.

Svazky musí se snažit co nejrychleji využít výsledky jaderných úderů, překonat zabezpečovací pásmo nepřítel a navázat dotyk s jeho hlavními silami.

Ihned po skončení prvního jaderného úderu můžeme vysazovat do prostorů jaderných úderů nebo na důležité směry vzdušné výsadky (vrtulníkové i padákové). Jejich úkolem může být udržet výhodné čáry a objekty, nebo aktivní činností vázat síly nepřítel, zničit jeho zbraně hromadného ničení, místa velení a narušovat přesuny vojsk.

Střetné sražení musí probíhat formou úderů do boku a týlu nepřítel nebo čelních úderů, případně kombinací obou forem. Při pohraničním střetném sražení a boji je třeba důkladně zvážit a použít nejvhodnější formu manévru aby nedošlo k snížení tempa útoku a zavázání hlavních sil do dlouhotrvajících bojů. Pro první sražení budou výhodné hluboké roztínající údery.

Čelní údery budou výhodné jen tehdy, dosáhneme-li spolehlivého umlčení protistojícího nepřítele a budeme-li mít silná tanková uskupení.

Úder do boku je účelné použít jen tehdy, jestliže čelní sledy nepřítele budou poměrně silné, druhé sledy nepřítele se přesunují se značnými vzdálenostmi mezi sebou a hlavní uskupení má některý z boků nedostatečně přikrytý.

Při úderech do boku a týlu je třeba rozdělit síly na vojska určená k pouštění nepřítele čelně a zesílená protitankovými prostředky a ženijními jednotkami s úkolem přinutit nepřítele k rozvinutí v nevýhodném terénu a tím vytvořit podmínky pro zničení jeho sil jadernými zbraněmi, a útvary, které povedou úder do boku. Směr úderu do boku musíme volit tak, aby vedl do prostoru jaderných úderů a rozdělil nebo narušil hlavní uskupení nepřítele. Při tomto manévru může dojít i k obklíčení nepřítele.

Volba druhu manévru bude pochopitelně závislá na konkrétní situaci. Nejlepší způsob manévru bude ten, který je jednoduchý a v dané situaci zabezpečí plné a rychlé využití výsledků jaderných úderů i palebných možností vlastních vojsk.

V období zahájení střetného sražení (boje), při včasném zaujetí do operační hloubky nepřítele budou zpravidla převládat údery do boků a týlu.

Závěrem chci zdůraznit, že zásady vedení pohraničního střetného sražení (boje) budou v mnohém shodné s vedením střetného sražení (boje) v operační hloubce.

Přesto pohraniční střetné sražení v podmínkách zahájení války **s použitím jaderných zbraní od samého začátku** bude mít celou řadu zvláštností a bude probíhat ve velmi složitých podmínkách. Z toho hlediska je i nutné teoreticky rozpracovat celou řadu otázek, dosud na různých stupních velení neujasněných.

VELENÍ

SPOJENECKÝM SVAZKŮM

Koaliční charakter budoucí války předpokládá vedení společné bojové činnosti všech armád socialistických států — účastníků Varšavské smlouvy. Soudobé bojové prostředky podstatně ovlivňují dynamičnost operací a vytvářejí podmínky k rychlému přenášení úsilí z jednoho směru na druhý a k přeskupování sil v rámci frontů i armád ze sil a prostředků, které jsou v bezprostřední blízkosti fronty.

Dynamičnost soudobých operací se mimo jiné projeví v častých změnách operačních uskupení, která též mohou být vytvořena změnou podřízenosti svazů i svazků. Tímto způsobem se v rámci frontu a mezi fronty a armádami zabrání složitému přeskupování vojsk.

Nová uskupení budou často složena ze svazů a svazků různých národností, což se bude týkat i naší armády.

Není proto náhodné, že základní výcvikové dokumenty ČSLA na rok 1972 ukládají mimo jiné v případě velitelů a štábů věnovat zvláštní pozornost organizaci nepřetržité součinnosti mezi spojeneckými svazy a svazky a jejich přímému řízení.

Při spojeneckých cvičeních byly tyto otázky v posledních letech často procvičovány, avšak řada problémů nebyla plně dořešena. Proto se máme těmito problémy zabývat mnohem podrobněji.

I když má řada našich štábů značné praktické zkušenosti z organizace vzájemné součinnosti mezi spojeneckými vojsky, chci shrnout některé praktické poznatky z dřívějších cvičení a současně ukázat na dosud plně nevyřešené problémy v tomto směru.

Dosavadní zkušenosti ze cvičení

Velení spojeneckých svazů a svazků je problematika velmi široká. Nebudu se zmiňovat o otázkách, které mohou vyvstat v důsledku dosud neúplné unifikace organizační struktury vojsk a orgánů velení i standardizace výzbroje všech spojeneckých armád. Zaměřím se jen na některé problémy velení operačního rázu.

Značné potíže ve vzájemném styku spojeneckých vojsk vyvolávají především jazykové odlišnosti. Soudobé podmínky boje a operace naopak vyžadují velmi rychlé předávání krátkých a jasných rozkazů a informací, což může negativně ovlivnit jazykové potíže, které mohou vyvolat různé komplikace, nepochopení apod.

Úroveň znalostí ruského jazyka u příslušníků našeho velitelského sboru je velmi různá.

Velení u hlavních funkcionářů na stupni vyššího svazku a svazu nedělá problém, poněvadž jsou vesměs absolventy vojenských škol v SSSR a jejich společným jazykem při velení je ruština. Kromě toho mají na těchto stupních k dispozici dokonale spojovací prostředky, jejichž prostřednictvím mohou při velení hovořit otevřenou řečí.

Složitější je situace u důstojníků štábů, kteří zabezpečují doručení rozhodnutí velitele k vykonavatelům. Spojení „VČ“ mohou využít jen částečně, poněvadž jejich hlavním spojovacím prostředkem je telefon a rádio. Při cvičeních se např. u štábu osvědčilo, že jeden přístroj „VČ“ byl k dispozici směrovým důstojníkům, což umožnilo podstatně zrychlit celý proces získávání situace a předávání úkolů na úrovni důstojníků operačního oddělení.

Úroveň velení do značné míry ovlivňuje utajení hovorů na pojítkách. Rozborem utajení velení se však nechci zabývat.

K úspěšnému zabezpečení velení se spojeneckými vojsky byly při dřívějších cvičeních v naší armádě organizovány směrové a styčné skupiny.

Směrová skupina se skládala z důstojníků operačního směru, kteří pracovali na VS, zjišťovali situaci spojeneckého svazu nebo svazku a předávali mu příslušné rozkazy a nařízení (zpravidla cestou styčných skupin, umístěných přímo na VS spojeneckého štábu). Činnost směrových důstojníků je všeobecně známa, takže není nutné o nich psát.

Styčnou skupinu tvořili příslušníci velitelství vyššího svazu (svazku) operačního směru, spojovacího vojska, zpravodajského oddělení (správy), 8. oddělení, týlu, případně dalších správ nebo oddělení daného velitelství. Tato skupina odjela při změně podřízenosti spojeneckého svazu nebo svazku na jeho velitelské stanoviště, kde trvale zabezpečovala velení tomuto svazu (svazku).

Zkušenosti potvrdily, že v soudobých operacích, kdy dochází k součinnosti mezi štáby armád různých národností, lze velení dobře uskutečnit prostřednictvím těchto styčných skupin.

Styčné skupiny měly v podstatě tento úkol: ze štábu vyššího svazu (nebo svazku) přejímat rozkazy, nařízení a pokyny v národním jazyce a předávat je štábu spojeneckého svazu nebo svazku tak, aby mu byly naprosto jasné. Dále musí styčné skupiny vést přehled situace spojeneckého svazu na frontě a tuto hlásit na VS (TVS) frontu.

Při cvičeních byly zpravidla vytvářeny styčné skupiny ve složení: 1 důstojník ze skupiny směrových důstojníků operační správy, 1 důstojník 8. oddělení, 1 důstojník spojovacího vojska, 1 důstojník týlu.

Možné materiální vybavení skupiny bylo takové:

- 1 automobil terénní osobní,
- 1 štábní autobus,
- 1 automobil speciální 8. odd.,
- 1 rádiová stanice R 118.

Práce takovýchto skupin ukázala, že jejich složení nebylo úměrné úkolům. Nizký počet důstojníků způsobil jejich značné vyčerpání a nedovolil jim organizovat potřebný odpočinek. Úkoly byly splněny jen proto, že styčné skupiny pracovaly poměrně krátkou dobu (po dobu cvičení) a materiální, technické a zdravotnické zabezpečení se prakticky neřešilo. Všechna cvičení však ukázala, že příslušníci styčné skupiny musí dobře ovládat národní řeč svazu nebo svazku, u kterého pracují.

Např. při cvičení VLTAVA štáby svazů odeslaly k přiděleným spojeneckým svazkům styčné skupiny, které byly předem připraveny a jejich příslušníci ovládali příslušný národní jazyk.

Tyto skupiny byly schopny zahájit práci na VS spojeneckých svazků za 4—8 hodin po vydání nařízení o změně podřízenosti svazků.

Při jiném cvičení byly cvičícím velitelům svazků brzy po zahájení podřízeny svazky jiných národních armád.

Štáby svazů velely spojeneckým svazkům též prostřednictvím styčných skupin, které vyslaly k jednotlivým svazkům. Tyto styčné skupiny přejímaly od štábů rozkazy a nařízení v českém jazyce a předávaly je štábům spojeneckých svazků v národním jazyce nebo v ruštině. Dále sledovaly pochopení a plnění úkolů a předávaly štábům armád situaci spojeneckých svazků. Současně od štábu spojeneckých svazků byly vyslány styčné skupiny ke štábům svazů, které zdvojovaly vzájemné předávání rozkazů a informací z mateřského jazyka svazků štábu svazu v ruském jazyce.

Hlavní potíže při velení způsobovaly jazykové rozdíly, což se projevilo záporně u těch svazků, kde znalo rusky jen několik hlavních funkcionářů štábu.

Současné možnosti a problémy

Chceme-li problematiku velení spojeneckým svazům a svazkům konfrontovat s platnými předpisy, bude vhodné především využít předpis Oper-2-1, který na několika místech upřesňuje formy vzájemných styků mezi spolupůsobícími vojsky. Ve stati týkající se zabezpečení vzájemné informovanosti mezi vojsky je v článku 114 stanoveno, že se k tomuto účelu mezi štáby vyměňují „důstojníci, vybavení pojičky a dopravními prostředky, tabulkami signálů a kódovými mapami“.

Na jiném místě se uvádí (čl. 42), že u štábů svazků se mohou vytvářet skupiny směrových důstojníků pro příslušné svazy, svazky a útvary, které udržují stálé spojení, získávají a studují údaje o situaci, předávají rozkazy a nařízení velitele a kontrolují jejich plnění.

Z toho vyplývá, že směroví důstojníci jsou orgány nadřízeného velitelství, kteří kromě jiných povinností mohou v rámci kontroly plnění vydaných rozkazů vyjíždět ke „svým“ svazům, svazkům a útvarům.

K úloze **styčných důstojníků** uvedený předpis v článku 51 stanoví, že „velitelství svazů, svazků a útvarů jsou povinna mít u nadřízeného velitelství dobře vycvičené styčné důstojníky, vybavené nezbytnými dopravními prostředky a pojičky“.

Naproti tomu článek 57 tohoto předpisu uvádí jasně, že „styční důstojníci se **vysílají** k doručení bojových rozkazů nebo nařízení, k seznámení velitelů a štábů *podřízených* a spolupůsobících svazků (útvarů a jednotek) se změnami situace, ke kontrole pochopení a plnění stanovených úkolů atd.“. Dále se

v tomto článku připouští, že v některých případech se styční důstojníci vysílají k nadřízeným štábům.

Při porovnání těchto ustanovení není tedy jasné, zda jsou styční důstojníci vysíláni od podřízeného štábu k nadřízenému, jak to požaduje článek 51, nebo od nadřízeného k podřízeným (podle článku 57).

Úlohu styčných důstojníků zde ukazují nikoliv proto, abych poukazoval na rozporná znění daného předpisu, ale abychom si uvědomili, že podle platného předpisu je stanoveno, které orgány mají být vysílány mezi jednotlivými štáby.

Podle tohoto předpisu bychom tedy měli k zabezpečení velení spojeneckým svazkům vysílat styčné důstojníky, kteří mohou být vybaveni nutnými prostředky jak o nich hovoří předpis.

To by tedy znamenalo, že není nutné mezi spojeneckými svazky uvažovat o vysílání operačních skupin nebo představitelů, poněvadž o nich ani předpis z operačního hlediska nehovoří.

K tomu chci podotknout, že sovětský předpis o polní službě štábů nepoužívá pojem styčná skupina, ale pouze operační skupina a představitel. Bylo by proto vhodné ujednotit základní terminologii v rámci Spojeneckých armád, aby bylo na první pohled zřejmé, o jaký orgán jde a jaké úkoly plní.

Jestliže jsme v uvedeném předpise nenašli žádné ustanovení o vysílání operačních skupin pro zabezpečení styku mezi spolupůsobícími vojsky, můžeme však ve statických týkajících se organizace spojení najít krátkou zmínku o těchto orgánech.

Předpis totiž v článku 50 stanoví, že spojení mezi spolupůsobícími svazy, svazky a útvarů se zřizuje (kromě přímých spojů a přes spojovací uzly) „prostřednictvím operačních skupin nebo představitelů vysílaných s pojitky k velitelství spolupůsobícího svazu (svazku nebo útvaru)“. Žádné bližší vysvětlení o úloze a činnosti těchto orgánů však předpis nikde neuvádí.

Vzhledem k tomu, že předpisy neřeší jednoznačně tento problém, bylo by účelné ujasnit si úlohu a místo jednotlivých orgánů, vytvářených u štábů k zabezpečení velení všeobecně a z toho vyjít pro posuzování velení spojeneckým svazům a svazkům.

Z dosavadní praxe je u našich štábů plně vžito vytváření skupin směrových důstojníků, kteří pracují u nadřízených štábů v duchu předpisu Oper-2-1, čl. 42. Jejich úloha by mohla být stejná i v tomto případě, že v rámci daného svazu nebo svazku jsou dočasně podřízena spojenecká vojska.

Na rozdíl od směrových důstojníků byli v minulosti styční důstojníci zpravidla chápáni jako orgány podřízených velitelství, které jsou vysílány k nadřízenému štábu. Kromě toho jsou styční důstojníci nebo styčné skupiny vysílány k sousedním svazům, svazkům a útvarům k zabezpečení trvalé součinnosti. Tyto styčné skupiny mohou vysílat i operačně podřízené spojenecké svazy a svazky k nadřízeným velitelstvím, pokud to nebudou řešit vzájemnou výměnou operačních skupin.

Ve Velké vlastenecké válce tento problém řešila Sovětská armáda tak, že byly vysílány ze štábů frontů ke spojeneckým svazům a svazkům operační skupiny. Domnívám se, že by bylo vhodné vrátit se v tomto směru k tomuto původnímu názvu i pojetí úlohy těchto orgánů, které zabezpečují velení mezi spojeneckými štáby.

Na základě poznatků Sovětské armády i ustanovení předpisu Oper-2-1, čl. 50 můžeme organizovat velení mezi spojeneckými svazy a svazky navzájem pomocí operačních skupin nebo představitelů. Hlavním úkolem operačních skupin

by v podstatě bylo totéž, co plnily styčné skupiny v dřívějších cvičeních. Operační skupiny by měly být složeny přibližně z 10—12 pracovníků operační a zpravodajské správy vyššího svazu, z hlavních druhů vojsk a služeb (podle situace), z důstojníků 8. oddělení, z překladatelů s potřebným počtem spojovacích a dopravních prostředků.

Rozdíl mezi operační skupinou a představiteli by mohl být v zásadě v tom, že operační skupiny si mohou vzájemně vyměňovat spojenecké štáby na různých stupních velení, zatímco představitelé by měly vysílat jen nadřízená velitelství k podřízeným svazům a svazkům v poměrně menším počtu osob, než jaké je složení operačních skupin. Představitelé by mohli být v celkovém počtu 3—4 osob (operačního, zpravodajského, popřípadě týlového směru a 8. oddělení) s minimálními spojovacími a dopravními prostředky. Mohou být vysíláni zejména k těm svazům a svazkům, kde je předpoklad jejich krátkodobého podřízení danému svazu.

Představitelé, které vysílal nadřízený velitel měli ve Velké vlastenecké válce velmi důležitou úlohu a byli vybaveni i poměrně značnými pravomocemi, které jim umožňovaly řešit přímo na místě vzniklé problémy a ovlivňovat rozhodnutí podřízených velitelů.

Tak např. představitelé generálního štábu, vysílání na počátku války k bojujícím svazům plnili tyto hlavní úkoly:

- udržovat přímé a nepřetržité spojení generálního štábu se štáby a vojsky bojujících armád,

- zabezpečit rychlé a přesné informace generálního štábu o situaci o průběhu bojové činnosti,

- kontrolovat u štábů a vojsk plnění vydaných směrnic, rozkazů a nařízení

- poskytovat pomoc štábům a vojskům při rychlém odstraňování všech nedostatků, které bránily v plnění bojových úkolů,

- studovat a zevšeobecňovat zkušenosti z bojové činnosti, z použití nových bojových prostředků a metod velení, které používala vlastní vojska i nepřítel.

Při vyčleňování nezbytného počtu důstojníků do operačních skupin z hlavních pracovišť velitelství vyšších svazů nebo svazků dochází ke značným problémům.

Tato pracoviště plní úkoly při plánování i zabezpečení operace, takže se stále potýkají s nedostatkem pracovníků. Jejich situace bude ještě podstatně ztížena v případě vyčlenění určitého počtu důstojníků do operačních nebo styčných skupin. Problém lze částečně řešit tak, že místo operačních skupin budou vysíláni k některým štábům jen představitelé v počtu 3—4 osob nebo předem se zaplánují v tabulkách počtů příslušného velitelství.

Rozmach soudobých operací a rostoucí význam vedení společné bojové činnosti armád různých států, působení svazů a svazků na samostatných směrech bude vyžadovat častou organizaci a vysílání operačních skupin k zabezpečení velení mezi spojeneckými svazy a svazky. Dosavadní praxe ukazuje, že se vytváření těchto skupin stává do značné míry pravidlem a že bude nutné s tím počítat přímo v tabulkách válečných počtů.

Dále mohou být do operačních skupin vyčleňováni důstojníci ze záložních štábů s potřebným počtem spojovacích prostředků. Podle dosavadní praxe se styčné (nebo operační) skupiny umísťují přímo na VS jednotlivých štábů, což zabezpečuje těsný kontakt a stálou informovanost.

V případě nepřátelských jaderných úderů na VS štábu by však byly pocho- pitelně vyraženy i tyto styčné nebo operační skupiny, což by podstatně naru- šilo systém součinnosti a organizaci velení.

Ke zvýšení životnosti a odolnosti těchto operačních skupin by bylo proto vhodnější umístit je mimo VS, aby nebyly zničeny společně s VS jedním jaderným úderem nepřítele. To znamená, že by operační skupiny měly být roz- misťovány alespoň 10 km od VS. Naruší to sice těsnou součinnost, ale stále je toto řešení výhodnější, než kdyby došlo ke zničení VS včetně operačních skupin.

Naskýtá se ještě jedno možné řešení: rozdělení operační skupiny na dvě části; přitom jednu umístit na VS, druhou část na PVS nebo TVS, podle toho, které místo velení je předurčeno nahradit VS v případě jeho vyřazení.

Je pochopitelné, že operační skupiny se budou umísťovat vždy podle konkré- tní situace. Navrhovaný způsob jejich rozmístění bude např. možný při roz- místění vojsk mimo boj, jinak to bude možné při vedení útočné nebo obranné operace.

Na základě poznatků z dosavadních cvičení můžeme učinit tento **závěr**: V budoucí válce musíme počítat s poměrně častými změnami ve vzájemném podřizování spojeneckých svazů a svazků mezi vyššími svazy a svazky. Ke změ- ně podřizovanosti bude zpravidla docházet při zásadní změně úkolů, což bude vyžadovat zabezpečení nepřetržitého velení se spojeneckými vojsky od samé- ho začátku, aby bylo možné doručit nové rozkazy a nařízení.

Při plánování operace můžeme organizovat vzájemný styk mezi spojeneč- kými štáby různých národností bez podstatných problémů. Mnohem vážnější to bude v průběhu operace, kdy bude nutné zabezpečit stálý kontakt mezi jed- notlivými veliteli a štáby. V tomto období se musí položit hlavní důraz na včas- nou informovanost o situaci a na předávání rozkazů a nařízení.

Ke splnění těchto požadavků musíme již v míru učinit řadu potřebných organizačních, kádrových, materiálních a právních opatření, která zabezpečí včasné odeslání operačních nebo styčných skupin ke spojeneckým vojskům.

V míru bychom měli organizovat pravidelnou přípravu příslušníků operač- ních skupin, předurčených k plnění důležitých úkolů u spojeneckých svazů a svazků. Do těchto skupin bychom měli vybírat připravené důstojníky, kteří dobře znají jazyk i organizaci příslušného svazu dané armády, u které budou pracovat. Tito důstojníci se musí umět rychle orientovat v situaci, správně ji vyhodnocovat a připravovat příslušné závěry a návrhy. V rámci skupin je nutné v mírové přípravě zabezpečit vzájemnou zastupitelnost jednotlivých příslušníků operačních skupin. Nemalou úlohu v tomto směru hraje i znalost ruského jazyka, která doposud u našeho velitelského sboru plně neodpovídá soudobým požadav- kům. K částečnému zjednodušení vzájemného styku mezi štáby různých národ- ností by bylo účelné zaměřovat se při zpracování bojových dokumentů přede- vším na jejich grafickou formu a odstranit zbytečné překlady rozsáhlých textových dokumentů.

Tato problematika je svým významem velmi důležitá a bylo by proto účelné řešit tyto otázky jak v praxi při spojeneckých cvičeních, tak se jimi více za- bývat i teoreticky.

Rovněž by bylo vhodné upřesnit a sjednotit hlavní zásady organizace a čin- nosti operačních skupin a představitelů, zabezpečující velení mezi spojeneč- kými svazy a svazky v rámci všech armád Varšavské smlouvy.

K OTÁZKÁM KONTROLY VE VELENÍ

Celý systém řízení můžeme z makro-
skopického pohledu obecně dělit na:

Tyto funkce řízení jsou dnes podrobně
popsány v mnoha teoretických pracích;
kromě toho existuje řada aplikačních po-
pisů využití poznatých a popsaných teore-
tických zásad.

Pohled na fáze řízení se někdy různí.
V dostupných materiálech nalézáme i po-
hled na kontrolu jako na poslední fázi
řízení, která je chápána jako vyvrcholení
cyklu řízení, jako závěr etapy určité prá-
ce, jako podklad pro znovutevření řídi-
cího cyklu, obohaceného o vyhodnocené
kontrolní poznatky.

Schematicky můžeme tento pohled vy-
jádřit takto:

Toto pojetí je ovšem nejen schematic-
ké, ale ve vztahu ke kontrolní činnosti
také velmi zploštělé.

Zatímco při plnění jakékoliv etapy prá-
ce (např. v průběhu výcviku jednotky)
určitou dobu probíhají 3 fáze řízení v ja-
kési posloupnosti, nelze tak činit v kon-
trole, která musí všechny fáze činnosti
prostudovat včas a v průběhu kterékoliv
fáze signalizovat nedostatky a jejich pří-
činy a dávat podklady pro taková opatře-
ní, která budou usměrňovat soustavu ke
splnění stanovených cílů. Kontrolovat jed-
norázově po uplynutí určité celé etapy by
bylo pro řídicí subjekt velmi riskantní;
kromě toho by mu nedávalo klid a jistotu,
že řízené objekty spějí bez zbytečných
oklik a potíží ke splnění cílů.

Kontrola proto nemůže být při řízení
smíšených soustav koncovkou, nýbrž prů-
běžnou činností v symbióze s ostatními
funkcemi i fázemi řízení.

To si vynucuje přiznat kontrole v cyklu
řízení **aspekty stálé přítomnosti, soustav-
nosti a průběžnosti.**

Má-li být kontrola účinná, musí umět
prosáknout veškeré ostatní funkce řízení,
musí mít plně **infiltrační charakter**, musí
trvale pronikat do všech oblastí práce tak,
aby byla zabezpečena řídicím orgánům ta-
ková znalost stavu řízené oblasti, která
bude odůvodněným podkladem nejen pro
regulační, ale zejména pro **řídicí zásahy**.
Takto chápanou kontrolní činnost může-
me schematicky vyjádřit takto:

Chápání kontroly

Odůvodněnost a nutnost kontroly je dnes dokázána a stojí pevně mimo veškerou pochybnost. I když je kontrola chápána jako objektivně nezbytná funkce řízení, neznamená to už dosažení jednotnosti v chápání jejího obsahu a poslání vzhledem k jejímu uplatňování v rozličných společenských systémech a vzhledem k nedopracovanosti jednotné teorie kontroly.

Z těchto důvodů se setkáváme v současné teorii i praxi s různými pojetími kontroly, z nichž jsou hlavní tato:

- informační (konfrontace dvou stavů),
- regulační (protiváha dané normy nebo plánu),
- institucionální pojetí (instituce),
- represivní, negační (nástroj donucení),
- mocenské (nástroj ovládnutí),
- kybernetické (zpětné vazby).

Rozeberme si tyto přístupy k pojetí kontroly.

V informačním pojetí jde pouze o konfrontaci dvou stavů; připsuje kontrole výlučně poznávací charakter a vidí jen prostředek odpovědi na otázku, zda a do jaké míry je skutečný stav kontrolovaného objektu v souladu se stavem plánovaným. Informační pojetí upírá kontrole ovlivňovací, tj. nápravnou a výchovnou funkci.

Část naší veřejnosti toto pojetí obhajuje tvrzením, že kontrola sama o sobě nemá možnost napravovat, nýbrž přinést jen podklady pro nápravná opatření a vytvářet jen předpoklady pro zjednání nápravy. Argumentuje tím, že od kontrolního zjištění bývá v praxi často velmi daleko k navedení požadovaného stavu. Nápravu podle některých názorů musí zabezpečit ostatní funkce řízení, jejichž poslání je plně využít kontrolních poznatků. Podobných argumentů je více. Je třeba k nim zaujmout stanovisko.

Kontrola poznáním skutečnosti a jejím porovnáním se záměrem splňuje pouze

první fázi požadavků řídicího subjektu na ni. Řídicí orgán nevysílá kontrolu jen proto, aby zjistila skutečný stav a porovнала jej s plánovaným. Ví, že by to bylo málo platné pro zlepšení stavu. Je cílevědomě zainteresován na využití kontrolních výsledků; kontrolní informace bude transformovat do konkrétních opatření ke zlepšení stavu podřízených objektů. Bude zevšeobecňovat zjištěné skutečnosti a bude vyvozovat různé závěry vůči podřízeným, ať už budou pro ně příjmem či nikoliv. Cíl: půjde o kontrolu od fáze poznávací až po fázi ovlivňovací.

Regulační pojetí kontroly je nejrozšířenější. Jeho smysl je v tom, že oproti pojetí informačnímu se vystříhal zmíněných nedostatků. Chápe kontrolu jako zjištění skutečného stavu, konfrontaci se záměrem, zjištění a odstranění odchylek. Je jedním z nejpřijatelnějších pojetí, ale není rovněž bez nedostatků. Tkívá v tom, že tento pohled nepočítá s iniciativou k překročení plánovaných úkolů a tím nutností vhodné reakce řídicích subjektů k využití a rozvinutí této iniciativy lidí, tak výrazně realizované v socialistické společensko-ekonomické formaci.

Institucionální pojetí, založené na argumentu stálého prohlubování dělby práce a v důsledku toho vytváření specializovaných kontrolních útvarů, není pro řídicí práci v ČSLA typické. Naopak je plně probírána zásada o neoddelitelnosti kontroly od řídicího procesu jako celku.

Represivní (negační) a mocenské pojetí kontroly má opodstatnění tam, kde existuje bezduchá centralizace, která nepočítá s iniciativou podřízených objektů a ani si ji nepřejí. Tato pojetí vycházejí z vlastního přesvědčení řídicích orgánů o své neomylnosti a proto hodnotí každou odchylku jako škodlivou a tedy trestuhodnou. Nepočítají s aktivitou „zdola“ a řeší vše ze svého, mocenského pohledu „shora“. Pro řízení jakékoliv společenské soustavy za rozvinuté výstavby socialismu jsou tato pojetí atypická.

Kybernetické pojetí (zpětnovazební) redukuje kontrolu pouze na její informační stránku. Nerozlišuje mezi hlášením podřízených a třeba vnější kontrolou, protože se v obou případech jedná o informační zdroje. Pomíjí však důležité společenské aspekty, zejména otázky lidských vztahů, zájmů a motivů. Využitelné a užitečné však jsou poučky kybernetiky v oblasti zpětné vazby, bez jejíž existence by nešlo ani o regulaci a ani o řízení, bez níž by se tedy nedalo mluvit ani o kontrole.

Pro kontrolní činnost ani obecně, ani v aplikaci na podmínky práce v armádě

nebude správně uplatňovat některé z pojetí kontroly v jeho čisté podobě. Praxe dokazuje, že systém kontroly musí být takový, aby se při kontrole různých činností používalo adekvátního pojetí a v souvislosti s tím i metod uvedení řízené soustavy do žádaného stavu. Pak budou uvedené pojetí pouze přehledem možných náhledů na poslání kontroly, avšak v praktické činnosti nebude možné se jich úzkostlivě držet, nýbrž naopak vhodnými kombinacemi pozitivních z nich dosáhnout patřičné funkčnosti kontrolní činnosti v dané soustavě.

Existence různých pojetí a chápání kontroly vedla ke vzniku řady odlišných definic pojmu „kontrola“. Uvádím hlavní z nich:

a) „Kontrola je činnost, při níž činný orgán v libovolném procesu účelného působení zjišťuje rozdíl mezi stavem požadovaným a skutečným a podle toho rozhoduje o dalším působení.“

b) Kontrolu lze definovat jako faktor rovnováhy mezi stavem nutným nebo žádoucím a stavem skutečným.

Pracovní definice kontroly

Při konstrukci pracovní definice kontroly jsem vycházel z toho, že:

- musí být definována jako funkce řízení,
- musí ukazovat, že je nástrojem řídicího subjektu ve snaze o splnění jím plánovaných či očekávaných cílů,
- musí obsahovat faktor zjišťování rozdílů porovnáváním skutečného stavu podřízených objektů s výsledky řídicím subjektem očekávanými,
- musí vyjadřovat zjišťování příčin vzniku odchylek jak negativních, tak i pozitivních,
- vyjadřuje faktor ovlivnění další činnosti podřízených,
- vyjadřuje faktor využití poznatků z kontrol pro zkvalitnění vlastní řídicí práce kontrolujícího subjektu.

Po ujasnění si nutných výchozích hledisek a jejich zapracováním zni pracovní definice kontroly takto:

„Kontrola je funkce řízení, jejímž prostřednictvím řídicí orgán v průběhu procesu účelného působení k dosažení cílů dané soustavy zjišťuje jak negativní, tak i pozitivní rozdíly mezi požadovaným a skutečným stavem, jakož i příčiny jejich vzniku a jejich možné důsledky, čímž získává informace pro tvorbu závěrů (rozhodnutí) jak k usměrňování další činnosti podřízených, tak i směrem k vlastní řídicí práci.“

c) Kontrolní činnost lze definovat jako porovnávání plánovaného cíle s dosaženými výsledky (tj. měření výsledků), které snižují nároky na řídicí orgán a zjednodušuje rozhodovací proces.

d) Kontrola je druh poznání, při kterém jsou zjišťované skutečnosti hodnoceny z hlediska míry splnění nebo dosažení zájmů.

e) Kontrola v procesu společenského řízení je poznání řídicího subjektu o míře souladu jednání řídicího centra a řízených objektů se zájmy řídicího subjektu, spojené s ovládáním za účelem měnících se zájmů a záměrů soustavy.“

Tyto definice dávají zúžený pohled a nepostihují některé důležité aspekty, bez nichž by byla zpochybněna efektivnost kontroly a její správné využití k pozitivnímu dopadu na řízenou oblast. Kromě toho některým z nich chybí jasné a snadno pochopitelné vyjádření.

Tyto skutečnosti mne vedly ke konstrukci širší pracovní definice kontroly jako jedné z funkcí řízení, která má velmi významné poslání v rámci řídicí činnosti v armádních organismech.

Poslední část pracovní definice je důležitá k přesnému určení funkcí kontroly. V současné dostupné literatuře se kontrole přiřkládají tři funkce:

- poznávací (noetická).
- nápravná
- výchovná } (volní ovlivňovací)

Zejména tzv. informační pojetí kontroly je pramenem popírání ovlivňovacích funkcí v kontrole a uznává výlučně její funkci poznávací (noetickou).

Zastánci uvedeného pojetí kategoricky prohlašují, že kontrola je schopna přinést jen informace pro řídicí orgán. Jinak řečeno, že je schopna přinést jen podklady pro nápravné opatření. Argumentují různě, zejména tím, že kontrolní orgán ve většině případů ponejvíce na vyšších stupních velení a řízení nemá nařizovací pravomoc a nemůže tedy nařizovat odstranění nedostatků funkcionářům, kteří mu přímo nepodléhají. Další argumentují tím, že od kontrolního zjištění bývá v praxi k navedení požadovaného stavu často, ať už z jakýchkoliv důvodů, velmi daleko. Že tedy může, ale nemusí dojít k nápravě a výchovnému působení. To však prý už není funkcí kontroly.

Tento argument by snad obstál u jiných než vysoce organizovaných společenských soustav. Nebere na zřetel uvědoměnou, cílevědomou činnost řídicího subjektu, který také kontrolu organizuje s určitými cíli; hlavním z nich pak je dosáhnout nápravy a výchovného působení. Nevysílá kontrolu nahodile, ale plánovitě. Většinou jsou kontrolní akce metodicky od začátku do konce důsledně promyšlené a sestavené. Řídicímu subjektu nejde jen o poznání, ale i o praktické jeho aplikace pro rozvoj jimi řízených soustav. Tento aspekt vystupuje do popředí velmi naléhavě právě v armádě.

Z hlediska posloupnosti postupu se kontrola řídicího subjektu skládá ze tří základních fází.

První fázi je zjištění faktů o skutečném stavu řízeného objektu a jejich porovnání se stavem plánovaným s cílem zjištění odchylek.

Ve druhé fázi se hodnotí kriticky odchylky ke zjištění příčin skutečného stavu a ke zjištění jeho příštích možných důsledků.

Ve třetí fázi se zabezpečuje převod získaných poznatků do praxe formou návrhů na opatření a zabezpečením jejich realizace.

Teoretické poznatky o kontrole musí prakticky využít řídicí orgány — velitelé, náčelníci a štáby.

Chápání takového způsobu kontrolní činnosti můžeme znázornit schematicky a obecně takto [viz tabulka]:

Tabulka

Fáze	Funkce	Činnost	Odpovědnost
přípravné období		Rozhodnutí ke kontrole	velitel (náčelník)
		Organizace kontroly a její materiální zabezpečení	NŠ (předs. komise)
I.	poznávací	Příprava kontrolujících, studium podkladů	vedoucí kontrolních skupin se skupinami
		Zjištění skutečného stavu kontrolovaného objektu	kontrolní komise
		Porovnání stavu skutečného a žádoucího a zjištění odchylek	
II.		Kritické hodnocení odchylek, zjištění příčin skutečného stavu a jeho možných důsledků	kontrolní komise
III.	nápravná a výchovná	Návrhy na opatření	velitel se štábem
		Rozhodovací proces	
		Vydání rozhodnutí k uvedení podřízeného objektu do požadovaného stavu	

Toto schéma ukazuje na nutnost využití všech funkcí i fází kontroly k tomu, aby kontrolní činnost měla do důsledků praktický smysl. Praktická využitelnost zásad podtrhuje jejich význam, jakož i nutnost se jimi dále zabývat.

DOKUMENTY PRO ŘÍZENÍ CVIČENÍ

Soudobý boj klade vysoké požadavky na schopnost velitelů a štábů velet vojskům ve složitých situacích a na připravenost jednotek, útvarů a svazků k vedení bojové činnosti. Připravenost k plnění těchto náročných úkolů dosáhneme cílevědomou výchovou a výcvikem.

K dosažení těchto cílů přispívají všechny metody přípravy velitelů, štábů a vojsk. Splnění stanovených učebních cílů zaměstnání je však závislé nejen na použitých metodách a schopnostech funkcionářů řídicích cvičení, ale i na kvalitě dokumentace pro přípravu a řízení cvičení, válečných her a štábních nácviků.

V článku chci uvést základní dokumentaci — zámysl a námět různých druhů cvičení, válečných her a štábních nácviků. Jejich obsah a formy stanoví předpis Pěch-51-6 a z jejich obsahu nemůžeme nic zkrátit, vynechat nebo jinak upravit.

Značnou volnost a možnosti pro zavádění nových účinných a názorných forem skýtá dokumentace pro řízení cvičení. Tato oblast rovněž umožňuje největší úsporu času při přípravě cvičení. Z tohoto hlediska rozeberu dokumenty pro řízení bojových taktických cvičení, bojových taktických cvičení s ostrou střelbou, skupinových cvičení, velitelsko-štábních cvičení, válečných her a štábních nácviků a na příkladech poukážu na možné formy, jejich zpracování a použití. Pro názornost uvedu vzory dokumentů pro řízení na stupni pluk.

Rozsah a forma materiálů, které je nutné zpracovat pro řízení cvičení, závisí na druhu připravovaného cvičení a na jeho náplni.

Složitost soudobého boje vyžaduje, aby velitelé všech stupňů již v míru rozvíjeli iniciativu a rozhodnost a proto je nepří-

pustné, aby zejména při dvojstranných cvičeních a válečných hrách probíhala cvičení podle předem připraveného plánu a autorských rozhodnutí a aby velitelé a vojska byla násilně uváděna do rozhodování v situacích. Chceme-li činnost cvičení dovést k určitému řešení např. vzhledem k prostoru cvičení, ke komunikačním možnostem, předcházení škod nebo vzhledem k dalším procvičovaným učebním úkolům, musíme rozehrávat situaci s takovými údaji, které vyvolají potřebné řešení.

Pro řízení cvičení zpravidla zpracováváme tyto dokumenty:

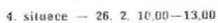
- plán provedení cvičení na mapě,
- plán řízení cvičení — textově nebo graficky,
- plán rozehry ztrát a použití ZHN, není-li součástí řízení cvičení,
- metodická rukověť,
- plán nahrávání zpráv,
- rozkazy a nařízení, které jsou podkladem pro činnost cvičících,
- schéma terčové situace,
- rozpočet terčů, nábojů a imitačních prostředků,
- plán instruktaže ŘC a rozhodčí služby.

Plán provedení cvičení (viz náčrt 1 a 2) zpracováváme na mapě měřítka, které odpovídá cvičicímu stupni. Při dvojstranných cvičeních a pro praporeční cvičení hlavní situace zakreslíme v zámyslu a není je proto nutné zvlášť graficky vyjadřovat.

Mapa obsahuje jednotlivé situace stran v určených časových intervalech (zpravidla k době, kdy cvičící stupně dostávají hlášení podřízených nebo úkoly nadřízeného stupně velení). Situaci uvádíme v pásmu nejvyššího cvičicího stupně s příleh-

(štábního nácviku, válečné hry)

Náčrt 1

učební úkoly:

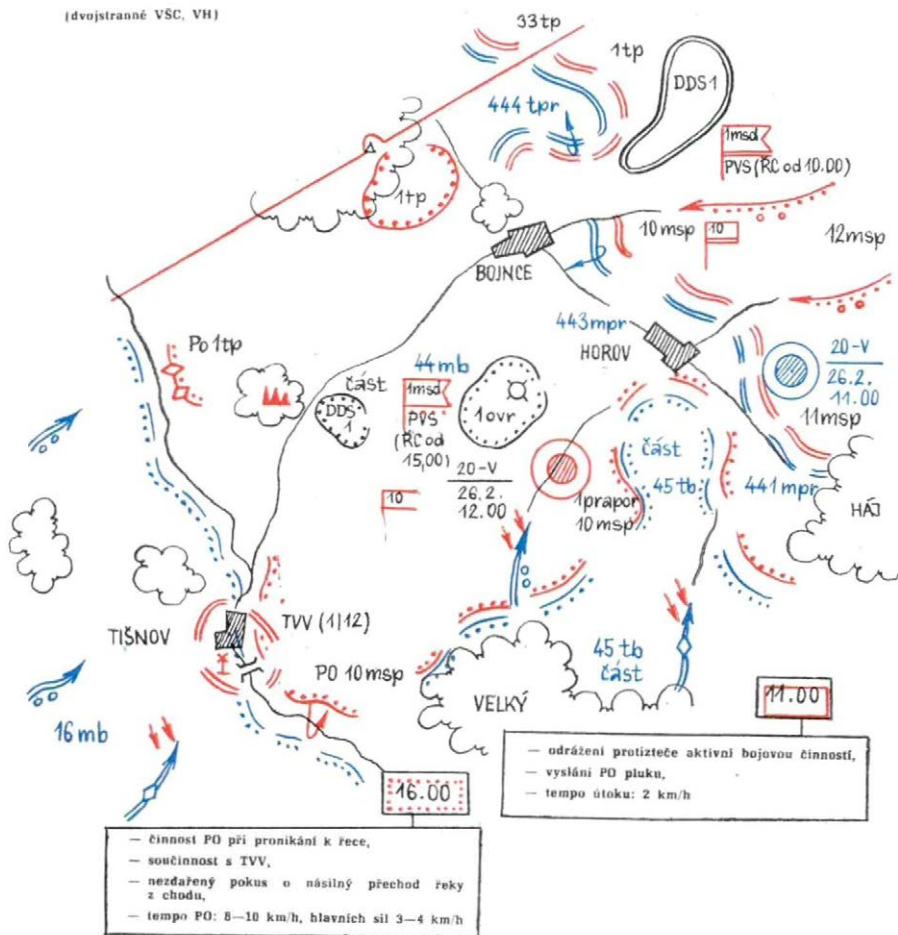
- odrážení protizločce aktivní bojovou činností,
- vyslání PG na spojení s TVV
- upřesnění způsobu násilného přechodu řeky

5. situace — 26. 2. 14,00–18,00

učební úkoly:

- činnost po nezdařeném přechodu řeky z chodu,
- zpracování bojového hlášení

(dvojstranné VSC, VH)

lymi částmi pásem sousedů, radiační a chemickou situací, meteorologické údaje, prostory úsekové rozhodčí služby (u bojových taktických cvičení), vyhrazené komunikace pro přesun vojsk (zejména pásové techniky), místa velení a stanoviště RC, rozhodčí služby, kódování mapy, údaje o spojení rozhodčí služby, značkářů a imitačních skupin a legendu. Předpokládáme rozhodnutí do mapy nezakresluje.

U dvojstranných cvičení na mapu zakreslíme zpravidla jen čáry dotyku obou stran (2–3 za den), stručný popis činnosti stran v průběhu dne, předpokládané prozkoumané prostory bojové činnosti vojsk, míst velení a stanoviště RC, rozhodčí služby a přibližné doby jejich zaujetí.

Plán řízení cvičení (viz tabulka 1, 2, 3 a náčrt 3) zpracujeme formou tabulky písemně, graficky nebo kombinovaně.

V plánu řízení vyjádříme průběh cvičení, který je graficky uveden v plánu provedení s časovým plněním hlavních učeb-

ních úkolů, činnosti stran, RC a rozhodčí služby, značkovacích a imitačních skupin a předpokládané činnosti cvičících.

Kromě toho může být součástí plánu řízení tabulka použití ZHN obou stran a rozehry ztrát a schéma situace s idejí zámyslu (může být i na výseku mapy) pro základní situace cvičení.

Rozehru ztrát a použití ZHN můžeme zpracovat ve formě tabulek, ve kterých uvádíme u obou stran dobu a druh jaderného úderu, OL, bojových biologických prostředků a zápalných látek, místo a prostředek dopravy na cíl a předpokládanou zasaženou jednotku. Řídící cvičení upřesňuje v průběhu cvičení podle situace a rozhodnutí cvičících jejich použití.

U ztrát uvádíme po jednotlivých obdobích v přehledu ztráty na živé síle (včetně ozáření), zbraních a bojové technice.

Metodickou rukovět sestavujeme pro řízení skupinových cvičení a taktických letečků. Tyto přípravy velitelů a štábů svým

Tabulka 1

Plán řízení plukovního bojového taktického cvičení (část)

Situace čas	Činnost				Poznámka
	západních	východních	ŘC a RS	ÚRS	
Odrážení protizteče a vyslání PO 10.00	Jednotkám 44. mb se nepodařilo udržet v jižní části pásma druhou obrannou čáru pro boj na zdrženou.	Zasazením 10. msp a odražením protizteče 444. tpr vytvořil vel. 1. msp podmínky pro rychlé proniknutí k řece BOBRAVA.	ŘC – upřesnit situaci sousedů	Řídit činnost značkářů a imitačních skupin při protizteči 452 mpr	Stanoviště RC – 2 km sev. HOROV Nařízení vel. 1. msp pro odrážení protizteče – příloha č. 6
—	444. tpr – protizteč proti 1. tp byla zastavena.	V 11.00 vysazuje TVV v síle praporu od 12. msp.	– předat rádiem nařízení velitele 1. msp	– zabezpečit manévry části sil cvičících praporu při vklínění do sestavy praporu	Ztráty:
13.00	443. mpr – v dotyku s 10. a 11. msp odchází bojem směrem záp.	Protizteč 45. tb odrazit JÚ 20 kt, 11. msp a částí sil 10. msp a záseh PTZ a POZ 1. msp. Volnými silami rozvíjet úspěch do hloubky.	– řídit činnost ÚRS a značkování nepřítelů provádějícího protizteč	– zabránit smíchání cvičících jednotek a značkářů	1/10 msp – 32 raněných, 21 mrtvých 1 BZK, 2 OT 64, 1 NA
26. 2.	442. mpr – zbytky v síle zesílené rotý se 3 ŠT 90 mm odchází k řece BOBRAVA.	10. msp – jedním praporem v součinnosti s PTZ a POZ a s jednotkami 11. msp z čáry BOJNICE, HOROV zastaví protizteč jednotek 45. tb a jedním msp s tr úderem do boku 452. mpr vytvoří podmínky pro jeho zničení v součinnosti s 11. msp. Další msp s do a tr vyslat jako PO na spojení s výsadkem. Řeku překročit z chodu v nařízeném úseku.	– upřesnit další průběh cvičení podle rozhodnutí cvičících. RS – rozehrát u jednotek ztráty		2/10 msp – 5 raněných, 4 mrtví, 1 BZK, 1 OT 3/10 msp – 10 raněných, 12 mrtvých 1 RM, 3 OT 64 1 NA polní kuchyň tpr – 5 raněných, 3 mrtví, 2 tanky Ostatní – 32 raněných, 9 mrtvých, 1 SHD, 1 PTRS, 1 PLK, 2 OT, 7 NA
	45. tb (bez tpr) – zahájila přesun k protizteči.				Západní – 443 mpr 40 % – 452 mpr 50 % – 454 tpr 40 %
	8. md (F) na přesunu, vzdálena čelními jednotkami 25 km od řeky BOBRAVA (10.000)				

4. situace

- Učební úkoly** – odražení protizteče
– vyslání PO na spojení s TVV
– upřesnění způsobu násilného přechodu řeky

Činnost ŘC a RS	26. 2.				Činnost cvičících
	10	11	12	13	
– rozehra situace praporů a pluku (RS)					– převzetí hlášení a úkolů
– upřesnit situaci sousedů a zprávy průzkumu (RC)					– zhodnocení situace
– předat nařízení velitele 1 msd (RC)					– předběžná nařízení praporům
– sledovat činnost cvičícího štábu (RS)					– rozhodnutí pro odražení protizteče a vyslání PO
– rozehrát činnost při protizteči (RS, RC)					– upřesnění způsobů překonání řeky
– přijmout hlášení štábu pluku (RC)					– řízení činnosti při odražení protizteče v součinnosti se sousedem
– podle rozhodnutí cvičících připravit rozebru situace (RC)					
– přemístit (RC) do prostoru vých. BOBRAVA					14.00

plukovního VŠC (část)
válečné hry)

Vývoj situace od 08.00–10.00 26. 6.

Západní:

Jednotkám 44. mb se nepodařilo udržet v jižní části pásma druhou obrannou čáru pro boj na zdrženou. Protizteč 444. tpr proti 1. tp je zastavena. Vel. 15. md přisluje 45. tb (bez tpr) do protizteče ke zpomalení tempa útoku 1. msd k získání času pro obsazení obrany na pravém břehu BOBRAVA francouzskými jednotkami.

Východní:

Zasazením 10. msp z neplánované čáry, s využitím jaderného úderu a odražením protizteče 444. tpr vytvořil velitel 1. msd podmínky pro rychlé dosažení řeky BOBRAVA. K tomu vysazuje v 11.00 TVV v síle praporu od 12. msp. Protizteč 45. tb zamýšlí odrazit JÜ 20 kt, 11. msp, části sil 10 msp a PTZ a POZ divize z místa s úderem částí sil do boku 45. tb. Hlavními silami 10. msp, 1. tp, a 12. msp překročit s využitím TVV řeku BOBRAVA z chodu.

Použití ZHN od 10.00 do 13.00 26. 2.

Poř. čís.	Čas	Jaderný úder			OL, ZL, BLP		Epicentrum místo	Prostředek dopravy na cíl	Zasaženo	Poznámka
		kt	v	p	druh	plocha				
Západní										
1	10.00	20	—				1 km vých. HOROV	152. do HJ	3/11 msp	
2	10.30				NA-PALM		6 km sv. HOROV	letectvo	3/10 msp	Podle RS rozhodnutí
Východní										
3	12.00	20	—				3 km již. BOJNICE	1 ovr	452. mpr	

Přehled ztrát od 10.00 do 13.00 26. 2.

Jednotka	Osoby			Zbraně							Vozidla			Západní
	ra-nění	mrt-ví	ozá-ření	TANK	SHD	BzK	PTRS	H 122	RM 130	PLK	OT 65	OT 64	NA	
1/10. msp	32	21				1						2	1	443. mpr 40 % 452. mpr 50 % 454. tpr 40 %
2/10. msp	5	4				1						1		
3/10. msf	10	12							1			3	1	
ostatní	42	25		2	1		1			1	2			

Plán řízení válečné hry (část)
(Štábního nácviku, VŠC)

Čas	Učební úkoly	Činnost řídicího zaměstnání	Činnost cvičících
1	2	3	4
operační 10.00 25. 2.	Odrážení nepřátelské protizteče. Vyslání PO na spojení s TVV.	– stanovit operační čas – vydat a upřesnit situaci k 10.00 25. 2. – předat nařízení velitele 1. msd – určit čas na přípravu rozhodnutí, pořadí a obsah informačních zpráv – sledovat se svými zástupci činnost důstojníků při přípravě podkladů pro rozhodnutí velitele	Velitel pluku – ujasnit si úkol, připravit ideji zámyslu, vydat pokyny štábu a předběžná nařízení jednotkám. Vyslechnout návrhy zástupců a podřízených náčelníků, přijmout rozhodnutí, NŠ – seznámit příslušníky štábu s novým nařízením, upřesnit časový rozpočet a upřesnit úkoly průzkumu, návrh na rozhodnutí. ZN – zhodnotit sílu nepřítele přesunujícího se k protizteči. Důst. štábu pluku – předat předběžné nařízení praporům, připravit v součinnosti se ZN a ND poměr sil a upřesnit grafikon přepravy. ND – návrh na použití dělostřelectva ŽN – návrh na použití ženijních jednotek
astronomický 09.00–12.00	Upřesnění způsobu násilného přechodu vodního toku		
12.00–12.10	Odrážení nepřátelské protizteče. Vyslání PO na spojení s TVV.	– vyslechnout návrhy náčelníků a rozhodnutí velitele	Návrhy vyslechnout v pořadí: 1. ZN – zhodnocení všeobecné situace, – možnosti napadení ZHN, – síla, místo a doba protizteče
12. 10–12.20	Upřesnění způsobu násilného přechodu vodního toku		2. ŽN – návrh na způsob překonání vodního toku z chodu, – zabezpečení odrážení protizteče
12.20–12.30			3. ND – použití děl, oddílů a protitankových prostředků pro odrážení protizteče a zabezpečení PO
12.30–12.45			4. NŠ – zhodnocení stavu a bojových možností vlastních jednotek a činnosti sousedů, – poměr sil, – návrh na způsob odrážení protizteče
12.45–13.00			5. Vel. pluku – rozhodnutí

charakterem vyžadují rozpracovat zejména způsob uvedení cvičících do situací, metodické pokyny pro řídicího cvičení pro vedení zaměstnání a zdůvodnění závěrů při řešení situací. Kromě toho se v metodické rukověti uvádí v každé situaci učební cíl, učební úkoly a rozpočet času. Metodickou rukověť zpracujeme volnou formou.

Plán činnosti skupin pro značkování bojové činnosti nepřítele a imitace paleb (viz náčrt 4) zpracováváme při jednostranných a dvostranných bojových taktických cvičeních. Jejich příprava vyžaduje vytvořit na základě rekonstrukce prostoru cvičební podmínky, které přibližují cvičícím stranám představu skutečného boje.

K tomu organizujeme skupiny pro značkování a imitaci paleb obou stran. Tyto skupiny se řídí pokyny úsekových rozhodčích. Protože nelze omezovat iniciativu cvičících vojsk musí být skupiny připraveny rychle reagovat na vzniklou situaci podle upřesnění zpracovaného plánu a odpovíděně rozehrávat situaci.

Činnost protivníka značujeme omezenými počty osob, bojové techniky a s využitím terčů a maket.

Ke značkování palby z ručních zbraní používáme cvičného střeliva nebo maket různého tvaru.

Dělostřeleckou a minometnou palbu a letecké bombardování značujeme výbuškami, palbu děl pro přímou střelbu a tanků cvičnými náboji. Místa dopadů a rozboření budov a zařízení označujeme červenými praporky. Jaderný výbuch značujeme soupravou pro znázornění atomového výbuchu.

Minová pole a zaminování objektů znázorníme cvičnými minami s kouřovou vložkou. Poškození mostů a cest označíme viditelnými tabulemi s nápisy, o jaký druh poškození jde. Prchavé otravné látky značujeme dýmovnicemi a dýmovými granáty, terén s trvalými otravnými látkami postříkujeme cvičnými otravnými látkami nebo značujeme melasou. Prostory zamořené radioaktivními látkami označujeme na vnějším obvodu tabulemi z vytyčovací soupravy.

Vlastní plán zpracujeme na mapě 50 000 nebo 25 000. Obsahuje stručně graficky vyjádřenou situaci, které máme značkovat a imitovat, prostory značkování a imitace a stanoviště úsekové rozhodčí služby a ŘC. V legendě jsou uvedeny úkoly značkování a imitace v jednotlivých úsecích, doba a signály pro zahájení činnosti, organizace a počty osob, vozidel a imitačního materiálu v tabulce.

Plán nahrávání zpráv (viz tabulka 4) je pomocný dokument pro ŘC a rozhodčí

službu využívaný zejména při štábních nácvicích, štábních a velitelsko-štábních cvičeních a válečných hrách. Jsou v něm chronologicky seřazeny zprávy, které rozehrává cvičícím v průběhu cvičení ŘC a rozhodčí jako hlášení podřízených nebo nařízení a informace nadřízeného stupně velení a sousedů. Uvádí se zde doba zjištění, zdroj a obsah zprávy, kdy, komu a kdo zprávu rozehrál. Plán nahrávání zpráv značně usnadní řízení cvičení. Plán zpracováváme formou tabulky.

Rozkazy a nařízení, které jsou podkladem pro činnost cvičících, zpracujeme vždy o jeden stupeň výše, než je cvičící jednotka. Výhodnější je zpracovávat jen výpisky z bojových rozkazů nebo bojová nařízení. Tyto dokumenty mají být stručné a jejich obsah a forma musí odpovídat platným ustanovením řádů a předpisů.

Schéma terčové situace (viz náčrt 5) je dokument, který připravujeme jen při bojových taktických cvičeních s ostrou střelbou jako přílohu plánu provedení cvičení. Schéma vychází ze zásad organizace a způsobu vedení bojové činnosti protivníka, možností střelnice, roční a denní doby a bezpečnostních opatření. Vytvořená terčová situace musí zabezpečit řešení taktických a palebných úloh, zejména soustřeďovat a přenášet palbu, palbu z bojových vozidel a po sesednutí z nich a vedení palby motostřeleckých a tankových jednotek a dělostřelectva a použití ostré ženijní munice. Na schématu je rozkreslena taktická situace protivníka na jednotlivé cíle se znázorněním druhu a počtu terčů a čar, ze kterých se vede palba s uvedením vzdáleností. Počet terčů a hloubku jejich rozmístění, stanovenou Pěch-3-2 a Tank-3-3, musíme dodržet. V legendě uvedeme v tabulce pořadí a dobu objevení cílů.

Schéma zpracujeme na mapě 25 000 nebo formou náčrtu ještě většího měřítka.

Rozpočet terčů, nábojů a imitačních prostředků zpracujeme podle schématu terčové situace. Postupujeme od jednoho cíle k druhému, stanovíme druh zbraně, který má optimální podmínky pro jeho ničení a vypočítáme podle Pěch-3-2 nebo Tank-3-3 počet nábojů potřebných pro záchvat každého terče. V úvahu берeme vzdálenost cíle a polohu ke střelbě. Po sečtení počtu střeliva na zničení všech cílů výsledek porovnáme s maximálními normami, které stanoví Pěch-3-2 a Tank-3-3. Přesahuje-li výpočet normu, zrušíme některé cíle nebo vytvoříme jiné podmínky. Pak vypočítáme střelivo pro jednotlivé druhy zbraní.

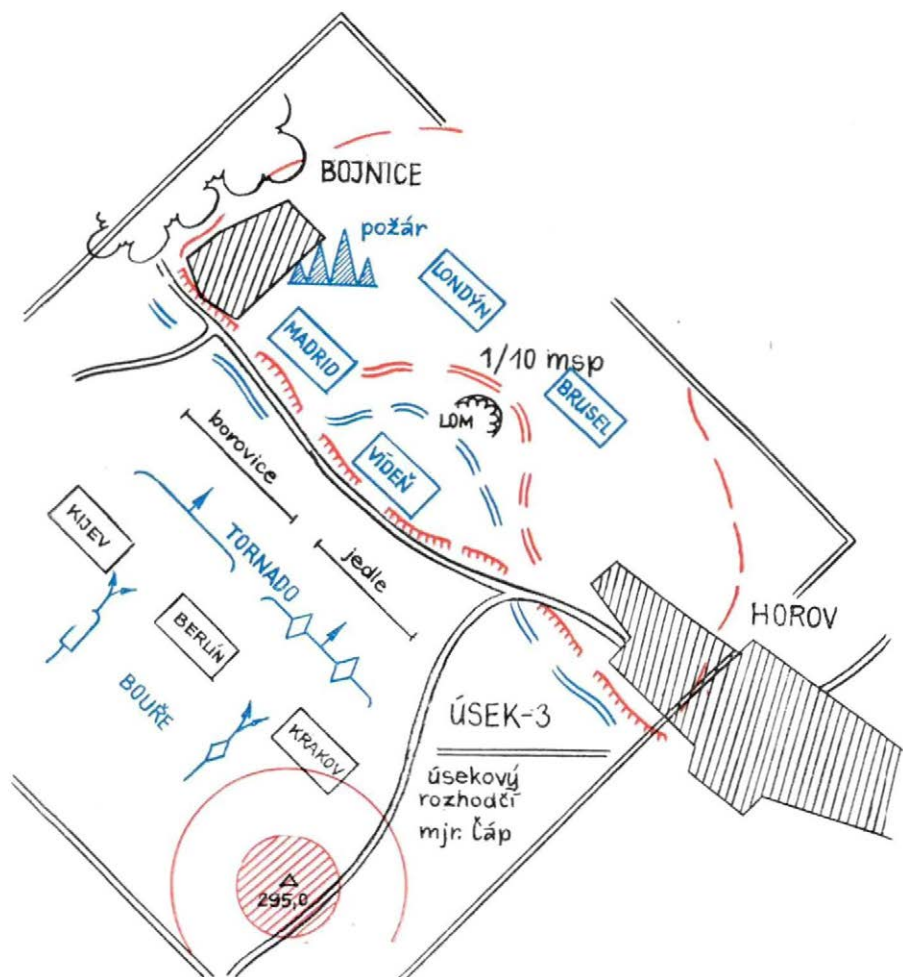
Nepřátelskou palbu imitujeme výbuškami, světelnými a sluchovými efekty a v no-

Plán nahrávání zpráv (část)
(pro VŠC, ŠC, VH)

Poř. čís.	Zjištěno v hod.	Zdroj zprávy	Obsah zprávy	Zprávu předat			
				kdy	komu	kdo	jak
31	10.00	jednotky 10. msp	Situace jednotek a prvků bojové sestavy 10. msp	09.45 10.00	vel. jedn. štábu pluku	ŘS ŘC	osobně osobně
32	10.00	PzS 10. msp	Proud 50–60–OT na přesunu z lesa VELKÝ směrem na HOROV, napaden letectvem	10.00	ZN 10. msp	ŘC	rádiem
33	10.00	BPzH 1(10)	V prostoru 1 km jz. HOROV provádí skupina 4–5 důstojníků rekognoskaci pod ochranou jedné čety	10.05	veliteli 1/10 msp	RS	osobně
34	10.05	Zprav. odd. 1. msd	45. tb. ve dvou proudech na přesunu čelem RÁJOV, BOR v síle mpr a tpr k protizteči pravděpodobně z čáry mimo HÁJ 1 km jz. BOJNICE	10.10	ZN 10. msp	ŘC	rádiem
35		vel. 1 msd	Bojové nařízení 1. msd čís. 06 pro odrážení protizteče (příloha čís. 6)	10.15	veliteli 10. msp	ŘC	rádiem

Úsek č. 3 10.00–13.00 26. 2. (píše se na náčrt 4)

Pořadové číslo	Druh činnosti	Osoby	Materiál	Signál
1	Přiblížení a protizteč 452. mpr	msč-2 tč-1	4 OT 64 3 T 54	BOUŘE TORNADO
2	Vlastní jaderný úder	3	souprava	LAVINA
3	Dělostřelecká palba nepřítele, požár	dr-1	4 × 32 V 10a 4 × 16 V 10a 50 l hořlaviny	MADRID VÍDEŇ LONDÝN BRUSEL
4	Vlastní dělostřelecká palba	dr-1	3 × 32 V 10a	KIJEV BERLÍN
			2 × 32 ČRSD	KARKOV AKÁT BOROVICE

Legenda (k náčrtu 5)

Číslo cíle	Objevení cíle	Doba	Střelí	Imitace
17	3. tanková četa dosahuje osamělý strom	po dobu pohybu cílů	tanková četa z krátké zastávky	4 V 10a
18	1. msr dosahuje tankové cesty		2. a 3. četa z místa	3 V 10a

ci imitátorem záblesků výstřelů. Imitování musí prozradit vždy jen skupinu cílů a nesmí prozradit celý terčový manévry.

Rozpočet terčů, nábojů a imitačních prostředků je nejlépe zpracovat formou tabulky (viz tabulka 5).

Tabulka 5

Rozpočet terčů, nábojů a imitačních prostředků (část)

Číslo cíle	Terč		Dálka střely	Zbraň	Poloha ke střelbě	Počet nábojů						Imitační prostředky
	číslo	počet				Sa	LK	TANK KUL	TANK 20 mm	OT 7,62	OT 14,5	
17	13	4	900	VH 20	Kr. zast.				24			2 V-10 a
18	8a	9	300	LK, Sa	z místa	28	25					1 or D
19	6	2	300	Sa	Kr. zast.	20						2 V-10 a
	9	1		LK			7					
	10a	1		LK			10					
20	6	2	250	Sa LK	Kr. zast.	20						2 V-10 a
	10a	1					10					
21	6	2	300	Sa	Kr. zast.	20						3 V-10 a
	9	1		LK			7					
	10a	1		LK			10					
22	6	2	400	Sa	z místa	24						1 or D
	9	1		LK			8					
23	6	2	400	Sa	Kr. zast.	28						1 V-10 a
	10a	1		LK			14					
24	13	2	900	VH 20	za pohybu				12			2 V-10 a
25	13	2	900	VH 20	z místa				9			2 V-10 a
26	12	5	900	VH 20	Kr. zast.				30			5 V-10 a

Plán instruktáže ŘC a rozhodčí služby

Pro přípravu a řízení velitelsko-štábních bojových taktických cvičení, bojových taktických cvičení s ostrou střelbou a válečných her určujeme řídící cvičení, štáb ředitelství cvičení a rozhodčí službu. Počet osob pro řízení cvičení má být co nejmenší, ale takový, aby mohl zabezpečit splnění všech cílů cvičení. Počty rozhodčích se řídí podle druhu cvičení.

Celková doba přípravy ŘC a RC je závislá na druhu připravovaného cvičení a může trvat 2–4 dny. Při cvičeních s vojsky je těžiště přípravy v terénu. Základem úspěšného průběhu cvičení je důkladná příprava ŘC a RS podle promyšleného plánu, který bude zpravidla obsahovat:

- prezentace příslušníků ŘC a RS,
- upřesnění funkčního zařazení ŘC a RS, vybavení dopravními a spojovacími prostředky a seznámení s plánem instruktáže,
- pokyny pro stranicko-politickou práci,
- výdej a studium materiálů,
- výklad hlavních teoretických otázek a seznámení se zámyslem a průběhem cvičení,

— seznámení s organizací ŘC a RS a způsobem řízení cvičení,

— pokyny pro utajení velení, spojení, přípravu rozboru,

— odborné instruktáže náčelníků družů vojsk a služeb včetně roze hry zpráv o nepříteli a použití ZHN,

— vlastní samostatná příprava příslušníků ŘC a RS, studium materiálů,

— zakreslení pracovních map rozhodčích a zpracování plánu činnosti,

— roze hra situací za řízení náčelníka štábu ŘC a hlavních rozhodčích u každé strany,

— prověření znalostí a připravenosti RS formou přezkoušení rozhodčích u každé strany,

— příprava ŘC a RS v terénu spojená s rekognoskací, spojovacím nácvikem a procvičením některých zásadních epizod,

— příprava úsekové rozhodčí služby včetně činnosti značkařů a imitačních skupin.

V plánu je třeba uvést jednotlivá opatření, dobu, místo a kdo je řídí nebo za ně odpovídá.

Závěrem chci zdůraznit, že zpracování dokumentace pro řízení cvičení je značně pracné a náročné na čas. Proto další tendence vývoje povede jistě k zjednodušování, používání kombinovaných forem grafických a písemných dokumentů a využívání dostupné techniky k jejich vyhotovení. Ukázané formy mají sloužit jako vodítko a nesmí zpracovatele vést k šablonovitosti. K přípravě cvičení musíme vždy přistupovat tvůrčím způsobem, hledat nové formy zpracování tak, aby byla zabezpečena účelnost, úplnost, jednoduchost a úspora času a vycházet z předpokladu, že řídit cvičení, válečnou hru nebo štábní nácvik budou zkušení velitelé a příslušníci štábu.

OBRANA

A OCHRANA LETIŠŤ

Prudký technický rozvoj, který letectvo zaznamenalo v posledních 25 letech — ještě více zvýraznil jeho úlohu v příští možné válce. Soudobé letectvo představuje mohutnou údernou sílu zejména jako nosič jaderných zbraní a to i přes vznik nových prostředků ničení, kterými jsou raketové prostředky všeho druhu.

Ve válce vedené bez použití jaderných zbraní je letectvo nejefektivnější prostředek schopný vést bojovou činnost v operační a strategické hloubce.

Zavedení nových prostředků protivzdušné obrany — protiletadlových raket do výzbroje neubralo nic na významu frontového stíhacího letectva, které nadále zůstává důležitým prostředkem protivzdušné obrany pozemních vojsk. Nebývale vzrostl význam průzkumného letectva, na jehož výsledcích bojové činnosti je závislá činnost pozemních vojsk, úderného letectva a především raketového vojska. Manévrový charakter vedení války a rychlá tempa operací budou klást zvýšené nároky na dopravní a výsadkové letectvo při uskutečňování vzdušných výsadek a na vzdušnou přepravu.

Ovládnutí vzdušného prostoru od samotného začátku války bude proto jedním z hlavních úkolů válčících stran. To také již potvrdila dosti průkazně 2. světová válka i lokální války vedené v posledním období. Válka, kterou rozpoutal IZRAEL proti SAR v létě 1967, plně potvrdila, jaké důsledky může mít jednostranné vyřazení letectva na její průběh a výsledek.

Technický rozvoj letectva, vedle uvedených změn přinesl i řadu problémů pro letectvo samotné. Především je to jeho značná zranitelnost, která vyplývá z toho, že moderní proudové letectvo

- je vázáno na rozměrově velká letiště se zpevněným povrchem

- je závislé na složité zabezpečovací technice, ať již jde o techniku k obsluze letounů a jejich výzbroje, tak na technice určené k velení, navedení a navigačnímu zabezpečení.

Z těchto hledisek a s přihlédnutím k možnostem průzkumných prostředků protivníka jsou jakékoliv představy o utajeném rozmístění mírových letišť a provozu na nich v podmínkách evropského válčičtí iluzorní. Tyto skutečnosti spolu s možnostmi nenadálého zahájení války staví letectvo do velmi složité

situace a to až již jde o raketovou jadernou válku od samého jejího začátku či o válku zahájenou klasickými prostředky ničení.

Udržení bojeschopnosti letectva, zabránění ztrát a vytvoření podmínek k vedení aktivní bojové činnosti letectvem bude od samého začátku války prvořadá otázkou. Při tom je nutné vidět, že objekty letectva, tj. letiště, prostředky velení a navedení, sklady leteckotechnického materiálu, munice a LPH budou patřit k prvořadým cílům a že rychlé zničení letectva již v prvních hodinách či dnech války bude jeden z hlavních úkolů válčících stran. Dnešní prostředky ničení a to nejen raketové jaderné prostředky, ale i letectvo samotné při použití jen klasických prostředků ničení má za určitých okolností možnost zničit a vyřadit z boje značné síly letectva protivníka. Při dnešních nárocích na výrobu letecké techniky a to jak samotných letounů, tak zabezpečovací techniky a nárocích na výcvik pilotů a osádek je každá ztráta u letectva citelná a nahrazení ztrát je velmi obtížné.

Z těchto důvodů se ve všech moderních armádách věnuje maximální pozornost otázkám obrany a ochrany letectva. Pod pojmem obrana a ochrana letectva máme na mysli taková účinná opatření v míru i ve válce, která podstatně sníží ztráty a tím zabrání vyřazení hlavních sil letectva. Tato otázka, ač není nová, nabývá v dnešních podmínkách vedení války jadernými i klasickými prostředky ničení zcela nový obsah a vyžaduje zejména kvalitativně nová opatření.

Při řešení i realizaci těchto opatření se musí vycházet z varianty pro letectvo nejnepříznivější, která je v podstatě limitována dvěma základními skutečnostmi a to:

1. že protivník zahájí válku nenadále a využije maximálně překvapení;
2. že použije od samotného začátku války nejničivější prostředky, tj. jaderné zbraně.

Z toho tedy vyplývá, že udržet bojeschopné letectvo je úkol nejen nesmírně důležitý, ale i značně složitý, který musí být řešen trvale. Řešení tohoto úkolu je organizačně vysoce náročné a vyžádá si značné síly i finanční a materiální prostředky.

Opatření k obraně a ochraně letectva v míru i za války budou v podstatě obsahově shodná. Z hlediska jejich realizace dojde však k značným rozdílům, vyplývajícím především z dynamiky vedení války.

Základní předpoklad k zabránění ztrát v letectvu spočívá v trvalé pohotovosti sil a prostředků PVOS k odrazení možného nenadálého úderu vzdušného nepřítele a to jak jeho prvního úderu, tak dalších úderů v průběhu války. Tato otázka představuje samostatnou složitou problematiku jejíž další rozbor není cílem tohoto článku. Je však nutné zdůraznit, že síly a prostředky protivzdušné obrany, udržované v trvalé pohotovosti k odrazení prvního úderu protivníka, musí odpovídat možnostem nepřítele a to jak počtem sil a prostředků, tak i časovým možnostem zásahu.

Jedním ze základních opatření k zabránění ztrát u letectva je jeho stálá pohotovost ke vzletu a to až již ke vzletu na bojový úkol nebo k přeletu na jiné letiště. Pohotovost letectva ke vzletu v obou případech vytváří v podstatě podmínky k opuštění letiště, na nichž je letectvo rozmístěno do uskutečnění úderu nepřátelskými prostředky. Zmínili jsme se již o tom, že mírovou sestavu letectva protivník zpravidla zná. Proto v podmínkách nenadálého napadení mají tato opatření mimořádný význam. Rychlé opuštění letiště mírové sestavy ve vztahu k časovým možnostem prostředků vzdušného napadení protivníka na-

bývá téměř nereálnou podobu, vezmeme-li v úvahu z hlediska útočníka krajní možnost, že se mu podaří zahájit válku nenadálým napadením s použitím raketových jaderných prostředků. V této situaci jde řádově o minuty, což ve svých důsledcích by vyžadovalo mít trvale na letištích a možno říci přímo v letounech všechny osádky. To není v mírových podmínkách splnitelné u žádné z válčících stran. Proto je tato otázka řešena určitými kompromisy udržováním části sil ve stálé bojové pohotovosti s tím, že v maximálně krátkých časových lhůtách jsou uvedeny do bojové pohotovosti ostatní síly a prostředky letectva. Tak např. v letectvu NATO jsou udržovány v pohotovosti ke vzletu do 15 minut 2 letouny u každé letky stíhacího bombardovacího a průzkumného letectva. K dosažení bojové pohotovosti celými křídly je stanoven časový limit 3 hodiny.

Ve válečných podmínkách je tato otázka poněkud jiná, zejména proto, že bude uskutečňován častěji letištní manévry, který spolu s dalšími opatřeními ztíží protivníkovi vždy znát přesné rozmístění letectva. Bojová pohotovost leteckých útvarů musí být taková, že vzlet je možno v kritických okamžicích uskutečnit všemi silami nebo alespoň hlavními silami ihned.

Požadavek rychlého opouštění mírových letišť s takovou kapacitou, aby bylo zabezpečeno dostatečné rozptýlení letectva s možností jeho dalšího manévru.

Celková kapacita letištní sítě by měla zabezpečit rozmístění leteckých útvarů na dvou letištích, resp. na každém letišti je nutné počítat pro určité období s rozmístěním jedné až dvou letek. Kromě toho je výhodné mít v záloze další letiště. V letectvu NATO je v rámci operační přípravy středoevropského válčičtější síť záložních letišť vybudována tak, aby zabezpečovala rozptýlení leteckých křidel po letkách a aby kromě toho bylo možné přijmout další letecké útvary přisunutě ze zámoří.

Význam záložních letišť neobyčejně stoupá a to nejen vzhledem k tomu, že umožňují rozptýlení letectva, ale také proto, že ačkoliv je řada záložních letišť protivníkovi známa, mohou být připravena skrytá záložní letiště. V prostorech záložních letišť mohou být uskutečněna opatření ke skrytému rozmístění letounů, techniky zabezpečovacích útvarů i hlavních druhů bojových a materiálních prostředků. Při výstavbě záložních letišť stále více roste požadavek na letiště se zpevněnou vzletovou a přistávací drahou, což řada států, zejména s rozvinutou dálniční a silniční sítí, řeší mj. využitím úseků na nich jako záložních letišť. Dostatečné rozptýlení letectva na záložních letištích, po 1 až 2 letkách umožňuje snazší maskování i častější změnu v rozmístění letounů přímo na letišti a v rozptylových prostorech.

Podstatnou otázkou a smyslem obrany a ochrany letišť je nedovolit nepříteli uskutečnit úder na letiště. Kromě jiných zásadních opatření spočívá tento odpovědný úkol v přímé protivzdušné obraně jednotlivých letišť.

Kromě toho, že letiště musí být bráněna v rámci protivzdušné obrany státu nebo frontu jako objekty prvního významu je nezbytné organizovat *přímou a dostatečně účinnou protivzdušnou obranu každého obsazeného letiště*. Význam protivzdušné obrany letišť vzrůstá jak v podmínkách raketové jaderné války, tak i při jejím vedení klasickými prostředky ničení. V prvním případě jde o takovou organizaci PVO letišť, aby ani jeden nepřátelský letoun (letoun-nosič) nepronikl do prostoru letiště. V druhém případě, kdy půjde o ničení letišť klasickými prostředky ničení a kdy ničivý účinek jaderné zbraně musí být nahrazen v podstatě značnou tonáží klasických prostředků ničení, je úkolem PVO letišť odrazit a zničit poměrně značný počet letounů nepřítel. Podle do-

savadní taktiky nepřátelského letectva mohou být při úderu na letiště použity síly od jedné do tří letek i více.

Protivzdušná obrana letišť musí být z hlediska nenadálého zahájení války organizována již v míru. Podle konkrétní situace toho kterého letiště úkol přímé PVO letiště plní

— jednotky protiletadlových střel, je-li v okruhu jejich účinné působnosti letiště. V některých případech mohou být tyto jednotky do prostoru důležitého letiště nebo letištního uzlu přemístěny;

- stíhací letectvo;
- protiletadlové dělostřelectvo;
- hromadné použití ručních zbraní.

Značná pozornost z hlediska přímé ochrany osob, letounů, zabezpečovací techniky a zásob je věnována budování úkrytů. Tato opatření i když představují značný pracovní rozsah a jsou nákladná, řeší v podstatě uchování hlavních sil letectva před účinky klasických prostředků ničení a snižují účinky jaderných úderů. Rozsah budování úkrytů na letištích může být různý a bude záviset na

- určení letiště a jeho předpokládaném využití za války
- vzdálenosti letiště od státní hranice (předpokládané linie fronty)
- možnostech uchování hlavních sil leteckých útvarů a jejich zabezpečujících útvarů v závislosti na terénních a ženině stavebních podmínkách letišť.

Budování úkrytů na letištích si vyžaduje značný čas, proto v průběhu války, zejména v útočných operacích při častém manévru leteckých pluků budou možnosti budování úkrytů značně omezené. Budou se proto zpravidla využívat úkryty dříve vybudované a ostatní možnosti ochrany a obrany letiště. Na obsazeném území nepřítel bude nutné využívat především těch letišť nepřítel, na nichž úkryty pro letouny jsou, což značně zvyšuje význam překvapivého a rychlého obsazení nepřátelských letišť pozemními vojsky s cílem získat je pokud možno v použitelném stavu před uskutečněním destruktivních opatření.

K významným opatřením obrany a ochrany letišť patří *maskování*. Využití širokých možností od operačního maskování až po maskování jednotlivých letounů a objektů na letištích a v prostorech letišť, spolu s klamnou činností mají z hlediska ochrany letišť značný význam.

Cílem operačního maskování z hlediska ochrany letišť je zabránit nebo maximálně ztížit nepříteli získat ucelený přehled, zejména o složení letectva, jeho počtech a dislokaci.

Maskování v taktickém rozsahu představuje souhrn konkrétních maskovacích prací na každém jednotlivém letišti s cílem zabránit zjištění letiště, jednotlivých objektů a techniky na něm. Nároky na maskování letišť jsou značné, vyžadují nejen mnoho sil a prostředků, ale i značnou dávku důvtipu. Splní-li však svůj cíl, je konečný efekt nad jiné prokazatelný. Složitost maskování každého letiště vyplývá již ze skutečnosti, že hlavní demaskující příznaky jsou vzletová a přistávací dráha a vlastní provoz na letišti. Zvláště obtížné je maskování mírových letišť, o nichž bude mít nepřítel zpravidla dostatek informací.

Mírová letiště musí být maskována tak, aby bylo

- maximálně ztíženo jejich vizuální pozorování a sledování ze vzduchu i ze země,
- znemožněno nebo maximálně ztíženo zjistit přesné rozmístění sil, pro-

středků a objektů na nich, především prostorů rozmístění létajícího a technického personálu, letounů, VS, zabezpečovacích prostředků, skladů a zásob.

Hlavními rádiovými a radiotechnickými prostředky lze do určitých vzdáleností a výšek získat poměrně přesné údaje o vzletech a přistáních letounů. Proto nabývá na významu maskování provozu na letišti. Za úspěch při maskování nepříteli známého letiště možno považovat již to, podaří-li se nepříteli „přesvědčit“, že dané letiště není obsazeno.

K maskování záložních letišť, letišť obsazených nebo vybudovaných v průběhu vedení bojové činnosti platí v podstatě stejné zásady. Podmínky však bývají zpravidla ve srovnání s maskováním mírových letišť méně obtížné.

Se vzrůstajícím použitím vzdušných výsadků nabývá na významu *protivýsadková obrana* letišť. Letiště samo o sobě představuje ideální plochu k vysazení nejen padákových vzdušných výsadků, ale i přistávacích výsadků. Nelze tedy v žádném případě opomíjet organizaci této obrany, která se úzce váže na protivzdušnou obranu letišť. Zvláštní důraz na protivýsadkovou obranu letišť musí být položen především v takových fázích operace, kdy nepřítel se bude snažit zmocnit se letišť na území protivníka.

Současné možnosti pozemních vojsk, zejména tankových a mechanizovaných jednotek spolu s manévrovým charakterem vedení operací a boje dovolují těmto jednotkám na určitých směrech rychle pronikat do velkých hloubek. Proto nelze zanedbávat ani pozemní obranu letišť proti napadení ze země. Obranu letišť proti tankovým obrněným jednotkám nelze plnohodnotně zabezpečit silami a prostředky leteckých útvarů rozmístěných na letišti, obrana letišť za takových podmínek bude zpravidla zabezpečována v součinnosti s pozemními vojsky.

Útok proti letišti nebo jednotlivým objektům na letišti mohou uskutečnit *diverzní nebo záškodnické skupiny*. Charakter rozmístění sil, techniky a objektů na letišti vyhovuje plně metodám činnosti těchto skupin a možné nedocení důsledných opatření nebo nepřipravenost k boji s těmito skupinami mohly by mít vážné následky. Tato otázka zvlášť vzniká při rozmístění letectva na nepřátelském území.

Rozvoj prostředků ničení a to jak jaderných zbraní, tak i modernizace klasických prostředků kladou stále vyšší požadavky na opatření proti jejich účinkům a činnosti. Opatření proti zbráním hromadného ničení musí současně řešit i ochranu proti novodobým prostředkům ničení zejména proti bojovým chemickým látkám a zápalným prostředkům.

Splněním požadavku ochrany letišť proti zbráním hromadného ničení je řešena i jejich ochrana před účinky klasických prostředků ničení.

Z uvedeného stručného přehledu zásadních opatření, která směřují k udržení bojeschopnosti letectva a mají zabránit jeho ztrátám na zemi, vyplývá jejich složitost a náročnost. Ani jedno z uvedených opatření samo o sobě nemůže vyřešit problematiku obrany a ochrany letectva. Pouze komplexním řešením těchto otázek a s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám daného letiště je možné dosáhnout požadované cíle, to je zabránit ztrátám na zemi, což je základní předpoklad k úspěšnému vedení bojové činnosti maximem sil letectva.

METODIKA VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ ČINNOSTI PROSTŘEDKŮ VZDUŠNÉHO NAPADENÍ

Prostředky vzdušného napadení nepříteli jsou jedním ze základních rozhodujících činitelů v případném konfliktu. Tyto prostředky jsou neustále zdokonalovány ve všech parametrech (rychlosti, výzbroji, nosnosti), včetně použití za jakýchkoliv povětrnostních podmínek.

Abychom mohli stanovit obsah a metodu činnosti oddělení PVO divize a štábu protiletadlového oddělení při vyhodnocení výsledků činnosti těchto prostředků vzdušného napadení je nutné nejdříve stručně rozebrat úsilí a bojové možnosti prostředků vzdušného napadení a bojové možnosti vlastních protiletadlových jednotek.

Charakter a úsilí bojové činnosti prostředků vzdušného napadení

Řešíme-li tuto otázku z hlediska prvosledových útvarů je nutné zabývat se dvěma druhy letectva a to taktickým a vojenským letectvem.

Hlavní představitel taktického letectva je stíhací bombardovací letectvo, které tvoří základní údernou sílu.

Náplní stíhacího bombardovacího letectva je ničení prostředků jaderného napadení a letectva protivníka v rámci boje o jadernou a vzdušnou nadvládu, ničení a narušování dopravy všeho druhu při plnění úkolu izolace bojiště a přímá letecká podpora boje pozemních vojsk.

Vojskové letectvo, které je stále více modernizováno a vyzbrojováno je schopno

plnit značné množství úkolů, z nichž pro prvosledové jednotky jsou nejdůležitější vzdušný průzkum, palebná podpora výsadků, řízení paleb dělostřelectva a přímá podpora vojsk.

Množství prostředků vzdušného napadení, které mohou působit proti divizi, není normami jednoznačně stanoveno. Rozsah jeho činnosti proti objektům divize bude záležet hlavně na druhu boje, na místě, úloze a důležitosti směru činnosti divize, dále na množství a kvalitě prostředků PVO vlastních vojsk a na množství prostředků vzdušného napadení. Proti divizi v prvním sledu armády může působit část taktického letectva, především stíhacími bombardovacími a průzkumnými letouny. V úsilí je nutné brát v úvahu i vojskové letectvo svazků protivníka.

V pásmu divize budou nejvyhledávanější tyto objekty:

- oddíl vojenských raket,
- první sledy a předsunuté odřady,
- velitelská stanoviště všech stupňů,
- dělostřelectvo,
- zálohy a týl divize.

Pořadí důležitosti těchto objektů z hlediska napadení se mění podle druhu a fáze bojové činnosti.

Při uvážení možnosti a počtu prostředků vzdušného napadení a nasazení těchto

Tabulka 1

Druh zbraně	„K“	„N“	„Q“
57 mm PLK	0,0157	18	4 (spotřeba 1 pp)
30 mm PLdvK	0,011	35	7,5 (spotřeba 1 pp)
12,7 mm VKPL	0,0016	54	26 (spotřeba 0,8 pp)
7,62 mm UK	0,000414	162	24 (375 nábojů)
7,62 mm Sa	0,000152	748	3 (60 nábojů)

prostředků na různých cvičeních je možné počítat proti divizi prvního sledu s tímto bojovým úsilím:

— při použití jaderných zbraní 50 až 70 vzletů,

— bez použití jaderných zbraní do 100 až 120 vzletů.

Toto úsilí však není jednoznačné a bude se měnit zvláště jde-li o divizi na hlavním směru bojové činnosti a nebo na vedlejším směru. K tomu je nutné ještě vzít v úvahu úsilí sborového vojskového letectva a části taktického letectva působícího do operační hloubky.

Bojová možnosti PVO

Jaké jsou za uvedené situace bojové možnosti PVO vševojskové divize? Bereme v úvahu, že divizi nebyly přiděleny žádné posilové prostředky, že v jejím pásmu nepůsobí ani raketové prostředky a stíhací letectvo. Protiletadlové dělostřelectvo pozůstává z protiletadlového oddílu a protiletadlových baterií 30 mm PLdvK msp a tp. Jako ukazatele bojových možností prostředků PVO uvažujeme palebné možnosti, rozměry bráněného objektu manévrovací schopnosti a odolnost. K výpočtu zjednodušených bojových možností kalkulujeme, že matematické naděje zničených cílů „M“ = $k \cdot N \cdot Q$, tj. uvažujeme s konstantou „k“, vyplývající z koeficientu účasti, bojové pohotovosti a spolehlivosti spojení, dále s počtem zbraní „N“ a předpokládaným počtem střelb za 24 hodin „Q“.

Hodnoty za těchto podmínek jsou uvedeny v tabulce 1.

Matematická naděje sestřelu za 24 hodin: $M = k \cdot N \cdot Q$

- 30 mm PLK $M = 0,0157 \cdot 18 \cdot 4 = 1,13$
- 57 mm PLdvK $M = 0,011 \cdot 35 \cdot 7,5 = 2,88$
- 12,7 mm VKPL $M = 0,0016 \cdot 54 \cdot 26 = 2,24$
- ruční zbraně $M = 1,26$

Celková matematická naděje počtu zničených cílů za 1 den boje

$M_{\text{celk}} = M_{\text{PLD}} + M_{\text{VKPL}} + M_{\text{RZ}}$

$$4,01 + 2,24 + 1,26 = 7,51,$$

což představuje možnost sestřelu 7–8 vzdušných cílů organickými prostředky divize a odpovídá poměru sil za použití ZHN 7 : 60, bez použití ZHN 7 : 100 a vyjadřuje účinnost PVO za použití JZ 11 %, bez použití JZ 6,3 %.

Vyhodnocení výsledků činnosti prostředků vzdušného napadení

Základní předpoklad k vyhodnocení výsledků činnosti prostředků vzdušného napadení je:

a) Zhodnocení vzdušné situace v průběhu řízení palby

b) Zhodnocení palebných možností útvaru

a) Zhodnocení vzdušné situace by mělo zahrnovat

- určení příslušnosti a typu vzdušných cílů,
- určení počtu cílů ve skupinách, jejich rychlosti, výšky a intervaly mezi skupinami nebo jednotlivými letouny,
- určení předpokládaného způsobu bojové činnosti a délky náletu,
- předpoklad a použití radiolokačního rušení,
- polohu a činnost vlastního letectva.

Při vyhodnocení vzdušné situace vychází zpravodajský důstojník PVO divize a útvaru z údajů radiolokátorů RTU a útvaru a informací získaných v sítích uvědomování divize PVOS, armády, popřípadě frontu. V některých případech je možné využít i údaje od blízkých RTH a nebo sousedních prostředků PVO.

Tabulka výsledků bojové činnosti „Depeše“

Útvar	Způsoby bojové činnosti nepřítele														Výsledky bojové činnosti prostředků PVO													
	způsoby úderů							použité prostředky							zjištěno a vedeno cílů							výsledky palby						
	ze střemhlavého letu	z klouzavého letu	z vodorovného letu	jednotl. letouny (vrt.)	ve dvojicích	v roji	v letce	palubní zbraně	řízené střely a rakety	klasické pumy	chemické pumy	jaderné pumy (toss bomb.)	NAPALM	vedeno cílů RTU	P-15	SU	celkem	z toho NLC	za RL rušení	vedení palby na ... cílů	sestřeleno letounů	sestřeleno vrtulníků	poškozeno letounů	poškozeno vrtulníků	spotřeba v pp 57 mm	30 mm		
	01	02	03	04	05	06	07	10	11	12	13	14	15	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	
	—	—		—		—			—				—		22	45	67	16		12	1			1	02			

Útvar	Ozáření osob			Nenávratné ztráty																Morální stav					
				osob	techniky																				
	do 50 r/hod	do 100 r/hod	nad 100 r/hod		mrtvých	těžce raněných	30 mm PLdvK	57 mm PLK	EUZ-II	DJA-6	SON-9 A	P-15	SPC-30	osobní	T-805	P-V3S	T-138	speciální	RM-31 Ma	dobrý	uspokojivý				
	40	41	42		43	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69
					14	26		2	1	1							4					/			

- b) Zhodnocení palebných možností útvaru
- naplněnost a bojeschopnost jednotlivých baterií,
 - možnosti účinné palby z hlediska vzdušné situace,
 - stupeň pohotovosti k vedení boje,
 - plnění dříve stanovených úkolů,
 - zásoba střeliva.

Podklady ke zhodnocení palebných možností musí znát jak velitel a náčelník štábu útvaru, tak i náčelník PVO divize.

Obsah vyhodnocení výsledků činnosti prostředků vzdušného napadení není v odborných předpisech rozpracován. Jednotlivé základní předpisy uvádějí rámcově jen principiální, obecně formulovaná usta-

novení, která jsou konkretizována v různých nařízeních neb dokumentech.

Podklady k vyhodnocení výsledků činnosti prostředků vzdušného napadení musí vycházet od nejnižšího stupně velení, tj. palebné baterie, musí být úplné a včasné. Nadřazené stupně velení pro správné přijetí rozhodnutí k vedení další bojové činnosti potřebují podklady ihned po skončení jednotlivých hromadných úderů (vln) a nebo dílčích bojů s prostředky vzdušného napadení nepřítele. Aby mohla být dodržena včasnost a úplnost podkladů je nutné stanovit jednoduchý způsob jejich získávání na jednotlivých stupních velení. Nejjednodušším způsobem je uspořádání podkladů pro hlášení. Hlášení k vyhodnocení výsledků činnosti prostředků vzdušného napadení by mělo obsahovat:

a) Způsoby bojové činnosti vzdušného nepřítele.

b) Činnost útvaru (baterie), vedení palby, výsledky palby (počet sestřelených nebo poškozených prostředků).

c) Ztráty osob a materiálu, včetně ozáření, zranění a poškození.

d) Politický a morální stav příslušníků útvaru (baterie).

Podrobně obsahově vyčerpávající hlášení předává se formou souhrnného operačního hlášení. Bojová hlášení se předávají s použitím platných hovorových tabulek. Vzhledem k tomu, že není možné používat stejné hovorové tabulky od stupně baterie až po stupeň armády bylo by účelné uspořádat obsah hlášení do **signální** tabulky, podle které by každý stupeň velení okamžitě přijaté hlášení měl sestavené pro další vyšší stupeň velení.

Praktické použití tabulky:

Činnost letectva nepřítele byla vedena ze střemhlavého a klouzavého letu, jednotlivými letouny a skupinami v hodnotě roje. Nepřítel použil střely, rakety a napaľmové pumy. Zachyceno a sledováno celkem 67 cílů, z toho 23 nízkoleťících.

Palba byla vedena na 12 cílů, sestřelen 1 letoun, 1 vrtulník byl poškozen. Spotřeba 0,2 palebného průměru.

Ztráty:

— 14 mrtvých

— 26 raněných

Zničeno:

— 2 PLK 57 mm

— 1 EUZ — II

— 1 DJA — 6

— 4 T — 138

Politický a morální stav dobrý.

Při použití tabulky: DEPEŠE: 0100, 0200, 0400, 0400, 0600, 1100, 1500, 2122, 2245, 2367, 2416, 2712, 2801, 3101, 3202, 5014, 5126, 5302, 5401, 5501, 6204, 6700.

Legenda:

1. Zprávy lze podávat pomocí této tabulky telefonem nebo rádiem (fónií i grafii).

2. Veškeré údaje se vyjadřují vždy 4místnou skupinou čísel (kde nelze vyjádřit údaj číselně, nahrazuje se 2 nulami).

3. Stať výsledků bojové činnosti nenahrazuje povinnost podřízených v podávání hlášení podle tabulky povelů (PVOV-1-3), ale je souhrnem dílčích hlášení za časový úsek.

Při zpracování metodiky vycházel jsem z příslušných statí odborných předpisů pojednávajících o této otázce a hlavně z praktických poznatků z řízení bojové činnosti na stupni náčelník PVO divize — protiletadlový oddíl.

Uvedená metodika je jednou z možných forem vyhodnocování výsledků činnosti prostředků vzdušného napadení nepřítele, která má přispět k zjednodušení a zrychlení předávání požadovaných údajů v současných podmínkách velení a spojení.

Návrh metodiky získávání podkladů pro vyhodnocení výsledků činnosti prostředků vzdušného napadení

Situace	NPVO divize	VS PVO divize	VS plo (plp)	baterie plo (plp)
Průběh úderu letectva nepřítele	Hodnotí situaci vzdušného nepřítele a vlastního útvaru. Rozhoduje o odražení úderu v souladu s rozhodnutím velitele divize a NVPVO armády. Informuje velitele nebo náčelníka štábu divize Kontroluje a usměrňuje řízení palby a přijímá hlášení Informuje o výsledcích boje velitele divize	– řídí bojovou činnost podřízeného útvaru a RTH – předává rozkazy podřízenému útvaru a přijímá hlášení – získává údaje o prostředcích vzdušného napadení od RTH, ŘRL, v sítích výstřah a od pozorovatele – zakresluje činnost prostředků vzdušného napadení – vyhodnocuje vzdušnou situaci a závěry hlásí NPVO – uvědomuje jednotky v síti uvědomování a štáb divize – předává informace o letech vlastního letectva	– přijímá rozkazy od VS NPVO a řídí bojovou činnost baterií – získává údaje o prostředcích vzdušného napadení od ŘRL, ze sítě uvědomování divize, armády, a od pozorovatele – zakresluje činnost vzdušného nepřítele – vyhodnocuje vzdušnou situaci a výsledky hlásí veliteli útvaru – řídí palbu útvaru – hlásí výsledky boje NPVO divize	– přijímá rozkazy od velitele a štábu útvaru – přijímá údaje o prostředcích vzdušného napadení od ŘRL (sítě uvědomování divize) – získává údaje o vzdušném nepříteli od SRL, DJA, a pozorovatele – vede palbu – pozoruje a vyhodnocuje výsledky palby
Ukončení úderu letectva nepřítele		Na základě činnosti vzdušného nepřítele (počtu cílů, výšek, rychlostí, směrů činnosti, prostorů působení, RL rušení) vyhodnotí vzdušnou situaci a závěry hlásí náčelníku PVO	Na základě činnosti vzdušného nepřítele vyhodnotí vzdušnou situaci z hlediska útvaru a závěry hlásí veliteli (náčelníku štábu) útvaru	Zpracuje hlášení na základě: – použitých typů letounů a vrtulníků – způsobu bojové činnosti – použití palubních zbraní, ŘS, pum

Situace	NPVO divize	VS PVO divize	VS plo (plp)	baterie plo (plp)
				- ztrát živé síly a techniky - ozáření osob - použití nových prostředků - morálně politického stavu jednotky. Podává hlášení VS plo (plp)
		Přijímá hlášení výsledků bojové činnosti letectva od útvarů a velitele RTU.	Přijímá hlášení od baterií a zpracovává souhrn hlášení. Hlásí výsledky bojové činnosti letectva NPVO divize.	
		Vyhodnotí výsledky bojové činnosti letectva a podává hlášení NPVO divize	Nařizuje opatření k obnově bojové schopnosti útvaru	
	Vyhodnotí výsledky bojové činnosti letectva a přijímá opatření k bojové schopnosti útvaru. Hlásí výsledky bojové činnosti letectva náčelníku vojska PVO armády.	Zaznamenává změny údajů do tabulky činnosti prostředků PVO		Uskutečňuje opatření k obnově bojové schopnosti baterie
	Hodnotí situaci a nařizuje stupeň bojové pohotovosti	Předává rozkaz o stupni bojové pohotovosti útvaru, veliteli RTU a přijímá hlášení	Potvrzuje příjem rozkazu a hlásí dosažení nařazeného stupně bojové pohotovosti	Potvrzuje příjem rozkazu a po splnění hlásí dosažení nařazeného stupně bojové pohotovosti

OPZHN

V POHRANIČNÍM SRAŽENÍ

Článek je obsahově zaměřen na plánování, řízení a plnění hlavních opatření OPZHN v pohraničním sražení vedeném vševojskovou armádou. Zdůrazňuje zejména význam komplexnosti řešení OPZHN a podrobněji se zabývá problematikou odstraňování následků použití ZHN nepřítel.

K organizaci a plánování OPZHN je důležité si ujasnit za jakých podmínek může pohraniční sražení probíhat. V tomto směru, z hlediska řešení problematiky, jde zejména o možnosti použití ZHN nepřítel.

V našich konkrétních podmínkách může pohraniční sražení probíhat s použitím jaderných zbraní i bez nich. V případě vedení pohraničního sražení bez jaderných zbraní nelze vyloučit použití chemických a biologických zbraní. Za podmínek, kdy pohraniční sražení by bylo zahájeno bez použití jaderných zbraní, může se toto bezjaderné období změnit v období rozhodné jaderné činnosti. Proto organizaci, řízení a plnění opatření OPZHN musí být věnována trvalá pozornost.

Hlavní úkoly štábu vševojskové armády v organizaci a řízení OPZHN při plánování a vedení pohraničního sražení

Hlavní řídicí orgán OPZHN u vševojskové armády je velitel armády. Na základě jeho rozhodnutí štáb armády rozpracovává opatření OPZHN, organizuje jejich splnění a kontroluje plnění uložených úkolů.

Jeden z prvních úkolů v organizaci OPZHN, které štáb armády plní v období plánování pohraničního sražení, je zpra-

covávat „Nařízení pro OPZHN“ a „Plán OPZHN“. **Podkladem ke zpracování uvedených dokumentů jsou**

- směrnice velitele fronty pro OPZHN,
- rozhodnutí velitele armády,
- vyhodnocení situace a možnosti nepřítel v použití ZHN a zápalných látek,
- vyhodnocení stavu připravenosti podřízených štábů a vojsk v OPZHN a stavu pohotovosti jednotek a prostředků vyčlenovaných do záchranných a uvolňovacích odřadů,
- stupeň zabezpečení vojsk prostředky OPZHN a jejich technický stav,
- rozsah vybudování a možnosti využití úkrytů, polních velitelských stanovišť a ostatních ženiných objektů budovaných v rámci operační přípravy státního území,
- pohotovost sil a prostředků OPZHN teritoria a možnosti jejich využití ve prospěch vojsk vševojskové armády,
- epidemiologická a celková zdravotní situace v pásmu armády a u mobilizovaných záloh. (Radiační a chemická situace by v období přípravy pohraničního sražení měla být negativní a proto není uváděna),
- vyhodnocení povětrnostních a terénních podmínek a času, který je k dispozici na plnění opatření OPZHN do zahájení pohraničního sražení.

„Nařízení pro OPZHN“ i „Plán OPZHN“ zpracovává operační oddělení armády v součinnosti se zpravodajským, ženiným, chemickým, spojovacím a tanko-automobilním oddělením a štábem týlu armády.

V Nařízení pro OPZHN jsou zpravidla řešeny tyto body:

a) Možnosti nepřítele v použití ZHN a zápalných látek.

b) Radiační, chemické a biologické pozorování a varování před radioaktivním, chemickým a biologickým zamořením. Tento bod zahrnuje i pozorování vzniku požárů a varování vojsk o nebezpečí požárů.

c) Radiační, chemický a biologický průzkum.

d) Nepravidelná změna prostorů.

e) Ženijní úprava terénu a maskovací práce.

f) Preventivní opatření požární ochrany.

g) Protiepidemiologická, hygienická, speciálně profylaktická opatření a zdravotnické odsuny.

h) Překonávání pásem zamoření, boření, záplav a požárů.

i) Zabezpečení vojsk prostředky OPZHN.

j) Odstraňování následků jaderných úderů nepřítele.

k) Hlášení.

V bodech ad b až i jsou stanoveny u každého opatření OPZHN konkrétní úkoly a organizace jejich plnění.

Plán OPZHN obsahuje organizaci, úkoly a možnosti plnění opatření OPZHN při zaujímání operační sestavy, plnění úkolů při krytí státní hranice (která je součástí pohraničního sražení a musí vycházet ze zámyslu a cíle pohraničního sražení) a při vedení pohraničního sražení. Poznatky z praxe ukazují, že z důvodů větší přehlednosti a rychlejší použitelnosti při řízení OPZHN je výhodnější tento plán zpracovávat graficky.

Dále štáb armády zpracovává tyto dokumenty k řízení OPZHN:

— Mapu radiační a chemické situace, kterou v plném rozsahu vedou operační oddělení, chemické oddělení PVS a TVS armády. Ostatní oddělení armády vedou radiační, chemickou a biologickou situaci jen v nezbytně nutném rozsahu.

— Přehled o ozáření vojsk armády. Tento dokument vede organizačně mobilizační oddělení armády s podrobností a dva stupně níže. Ostatní oddělení armády vedou přehledy o ozáření za podřízená vojska.

— Přehled o úderech ZHN nepřítele i vlastních, přehled ztrát způsobených nepřátelskými údery ZHN a přehled o povětrnostní situaci (výškové i přízemní).

Potřebnou pozornost musí štáb armády věnovat též zabezpečení vojsk prostředky OPZHN a kontrole správného pochopení a plnění vydaných nařízení pro OPZHN. Kontrolní činnost musí být tak organizována, aby postihla všechna rozhodující opatření OPZHN. Operační oddělení se zaměřuje zpravidla na kontrolu vševojskových opatření OPZHN a ostatní oddělení na ta opatření, která jim kompetentně přísluší.

V případě zahájení pohraničního sražení bez použití jaderných zbraní má mimořádnou důležitost **včasné vyhodnocení příznaků přechodu na jaderné zbraně**. Za té situace je pak úkolem štábu armády (kromě dalších úkolů) zabezpečit nezbytně nutná opatření ke zvýšení účinnosti OPZHN u vojsk armády.

Po použití ZHN nepřítelem je jedním z prvních úkolů štábu armády zpracovat **komplexní předpověď vzniku pásem (prostorů) zasažení, zamoření, boření, záplav a požárů**. Tento dokument je podkladem k vyhodnocení po úderech ZHN nepřítelem, k výpočtu ztrát a přijetí rozhodnutí velitele armády k odstranění následků po nepřátelských úderech ZHN a k obnově bojeschopnosti vojsk.

V praxi se nám osvědčilo, že komplexní předpověď, vyhodnocení a návrh na odstranění následků po napadení ZHN a na obnovu bojeschopnosti zpracovává předem připravená a dočasně vytvářená skupina OPZHN. Náčelníkem této skupiny je vyčleněný důstojník - specialista operačního oddělení a dále ji tvoří skupina po jednom důstojníku ze ženijního, chemického, spojovacího, tanko-automobilního, organizačně mobilizačního oddělení a ze štábu týlu armády.

Dalším úkolem štábu armády v OPZHN je:

a) Zabezpečit průběžné varování vojsk před radioaktivním, chemickým a biologickým zamořením před nebezpečím požárů (možnosti mechanizace). Tento úkol plní radiační středisko armády v síti radiační informace. Varování zdvojnásobí směroví důstojníci operačního oddělení k vševojskovým svazkům a odborní náčelníci k vojskovým svazkům a armádním útvarům. Zabezpečit zjišťování parametrů jaderných výbuchů. V časových normách a podle stanovené metodiky práce musí štáb armády hlásit na štáb frontu parametry nepřátelských úderů ZHN, ztráty způsobené těmito údery a přijatá opatření.

b) Organizovat a řídit radiační, chemický a biologický průzkum, vyhodnocování radiační, chemické a biologické situace (v zájmovém pásmu činnosti armády).

dy), překonávání zamořených pásem (prostorů) a činnost vojsk v nich.

c) Organizovat a řídit odstranění následků použití zbraní hromadného ničení nepřítelem a obnovu bojovosti vojsk armády. (Podrobněji o plnění tohoto úkolu bude pojednáno v další části článku).

Štáb vševojskové armády má důležité místo v organizaci a řízení OPZHN. Jeho úkoly jsou stanoveny předpisem Vševojsk-2-1, str. 71 až 78 a dále předpisem Vševojsk-2-5. Poznatky z praxe ukazují, že k organizaci a řízení OPZHN je zvláště důležité zabezpečit centrální řízení OPZHN — komplexně řešit opatření OPZHN — dovedně využívat organické a vyčleněné síly a prostředky OPZHN a zabezpečovat včasné proniknutí vydaných nařízení a jejich důslednou realizaci.

Plnění hlavních opatření OPZHN v pohraničním sražení

a) Radiační, chemický a biologický průzkum.

Vojska s úkoly příkrytí státní hranice budou plnit úkoly radiačního, chemického a biologického průzkumu především jejich organickými silami a prostředky. Armádní prostředky budou plnit úkoly radiačního, chemického a biologického průzkumu zejména ve prospěch armádní raketové brigády, druhého sledu a míst velení armády.

V závislosti na zmobilizování TRHS (pozemní i vzdušné složky) budou vojska armády využívat výsledky její činnosti. Právě dovedné využití sil a prostředků TRHS může pozitivně ovlivnit včasnost zjištění celkové radiační, chemické a biologické situace. Dále existence TRHS umožňuje šetřit jednotky radiačního a chemického průzkumu armády. V tomto směru jde o období, kdy vojska armády působí na vlastním území. Po překročení státní hranice přebírají veškerou tíhu plnění tohoto úkolu jednotky radiačního a chemického průzkumu svazků a útvarů armády.

V průběhu vedení pohraničního sražení bude úsilí radiačního a chemického průzkumu položeno na směr hlavního úderu a na prostory rozmístění raketového vojska, druhého sledu a místa velení.

Na základě provedených poročtů se ukazuje, že nejvýhodnější je použít radiačního a chemického průzkumu takto:

1/3 těchto jednotek trvale vyčlenit k radiačnímu, chemickému a biologickému pozorování a k průzkumu v blízkosti chemických pozorovatelů; zbytek jednotek ponechat k plnění úkolů radiačního, che-

mického a povšechného biologického průzkumu (včetně plnění úkolů v ZUO). K plnění úkolů vzdušného radiačního průzkumu je nutné vyčlenit u divizí po 1 až 2 vrtulnicích a u armády 2 až 3 (plní současně úkoly průzkumu prostorů zasažení jadernými zbraněmi).

Výsledky radiačního a chemického průzkumu na štábu armády zpracovává radiační středisko a výsledky biologického průzkumu zdravotní oddělení armády. Závěry z vyhodnocení radiační, chemické a biologické situace jsou důležitým podkladem k dalšímu řízení činnosti podřízených vojsk.

b) Rozptýlení vojsk a nepravidelná změna jejich rozmístění.

Rozptýlení svazků, útvarů a jednotek dosahujeme dodržováním norem stanovených k rozmístění vojsk, stanovením širokých pásem svazkům, využitím co největšího počtu pochodových os, dodržováním stanovených vzdáleností mezi proudy, zabráněním hromadění vojsk a vytvářením potřebných mezer k manévru vojsk.

Nepravidelná změna prostorů je žádoucí s důrazem na raketové útvary, místa velení a 2. sledy. Je však nezbytně nutné, aby tato změna byla uskutečněna do předem vybudovaných prostorů. Při určování záložních prostorů se musí vycházet ze zámyslu použití svazků (u kterých má dojít ke změně prostorů) dále je nutné brát zřetel na převládající směr větru a na bezpečnou vzdálenost od prostorů možných požárů, záplav a závalů.

c) Ženíjná úprava prostorů zaujímaných vojsky a týlovými útvary a zařízeními.

Výchozí prostor armády k vedení pohraničního sražení je nutné budovat tak, aby splňoval tyto hlavní požadavky:

— umožnit svazkům a útvarům rychlý manévr ze stálých posádek do prostorů rozptýlení a do operační sestavy armády,

— zabezpečit maximální ochranu vojsk proti nepřátelským jaderným úderům (zejména proti 1. hromadnému jadernému úderu),

— umožnit úspěšné splnění úkolů příkrytí státní hranice a vedení pohraničního sražení.

Prvosledové svazky, útvary a jednotky, příkrytí provádějí využívají stálé objekty, vybudované v rámci operační přípravy státního území. Ženíjná objekty se dále budou v pořadí, které je zejména ovlivňováno místem v operační sestavě armády, úkolem svazku (armádního útvaru)

a množstvím času, které je k dispozici do zahájení pohraničního sražení.

I v průběhu střetného sražení je nutné využívat k ochraně živé síly nejen bojovou techniku, ale i ochranné vlastnosti terénu a podle možností terén ženijně upravovat s důrazem zejména na zvýšení účinnosti ochrany raketových útvarů, míst velení, druhých sledů a týlu.

d) Volba nejúčelnějších způsobů překonávání zamořených prostorů a zabezpečení ochrany vojsk při dlouhodobé činnosti v zamořeném terénu.

Překonávání zamořených prostorů nebo činnost vojsk v zamořených prostorech musí být řešeny tak, aby bylo zabezpečeno splnění stanoveného bojového úkolu při zachování bojeschopnosti vojsk. Řídicí úlohu ve zpracování návrhu na překonání zamořených prostorů a činnosti vojsk v nich má operační oddělení armády. Tento úkol řeší v těsné součinnosti s chemickým a ženijním oddělením a štábem týlu armády. Jde-li o prostor zamořený BBP, pak v součinnosti se zdravotním oddělením armády. Týká-li se zamoření některého vojskového svazku nebo armádního útvaru, pak se na řešení situace podílí i příslušný odborný náčelník.

Způsoby překonání pásem (prostorů) zamoření jsou závislé na druhu a stupni zamoření, na stavu komunikací a objížďek v prostorech zamoření a na celkové situaci. Ve všech případech je nutné stanovit takový způsob překonání, aby zabezpečoval splnění uloženého úkolu a aby došlo k co nejmenšímu ozáření a zamoření vojsk. Dovolí-li to situace, je nutné obejít pásma zamoření všemi silami nebo částí sil. Prostory chemického a biologického zamoření se budou zpravidla obcházet. Není-li možno je obejít, pak je vojska překonávají beze změn v bojové sestavě, na směrech zabezpečujících co nejmenší zamoření živé síly.

Ochranu osob při dlouhodobé činnosti vojsk a týlu dosahujeme celým komplexem opatření stanovených předpisem Vševojsk-2-1, článek 61—63.

e) Kontrola radioaktivního ozáření osob.

Opatření související s kontrolou radioaktivního ozáření osob se realizují již od uvádění vojsk do bojové pohotovosti. K zjištění dávky ozáření se používají tabulkově přidělené dozimetry.

Povinností štábu armády je vést přehled o radioaktivním ozáření vojsk s podrobností o dva stupně níže. Podkladem k vedení tohoto přehledu jsou výsledky

kontroly ozáření osob, které zpracovávají jednotlivé stupně velení a štáb armády je obdrží od svazků a armádních útvarů v operačních a bojových hlášeních. Údaje o dávkách ozáření se předkládají jednou denně. Při obdržení dávky ozáření nad 100 rentgenů se hlášení podává okamžitě. Přehled o radioaktivním ozáření se vede v procentech a vykazují se dávky ozáření v těchto hodnotách: do 50 r; 50—100 r; 100—200 r a nad 200 r. Je velmi důležité, aby štáb armády vyhodnocoval vliv ozáření na bojeschopnost vojsk a bral v úvahu toto ozáření při stanovení dalších úkolů.

f) Odstraňování následků použití ZHN nepřítelem.

Organizace odstraňování následků použití ZHN nepřítelem při vedení pohraničního sražení bude záviset zejména na

- počtu, mohutnosti a družích nepřátelských úderů ZHN,

- způsobu uskutečnění nepřátelských úderů (na co bylo vedeno úsilí jaderných úderů a v jakém rozsahu),

- situaci vlastních vojsk a úkolu, který má armáda plnit,

- rozsahu zamoření, boření, záplav a požárů,

- situaci nepřítele a jeho pravděpodobném zámyslu další činnosti,

- možnostem svazků a armádních prostředků v odstraňování následků nepřátelských úderů ZHN,

- pohotovosti sil a prostředků včleňovaných do armádních záchranných a uvolňovacích odřadů,

- možnostech použití armádních sil a prostředků k zesílení svazků a armádních útvarů k odstranění následků napadení ZHN nepřítelem,

- rozsahu vyčlenění sil a prostředků frontu, plánovaných ve prospěch armády, na odstranění následků nepřátelských úderů ZHN,

- stavu pohotovosti teritoriálních sil a prostředků OPZHN a možnostech jejich využití,

- terénu a povětrnostních podmínkách.

Rozbory možností nepřítele v použití ZHN a možností vlastních vojsk v OPZHN ukazují, že odstranění následků po nepřátelských úderech ZHN bude velmi složité. Nelze vyloučit, že přes důsledné plnění opatření OPZHN dojde u některých svazků po hromadném jaderném úderu, k podstatnému oslabení až ke ztrátě bojeschop-

nosti. V takových případech bude velmi důležité, aby štáb armády včas zjistil, které svazky a armádní útvary jsou bojové schopné a mohou pokračovat v plnění bojových úkolů, které jsou nebojové schopné nebo které mají sníženou bojovou schopnost.

U svazků, armádních útvarů a zařízení může se odstranění následků nepřátelských úderů ZHN řešit

- využitím zbylých organických sil a prostředků svazků (armádních útvarů) a zásahem armádních záchranných a uvolňovacích oddílů (na stupni armády bývají zpravidla organizovány dva ZUO),

- zesílením svazků silami a prostředky armády (uskutečnění zásahu SZO, MSO apod.) a využitím organických sil a prostředků svazků,

- využitím teritoriálních prostředků a organických sil svazků (armádních útvarů),

- použitím vyčleněných (pro armádu) frontových sil a prostředků a využitím zbylých organických sil a prostředků svazků,

- jen vlastními organickými prostředky a silami svazků (armádních útvarů).

Při řešení odstranění následků napadení ZHN je jeden z prvořadých úkolů zabezpečit obnovu narušeného velení. Dále je nutné stanovit

- kdo provede průzkum ohnisek zasažení jadernými a chemickými zbraněmi a BBP a dokdy a kam mají být dodány výsledky průzkumu,

- kam vyvést zbylé útvary a svazky z prostorů úderů ZHN (z prostorů zasažení, zamoření, boření, záplav a požárů), aby mohly pokračovat v plnění bojového úkolu,

- prostory a dobu soustředění ZUO a jejich úkoly,

- kam evakuovat z ohnisek úderů ZHN osoby, výzbroj, materiál a dopravní prostředky,

- síly a prostředky vyčleněné k záchranným pracím a léčebně odsunová opatření a prostor jejich nasazení,

- kde uskutečnit speciální očistu, jakými prostředky (kdo a kde rozvine MSO apod.),

- organizaci a vyčlenění sil a prostředků na uvolnění a obnovu komunikací k manévru vojsk a lokalizaci (likvidaci) požárů,

- izolaci a karanténu případně další protiepidemická opatření v prostorech biologického napadení,

- jak bude zabezpečeno doplnění vojsk materiálem a technikou.

Při značných ztrátách, způsobených jadernými údery nepřítelů a při narušení organizační celistvosti divizí nebo jejich jednotlivých částí, jsou všichni zbylí vojáci, bojová technika, dopravní prostředky a materiál slučovány do sborných oddílů. Na základě celé řady dílčích poznatků bude v řadě případů výhodnější nevytvářet sborné oddíly, ale jednotlivé bojové schopné jednotky sloučit do plného pluku. Tuto možnost lze za určité situace aplikovat i mezi divizemi.

Komplexní návrh na odstranění následků po použití ZHN nepřítelům zpracovává dočasně vytvářená skupina OPZHN (její složení uvedeno v předcházející části článku).

Velitel armády na základě vlastního vyhodnocení situace a výslednutí informací a návrhu, vydá své rozhodnutí, ve kterém řeší:

- jak dále plnit stanovený bojový úkol (ve změněných podmínkách po nepřátelských úderech ZHN),

- jak odstranit následky nepřátelských úderů ZHN a jak dosáhnout rychlou obnovu bojové schopnosti vojsk.

V další své činnosti musí štáb armády zabezpečit proniknutí nařízení velitele armády do štábů svazků (armádních útvarů), řídit vyčlenění a použití armádních ZUO a ostatních armádních prostředků, kontrolovat správné plnění vydaných nařízení a v nařízených termínech podávat hlášení na štáb frontu.

Odstranění následků použití ZHN nepřítelům je složitý a náročný úkol. Jeho úspěšné zabezpečení a realizování pozitivně ovlivní bojovou schopnost vojsk a v důsledku toho i plnění úkolů pohraničního sražení.

Obrana

bez použití jaderných zbraní

Rozpracování teorie vedení jaderné války udělejí hlavní pozornost odborníci jak v socialistických armádách, tak i v armádách pravděpodobných nepřátel. Budoucí světová válka bude nejpravděpodobněji neomezená jaderná válka. Přitom ovšem nemůžeme vyloučit možnost vzniku a vedení války i bez použití zbraní hromadného ničení, třeba jen po určité době.

Hlavním způsobem bojové činnosti vojsk v bezjaderném období války je útok. Obranné operace různého rozsahu mohou vojska vést na kterémkoli válčišti, kde vzhledem k podmínkám terénu a rovněž vzhledem k vojenskopolitickým důvodům nebo jiným příčinám útok bude nemožný nebo neúčelný.

Do obrany vojska budou přecházet nejčastěji

- k zabezpečení přesunů a rozvíjení útočících uskupení armád a frontů, neboť k vytvoření potřebného uskupení sil a prostředků a rovněž k organizaci zničení nepřítele palbou konvenčních zbraní budou vojska potřebovat více času, než při použití jaderných zbraní,

- s cílem šetřit síly a prostředky k zabezpečení útoku na jiných, důležitějších směrech,

- v prostorech, kde nepřítel vytvoří převahu v silách a zahájí útok,

- v průběhu útočných operací v důsledku neúspěchu ve střetných sraženích a bojích a rovněž k odrazení protiúderů operačních záloh nepřítele; zvláště to může být v podmínkách, kdy v průběhu protiúderu očekáváme přechod nepřítele k omezenému nebo neomezenému použití jaderných zbraní,

- při dokončování útočných operací, kdy pro nedostatek materiálních prostředků, především konvenční munice a pohonných hmot, dále v důsledku způsobených ztrát osob, výzbroje a techniky, nemohou vojska bez přestávky přejít k další útočné operaci.

V těchto případech přecházejí vojska do obrany jak na stupni svazků, tak i armádních svazů. Jestliže se podaří nepříteli před zahájením války vytvořit značnou převahu v silách a prostředcích k útoku v pásmu jednoho z frontů nebo s přechodem k jaderné činnosti se mu podaří způsobit vojskům frontu značné ztráty, pak je možná obrana i na stupni frontu.

Podle zkušeností cvičení Střední skupiny armád USA v Evropě, při bojové činnosti bez použití jaderných zbraní polní armáda USA útočila v pásmu širokém 180—300 km, polní armády ostatních zemí bloku NATO v pásmu 100—200 km. Šířka pásma armádního sboru armády USA činila 40—80 km, Západního Německa 50 až 60 km a Anglie 40—60 km. V prvním sledu polní armády útočily zpravidla 2—4 armádní sbory, z nichž každý měl v prvním sledu po 2—3 divizích.

Podle amerických názorů polní armády útočí na 2—3 směrech; na každém z nich útočí zpravidla armádní sbor v hodnotě 3—4 divizí. Armádní sbory a rovněž divize při vedení útoku bez použití jaderných zbraní vytvářejí na směrech úderu vysoké hustoty konvenčních zbraní, především dělostřelectva, tanků a letectva, aby dosáhly převahy v silách a prostředcích k umlčení bránících se vojsk v úseku průlomu. Přitom počítají s tím, že průlom

obranu musí dokončit všechny síly armádních sborů prvního sledu.

Hlavním úkolem obrany proto musí být způsobit maximální ztráty sborům prvního sledu nepřítele a odrážet jejich úder. Vzhledem k tomu cílem obranné operace armády vedené bez použití jaderných zbraní bude způsobit značné ztráty silám nepřítele, které jsou v převaze, odrážet jejich útok, udržet důležité prostory terénu

Charakteristické rysy obrany a požadavky na ni kladené

Zkušenosti operačních cvičení a jejich závěry ukazují, že bez ohledu na značný kvalitativní a kvantitativní růst konvenčních zbraní, bojové možnosti armádních svazů neumožňují způsobit rozhodnou porážku vojskům nepřítele v operační hloubce, nebo vojskům přesunovaným k útoku z chodu a zmařit tak útok v období jeho přípravy. Proto odražení úderů nepřítele a zmaření jeho útoku v bezjaderné válce mohou dosahovat jen bojovou činností svazků a útvarů. V takových podmínkách, podobně jako v letech minulé války, obranná sražení budou mít **charakter rozhořčených a úporných bojů** proti silám nepřítele, které jsou v převaze, k udržení zaujatých prostorů a čar. Přitom ničení útlačivého nepřítele palbou jen konvenčních zbraní bude vyžadovat značné množství času a dokonale využívání výhodných podmínek terénu.

Charakteristickým rysem obrany, vedené jen konvenčními zbraněmi, je skutečnost, že **vojska budou vést bojovou činnost v podmínkách neustálé úhrady použití nepřátelských jaderných a chemických zbraní.** Proto musí udržovat na vysokém stupni pohotovosti vlastní raketová vojska a letectvo k použití jaderných úderů a vševojskové svazky k vedení bojové činnosti v podmínkách jejich použití.

Neustálá úhrada nepřátelských úderů zbraní hromadného ničení vyžaduje dovedně soustřeďovat vojska. Bojová činnost svazků v obraně rozvine se v širokých pásmech na směrech útoku hlavních uskupení nepřítele a současně v různé hloubce. Přitom vojska armády budou přinucena soustřeďovat hlavní síly a vytvářet poměrně velké hustoty prostředků boje.

Charakter soudobé útočné operace vedené s použitím jen konvenčních zbraní klade **zvýšené požadavky na obranu**, která musí

— čelit hromadným úderům různorodých soudobých konvenčních zbraní pozemních vojsk a letectva nepřítele,

— směřovat k narůstání úsilí proti úderu jeho uskupení,

— být aktivní a úporná.

a vytvořit příznivé podmínky k přechodu do rozhodného útoku.

Kromě toho obranná činnost bude účelná k zabezpečení přesunu a rozvinutí útočných uskupení v příhraničním pásmu, k zabezpečení boků a týlu útočících uskupení armády a frontu, k upevnění dosažených čar po skončení útočných operací a vytvoření podmínek k přípravě další operace.

Vedení operace v bezjaderném období války bude mít charakter úporných bojů se svazky nepřítele, který má velké množství tanků a jiné obrněné techniky. To mu umožňuje vytvořit na hlavních směrech vysoké operační a taktické hustoty, dosahující 100 a 25—30 jednotek i více na jeden kilometr fronty. **Schopnost obrany čelit úderu takového obrněného uskupení je jedním z důležitých požadavků na ni kladených.** Protitanková obrana na hlavních směrech vytváří se proto do celé hloubky operační sestavy armády. Bude mít však podstatné rozdíly od obrany období Velké vlastenecké války. Přitom známe, že všechny prostory, úseky a pásma obrany útvarů a svazků, které byly na tankových směrech, budovaly se tehdy jako protitankové. Na takových směrech soustřeďovala vojska velké množství protitankových děl, což zabezpečovalo úspěšný boj s tanky nepřítele.

V soudobých podmínkách nové protitankové zbraně, zvláště vysoce manévrové protitankové raketové řízené střely (včetně PTRS ve výzbroji vrtníků), které mají vysoké bojové vlastnosti, značně ulehčují řešení problémů protitankové obrany bez předchozího vytváření jejich vysokých hustot v určených protitankových rájonech. Z toho vyplývá, že **základem protitankové obrany bude především široký manévr protitankových prostředků, soustředění palby všeho druhu a budování ženiijních zátarasů na tankových směrech v celé hloubce operační sestavy armády.** V tomto směru (na rozdíl od obrany v podmínkách jaderné války) vzniká nutnost mít v armádě a divizích ne po jedné, ale po dvou vysoce manévrových a silných protitankových zálohách k činnosti v širokém pásmu a k zesílení protitankové obrany na libovolném směru.

K úderům na vojska armády v obraně, zvláště na uskupení, která odrážejí úderu na hlavním směru, a k zabezpečení přímé letecké podpory bude nepřítel hromadně používat taktické letectvo. Podle zkušeností cvičení vyčleňuje k tomu 35—43 % vzletů (v jaderné válce ne více jak 10 %).

Pro přímou leteckou podporu polní armády vyčleňuje 5—6 leteckých křidel. Stupeň intenzity činnosti letectva můžeme posoudit podle zkušeností jednoho cvičení, v jehož průběhu pro podporu vojsk polní armády USA letectvo uskutečnilo za 4 dny 1100 vzletů.

Požadavek na obranu, aby byla protivzdušná, nabývá na důležitosti ještě proto, že velmi početné taktické letectvo nepřítel je hlavním prostředkem použití nápalu, jehož účinek na opěrné body vojsk v obraně může být velmi významný. V této souvislosti vyplývá nezbytnost pečlivé práce při organizaci bojové činnosti nejen armádních a divizních, ale i plukovních a praporečnických prostředků PVO, neboť vševojskoví velitelé na tomto stupni nemají dosud dostatečné zkušenosti v jejich použití.

Analýza možností útočných uskupení nepřítel ukazuje, že k uskutečnění mohutné palbě přípravy na hlavních směrech může vytvářet vysoké hustoty dělostřelectva, které dosahují 100—150 děl a minometů na 1 km fronty. Proto **obrana musí uchovat svou odolnost proti hromadné palbě dělostřelectva,** které používá konvenční a zápalnou munici.

Kromě toho schopnost obrany, vedené jen konvenčními zbraněmi, čelit dělostřelecké palbě a zvláště působení jaderných zbraní v případech jejich použití, v mnoha případech závisí na nepřetržitém vedení boje s prostředky jaderného napadení, jeho dělostřelectvem a minomety.

Pravděpodobný nepřítel má v současné době velké možnosti použít nervové paralytické a dráždivé otravné látky, dále zápalné a dymové prostředky k omezení bojové činnosti vojsk v obraně, k dezorganizaci velení a práce týlu a k podlomení morálního stavu vojsk. Dlouhodobé působení na tyto objekty může donutit vojska přejít na jiná postavení. Při přípravě obrany je proto nutné brát v úvahu tyto faktory a **vojska připravovat na dlouhodobou činnost v podmínkách použití chemických zbraní.**

V soudobé obraně **vzrůstá význam boje se vzdušnými výsádky, aeromobilními vojsky, diverzními a průzkumnými skupinami.** Tak např. jeden armádní sbor může současně vysadit v hloubce naší obrany do dvou motorizovaných pěších praporů a v průběhu dne 2—3krát vysazení opakovat ve stejné hodnotě. Kromě toho v pásmu armády mohou působit aeromobilní vojska a 30—60 diverzních a průzkumných skupin. Úspěšný boj se vzdušnými výsádky a průzkumnými diverzními skupinami nepřítel umožní uchovat volnost činnosti záloh, pevnost velení a nepřetržitou práci

týlu, dále znemožnit nepříteli vedení průzkumu. Proto s nimi budou bojovat všechny vojska jak prvního tak i druhého sledu. Dělostřelectvo musí být v pohotovosti soustředěnými palebními údery ničit vysazované výsadky. K tomuto boji můžeme použít i letectvo. Kromě toho vzniká možnost vytvářet v armádách a divizích speciální protivýsadkové zálohy, které mají vysokou manévrovost a palěbnou sílu k rychlému zničení nepřítel v prostorech jeho vysazení. Složení takových záloh bude předmětem dalšího studia. Protivýsadková záloha armády může být v hodnotě motostřeleckého pluku, divize v hodnotě zesíleného motostřeleckého praporu.

Základní požadavky na obranu, které mají rozhodující vliv na její vybudování a vedení, vyplývají z neustálé úhrozy nepřátelského použití jaderných zbraní. **Obrana musí být proto protijaderná.** Proto vycházíme ze současných názorů na stupeň rozptýlení sestav svazků, útvarů a jednotek a určujeme armádě a podřízeným divizím taková pásma jako v podmínkách jaderné války.

Rozptýlení bojových sestav vojsk a prvků operační sestavy armády v obraně v těchto podmínkách je hlavním principem jejího budování. Na pravděpodobných směrech útoku, kde bude nepřítel vytvářet silná uskupení k dosažení převahy v silách a prostředcích, rozmísťujeme celistvější bojové sestavy bránících se vojsk a zvětšujeme hustoty palby, zvláště protitankové. Druhé sledy a zálohy v takovém případě rozptýlíme. Rozmísťujeme je v hloubce, která vylučuje jejich ničení taktickými raketami a palbou většiny dělostřelectva nepřítel. Kromě toho, prostory rozmístění sledů a záloh volíme tak, aby při zasazení do sražení nebylo nutné jejich útvary a svazky přemísťovat podél fronty. Těmto požadavkům na rozmístění druhých sledů a záloh odpovídá vzdálenost druhého sledu armády 60—70 km a divize 15—20 km od předního okraje obrany. Vysoké manévrové možnosti soudobých svazků umožňují druhým sledům a zálohám včas se přesunout na ohrožené směry.

Obrana v bezjaderném období musí být proto protijaderná, protitanková, protivzdušná, protidělostřelecká, protichemická a protivýsadková.

Odolnost a aktivnost obrany v těchto podmínkách dosahujeme

- hlubokým členěním sledů,
- rozptýleným rozmístěním sil a prostředků,
- promyšlenou organizací systému palby všeho druhu,
- ženijním vybudováním terénu a využitím všech silných stránek obrany,

— rozhodným soustředěním sil na nej-
důležitějších směrech provedením smělého
manévru,

— včasnými protiztřečemi a protiúderem.

**Hluboké členění sil a prostředků do
sledů a jejich rozptýlené rozmístění v te-
rénu k vedení bojové činnosti i za před-
pokladu možného přechodu k použití ja-
derných zbraní zabezpečujeme vybudová-
ním řady čelných příčných pásem, posta-
vení a čar. Proto v pásmu obrany armády,
tak jako i v jaderných podmínkách, vy-
tváříme zabezpečovací pásmo hluboké od
15 do 50 km, v taktické hloubce jedno
pásmo hluboké až 30 km, 1–2 armádní
pásma — každé hluboké do 20 km a příč-
né armádní pásmo. Celková hloubka obra-
ny může dosahovat 100–150 km.**

Nepřítel, který útočí bez použití jader-
ných zbraní, bude přinucen soustřeďovat
své síly a prostředky na směrech úderu,
aby zabezpečil rozhodující převahu a do-
sáhl spolehlivého zničení vojsk v obraně.
Na základě toho, při vytváření uskupení
sil armády a bojových sestav svazků mu-
síme jasně **vyjádřit soustředění hlavních
sil na směrech pravděpodobných úderů
nepřítele.**

V obraně v období Velké vlastenecké
války se určovaly nejen hlavní směry, ale
i takové úseky terénu, na jejichž udržení
vojska v obraně soustřeďovala své hlavní
úsilí. To je charakteristické i v součas-
ných podmínkách. Proto při přípravě ar-
mádní obranné operace určujeme na stup-
ní armáda hlavní pásmo obrany, v divi-
zích pásmech obrany hlavní obranná po-
stavení, v rámci plukovních úseků obrany
praporní rajóny obrany a v nich hlavní
opěrné body.

Bereme přitom v úvahu, že mezi usku-
pením vojsk v obraně v rámci hlavního
pásma obrany v období Velké vlastenecké
války a mezi silami vytvářejícími hlavní
pásmo obrany v dnešních podmínkách,
musí existovat zásadní rozdíl. Dříve pásmo
vytvářely a zaujímaly hlavní síly; toto
pásmo zpravidla v průběhu trvání celé
operace zůstávalo hlavní. **Hlavní uskupení
vojsk, předurčené pro obranu hlavního
pásma, s přihlédnutím k úhroze jaderné-
ho napadení vytváříme v soudobých po-
dínkách bezprostředně před zahájením
nebo v průběhu útoku nepřítele, kdy zjis-
tíme směr hlavního úderu, a uskutečňu-
jeme manévrem vojsky, silami a prostředky.**

V závislosti na zámyslu obranné ope-
race (boje) jako hlavní pásmo (hlavní
postavení) můžeme volit první nebo jedno
z pásem vytvářených v hloubce. Budují-li
vojska zabezpečovací pásmo, (předsunuté
postavení), jako hlavní zpravidla volíme
první pásmo obrany, v jehož rámci roz-

místujeme velkou část vojsk. To umožní
hlavnímu množství palebných prostředků
působit při odrážení útočícího nepřítele.

Svazky a útvary v boji o hlavní posta-
vení a rajóny rovněž používají hlavní síly
a prostředky, plánují protiztřeče.

Rada teoretických prací a učebnic
v posledních letech zdůrazňuje zásadu ne-
připustnosti vytvářet souvislou frontu
obrány. Je to správná zásada pro jaderné
období, ale není možné ji mechanicky pře-
nášet do podmínek bezjaderné války. **Na
směrech útoku úderných uskupení nepří-
tele vytváříme v těchto podmínkách nejen
hlubokou, ale i souvislou obranu.** Přitom
pod souvislou obranou rozumíme takové
rozmístění bojových sestav jednotek a
útvárů, kdy mezery mezi rotními opěrnými
body a praporními rajóny obrany jsou po-
střežovány palbou tanků a hlavních proti-
tankových prostředků rozmístěných v opěrných
bodech na styku a v hloubce.

Vojska při obraně na normální frontě
vytvářejí souvislou obranu zvláště na dů-
ležitých směrech. V této souvislosti poklá-
dáme za účelné obnovit pojmy „obrana
na normální frontě“ a „obrana na široké
frontě“. Při obraně na normální frontě
armáda, která má v prvním sledu 3–4 di-
vizie, může dostat pásmo široké 100–150
km a hluboké 100–150 km, divize 20–30
km široké a stejně i hluboké, pluk úsek
7–10 km $\times$ 7–10 km, prapor rajón širo-
ký do 3–5 km a hluboký 2 km.

K potvrzení těchto norem uvedme toto
zdůvodnění.

V pásmu obrany divize širokém např.
25 km můžeme očekávat úder 1½–2 di-
vizí armády NSR, které mají asi 400–500
tanků. Přitom 2/3 počtu (300–350 tanků)
mohou působit v prvním sledu. Abychom
mohli čelit úderu tankového uskupení, sy-
stém obrany musíme hluboce členit do sle-
dů. Tvoří jej několik postavení a na pr-
vním z nich rozmístujeme hlavní část proti-
tankových prostředků.

Vycházíme-li proto ze šířky pásma, na
prvním postavení divize vytváříme 4–5
praporních rajónů obrany; v každém z nich
můžeme počítat se 33 organickými proti-
tankovými prostředky. Vyčleníme-li k po-
sílení těchto praporů 3–4 tankové roty
s protitankovou baterií, dosáhneme celko-
vého množství asi 160–200 protitankových
prostředků na tomto postavení. Kromě
toho manévrem protitankových záloh plu-
ku, přesunutím jejich tanků na palebné
čáry a rovněž palbou dělostřelectva ze za-
krytých palebných postavení, dále systé-
mem ženijních zátarasů, možnosti divize
při boji s tanky se zvyšují. Divize může
tedy vést boj s 240–280 (čili nejméně
s 80 % celkového počtu) tanky nepřítele,

keré útočí v prvním sledu. To můžeme pokládat za plně dostatečné k úspěšnému odražení jejich zteče.

Swazkům prvního sledu při obraně bez použití jaderných zbraní můžeme určovat vzhledem k tomu pásma obrany stejná, jako v podmínkách vedení bojové činnosti s použitím jaderných zbraní.

Určování pásem armádě a divizím v takové šíři umožní rozptýleně rozmísťovat prvky operační sestavy (bojové sestavy) a zabezpečit odolnost obrany z hlediska protitankové obrany.

Do obrany na široké frontě budou přecházet vojska na vedlejších směrech, dále v terénu, který není všude dostupný pro činnost vojsk nepřítel, a při nedostatku sil a prostředků.

Jejím základem musí být

— rychlý a účinný manévř palbou, palbovými prostředky, vojsky, zátarasy,

— pevná obrana jednotlivých prostorů terénu, které přetínají nejdůležitější směry nepřátelského útoku, ve spojení s protiztečemi z hloubky.

Na široké frontě, v závislosti na podmínkách terénu a důležitosti směru, armáda může bránit široké pásmo více jak 150 km, divize do 50 km a pluk úsek široký do 20 km.

Charakter vybudování obrany bude v podstatě záviset na podmínkách, v nichž vojska k ní přejdou. Vybudování obrany můžeme pokládat za ukončené jen tehdy, kdy vojska dokončí vytvoření odpovídajícího uskupení, zorganizují palbu všeho druhu, připraví manévř palbou, silami a prostředky a splní nezbytný objem prací ženijního vybudování zaujatých prostorů. Bezpochyby poslední požadavek mohou vojska při přechodu do obrany v průběhu útoku těžko splnit. Proto při zaujímání plánovaných prostorů věnují vojska hlavní pozornost dovednému využití především palby tanků, které jsou v bojových sestavách prvního sledu, dále ženijních zátarasů a výhodných podmínek terénu.

Uskupení sil a prostředků ve všech případech přechodu k obraně musí

1. vyloučit možnost průlomu hlavních sil nepřítel na směrech úderu:

2. setřít silami a prostředky, které by bylo možné v potřebném okamžiku rychle přeskupit k vytvoření potřebné převahy na ohrožených úsecích.

V obranné operaci vedené bez použití jaderných zbraní uchovávají si svůj vý-

znam všechny známé prvky operační sestavy:

- první sled,
- druhý sled (záloha),
- uskupení dělostřelectva, raketových vojsk a vojsk PVO,
- zálohy různého druhu.

Při přechodu do obrany v průběhu útoku nebo v důsledku neúspěchu ve střetném sražení v počátečním období její organizace často nemusí odpovídat zámyslu obranné operace. V prvních sledech mohou působit **tankové divize a pluky**, které v dalším budeme používat jako základ k uskutečnění protiúderu (protizteči). **Dělostřelecké divize** budou bojovat na odloučených směrech a některé z nich budou ve druhém sledu a přesunovat se za prvním sledem. Tato situace vyzve jistě **nutnost přeskupení**. Jeho uskutečnění je možné jen po odražení prvních ztečí útočícího nepřítel a ve skrytu před ním.

Uskupení dělostřelectva armády může zahrnovat armádní dělostřeleckou skupinu ve složení 4–6 dělostřeleckých oddílů, 1–2 protitankové zálohy a uskupení dělostřelectva swazků. Armádní dělostřeleckou skupinu zpravidla dělíme na podskupiny pro podporu divizí, které se brání na hlavním směru. Nezbytnost mít armádní dělostřeleckou skupinu v tomto složení a dělení na podskupiny vyplývá z toho, že v pásmu obrany armády může nepřítel útočit nejméně na 2 směrech. Divize v obraně na těchto směrech, zpravidla značně vzdálených jeden od druhého, budou vyžadovat podporu armádního dělostřelectva. Armádní dělostřelecká skupina může úspěšně plnit tento úkol jen tehdy, jestliže její podskupiny se přiblíží k pásmům těchto divizí; to vytvoří příznivé podmínky k soustředění palby před předním okrajem obrany. Každá podskupina, při minimálním posílení armády dělostřelectvem, může být v hodnotě 2–4 oddílů.

Vzhledem k tomu, že armáda v obranné operaci bude mít široké pásmo, do složení **pohyblivých odřadů zátarasování**, kromě používaných ženijních jednotek, bude nutné k uskutečnění manévru zahrnovat do roje vrtulníků Mi-4, do roje Mi-6 a do ženijní rot s nebytným množstvím protitankových min. K zabezpečení činnosti pohyblivého odřadu zátarasování na pravděpodobných směrech úderu nepřítel můžeme vytvářet dočasné sklady se zálohou protitankových protipěchotních min.

V obranných operacích vedených bez použití jaderných zbraní stane se **letectvo** hlavním prostředkem průzkumu a ničení

jaderných zbraní nepřítele a rovněž prostředkem ničení uskupení, rozmístěných za hranicemi dosahu palby dělostřelectva. Značnou část úsilí letectva, vyčleněného pro podporu armády, budeme používat k úkolům protipřípravy a k podpoře protiúderu. Podle zkušeností cvičení a válečných her, na období obranné operace bylo armádě vyčlenováno do 5—6 plukovních vzletů stíhacího bombardovacího letectva k činnosti ve dne a 1—2 plukovní vzlety frontového bombardovacího letectva pro činnost v noci a ve složitých meteorologických podmínkách.

Plnění těchto úkolů letectva může omezit silný systém PVO nepřítele. Jestliže v jaderné válce boj s prostředky PVO ulehčují jaderné údery raketových vojsk, pak v bezjaderném období překonání PVO

nepřítele našim letectvem stane se jedním ze složitých problémů. V této souvislosti **umístění PVO nepřítele tvoří jeden z důležitých úkolů vojsk v obraně.**

V obraně s použitím jen konvenčních zbraní značně vzrůstá úloha **organizovaného použití palb všeho druhu.** Přitom počítáme s tím, že vytvoření pásma souvislé palby, zvláště protitankové, před celou obranou nejen armády, ale i divize bude těžkým úkolem, vzhledem ke zvětšení šířek pásma jejich bojové činnosti. Proto je zřejmé, že pásma souvislé palby budou vojska vytvářet jen na nejdůležitějších, hlavně tankových směrech. Zvětšení hustoty palby nebo její soustředění na nových směrech v průběhu operace mohou uskutečňovat manévrem palbou nebo palebnými prostředky prvního sledu.

Vedení obrany

Vojska v obraně musí působit velmi aktivně. Snaží se způsobit maximální ztráty nepříteli, počínaje na dalekých přístupech.

Vzhledem k tomu, že v pásmu obrany armády může nepřítelem útočit několika uskupeními v celkové hodnotě 1½—2 armádních sborů, před bránícími vojsky rozvine velké množství odpalovacích zařízení řízených a neřízených střel, tankových a motorizovaných praporů a oddílů polního dělostřelectva, protitankových prostředků a radiotechnických stanic. Většina těchto prostředků bude v divizích prvního sledu nepřítele v hloubce do 15—20 km. Po přesunu hlavního uskupení nepřítele k přednímu okraji vytvářejí se příznivé **podmínky pro jeho zničení v období protipřípravy**, zvláště v případě včasného přechodu vlastních vojsk do obrany.

Možnosti konvenčních zbraní armády umožňují uskutečnit dělostřeleckou protipřípravu na hlavní uskupení nepřítele, zpravidla podle jedné plánované varianty na jednom směru. Šířku protipřípravy určujeme tak, aby zabezpečovala minimálně požadovanou hustotu dělostřelectva (40—50 děl na 1 km fronty) a zničení nejdůležitějších objektů nepřítele. Šířka protipřípravy bývá zpravidla 10—12 km a hloubka v hranicích dosahu hlavních palebných prostředků.

Propočty ukazují, že na směru hlavního úderu nepřítele může armáda přibrat k protipřípravě 23—24 dělostřeleckých oddílů a 3—4 tankové prapory, což tvoří asi 520 děl, minometů a tanků. V takovém případě vytvoříme v protipřípravě střední hustotu do 52 děl, minometů a tanků na 1 km fronty. Takové množství palebných

prostředků umožňuje zničit současně 10—12 praporů, umístit do 22 dělostřeleckých a minometných baterií a 2—3 místa velení.

K urychlení pohotovosti dělostřelectva a vhodného velení bude účelné využít pro protipřípravu již existující uskupení dělostřelectva svazků a útvarů v obraně a posílit je na úkor druhých sledů a záloh. Přitom je třeba ovšem plánovat i včasný návrat dělostřelectva do organických svazků a útvarů po splnění palebných úkolů protipřípravy, a to v době, kdy nepřítelem již zahájil útok.

Porážky útočícího uskupení nepřítele do okamžiku jejich přechodu do útoku budeme dosahovat nejen protipřípravou, ale i **dalšími hromadnými údery všech palebných prostředků v rámci jejich dostřelu.** Protipříprava je jednou z hlavních součástí celého komplexu opatření armády při boji s hlavním uskupením nepřítele v období jeho přesunu a rozvinování.

Dalšími možnostmi zvýšení účinnosti protipřípravy mohou být

- použití zápalné munice ve velkém rozsahu,

- použití munice s nervově paralytickými a dráždivými otravnými látkami jak dělostřelectvem, tak i letectvem v případě použití chemických zbraní nepřítelem,

- vybudování minových výbušných zátarasů na osách přesunu hlavního uskupení nepřítele.

Splnění cílů obranné operace bude v mnoha případech záviset na výsledcích armádního protiúderu proti vklínivšímu se

nepříteli do naší obrany. Základ uskupení armádního protiúderu tvoří divize druhého sledu. K jejich posílení můžeme využívat i druhé sledy divizí a rovněž útvary prvního sledu, stažené z netankových směrů.

Pro účast v palebné přípravě a podpoře protiúderu přibíráme zpravidla armádní dělostřelectvo, dále dělostřelectvo divizí prvního sledu, v jejichž pásmech protiúder plánujeme, dělostřelectvo stažené z pasívních směrů a rovněž letectvo. Divize, které se zúčastní protiúderu, útočí v pásmu širokém do 10 km.

Hloubku a obsah bojových úkolů určujeme v závislosti na hodnotě vklínivšího se uskupení nepřítelů a na hloubce jeho proniknutí do naší obrany.

Armádní protiúder je účelné uskutečnit při vedení boje o pásma obrany svazků prvního sledu. Není ovšem vyloučen protiúder ani při proniknutí nepřítelů do operační hloubky a rovněž po vysazení velkého vzdušného výsadku v pásmu obrany armády. V druhém případě může být slo-

žení protiúderného uskupení poněkud menší.

Protiúder v bezjaderném období může končit zničením vklínivšího se nepřátelského uskupení, obsazením ztracených důležitých čar a prostorů terénu a vytvořením výhodných podmínek pro další vedení úporné a aktivní obrany, dále zabezpečením podmínek pro přechod do rozhodného útoku nebo pro protiúder frontu.

V těch případech, **kdy na základě vzniklé situace armádní protiúder není účelný, svazky druhého sledu přecházejí do obrany na připravených čarách.** Velitel armády v průběhu operace přijímá opatření k zesílení obrany na směrech úderu nepřítelů. Může proto i změnit bojové sestavy divizí druhého sledu a jejich úkoly v závislosti na charakteru bojové činnosti nepřítelů. V případě potřeby určuje pořadí vyvedení vojsk ze sestavy svazků prvního sledu na nově zvolené čáry.

Upraveno ze sovětského tisku

Průzkum na pochodu a ve střetném boji

Úspěšné vedení boje a operace do značné míry závisí na znalosti situace a na možnosti získat dostatečně přesné a věrohodné údaje, nutné k uskutečnění účinných úderů na hlavní zdroje palebné síly vojsk protivníka.

Průzkum jako nejdůležitější druh bojového zajištění je nutné organizovat v každé době a nezávisle na podmínkách boje. Znalost protivníka je základní předpoklad k rozhodování velitele. Zkušenosti sovětské armády z 2. světové války potvrzují, že žádný velitel nemůže splnit úkoly s minimálními ztrátami, nemá-li dostatek údajů o činnosti protivníka.

Po 2. světové válce vznikly kvalitativně nové dílčí ozbrojené síly, které podstatně ovlivnily charakter a obsah bojové činnosti. Boj se stal rozsáhlejší, aktivnější a pohyblivější. Vyzbrojení vojsk prostředky, které umožňují používat jadernou munici i konvenční prostředky s velkým dosahem a velkým ničivým účinkem dodávají bojové činnosti velkou dynamičnost. Dynamika střetného boje a možnost rychle a pronikavě měnit se situace za přibližování obou stran, při zahájení střetného boje a v jeho průběhu vytvářejí částečně nové podmínky pro včasný, nepřetržitý a hodnověrný průzkum. Nepřetržitost, včasnost a hodnověrnost průzkumu budou však v těchto částečně nových podmínkách ztíženy.

V současné době půjde o to, zajistit časovou a prostorovou kontinuitu průzkumu obzvláště na pochodu a ve střetném boji, aby bylo zabráněno jakémukoliv překvapení a ještě důkladněji organizovat a vést průzkum. Objekty protivníka musí být cílevědomě zachycovány po delší dobu a ve větších prostorech. K tomu jsou přirozeně nutné v první řadě technické prostředky

průzkumu. Průzkumné síly a prostředky mechanizované (tankové) divize postačují při pružném, soustředěném a vzájemně se doplňujícím použití ke splnění požadavků vševojskového boje.

Posuzujeme-li charakter první útočné operace armády, pak přesun z objektů a prostorů shromáždění, zajištění státní hranice a krytí přivedení vojsk s následujícím přechodem svazků do útoku, v jehož průběhu může dojít ke střetným bojům v příhraničním prostoru, jsou součástí útočné operace. To znamená, že není žádná činnost, které by nepředcházelo přemístování vojsk. Proto bude pochod jedním z hlavních druhů činnosti svazků a útvarů, který musí být organizován zásadně s předvídaním střetnutí s protivníkem. Pro zahájení střetného boje a pro jeho úspěšné vedení má velký význam předjetí protivníka ve vedení mohutných úderů na jeho hlavní síly při rozvíjení k útoku. Podaří-li se tento záměr, bude možné zničit i protivníka dobře připraveného k útoku.

Chceme-li předjetí protivníka ve vedení úderů jadernými i ostatními palebnými zbraněmi a vnutit mu vlastní vůli, musíme včas zjistit jeho přisunující se jednotky. A to předpokládá jasně stanovit hlavní úkoly průzkumu.

Úkoly průzkumu na pochodu s předvídaním střetného boje

Úkoly průzkumu na pochodu při možném střetnutí s protivníkem spočívají v tom, získat včas přesné údaje o nepříteli a odhalit možné záměry jeho činnosti. Proto musí být zjišťovány během přípravy i v průběhu především

— pohyby protivníka na velké vzdálenosti, jeho stav a složení, zvláště jeho jaderné zbraně a ostatní prostředky hromadného ničení,

— pochodové osy a rychlosti jeho proudů,

— kdy prošly předvoje a hlavní síly protivníka určitými úseky,

— možné prostory k použití výsadek protivníka,

— zátarasy, překážky a zamořené prostory terénu.

Všechny průzkumné orgány měly by pokládat za hlavní úkol průzkum jaderných zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení včetně radioelektronických prostředků.

K úspěšnému vedení střetného boje má kromě ostatních faktorů velký význam terén (stav komunikací a prostorů rozvíjení). Údaje o prostoru předcházející činnosti pomáhají udržet plánované tempo pochodu a zmocnit se včas takticky výhodných prostorů.

Při zajišťování státní hranice a krytí přivedení vojsk do vyčkávacích prostorů měla by být činnost organizována zásadně s předvídáním střetnutí s protivníkem. Z toho vyplývá pro průzkum několik důležitých úkolů, které zabezpečují včasnou obranu proti překvapivému útoku protivníka. Jedním z hlavních úkolů průzkumu bude včas rozpoznat přípravy k útoku a jeho zahájení. Přitom je velmi důležité zjistit příznaky k bezprostřední přípravě protivníka k vedení jaderných úderů.

Průzkum divize a celý průzkumný systém musí být včas posílen, aby mohl získat o nepříteli především tyto údaje:

— stupeň pohotovosti

— stav právě uskutečňovaných opatření

— stupeň připravenosti k útoku

— uskupení a stav vojsk připravených k útoku

— síla a doba přivedení posilových prostředků a mob. záloh,

— síly a prostředky, použité v příhraničním prostoru (průzkumné jednotky, krycí jednotky, síly teritoriálních vojsk),

— terén v nástupní oblasti a systém zátarasů

— zásobovací základny

— teritoriální a polní systém velení.

Možnosti motostřelecké (tankové) divize ke splnění těchto úkolů jsou přirozeně omezené. Proto průzkum organizuje a koordinuje štáb armády. Zvlášť důležitě by měla být organizována součinnost s pohraničními útvary.

Jednotky rádiového a radiotechnického průzkumu rozvinují se včas na státní hranici v pásmu motostřelecké (tankové) divize, aby mohly být nepřetržitě v činnosti. Rádiový průzkum je s to získat hodnotné údaje k odhalení stupňů pohotovosti protivníka, označení kódů pro přechod k činnosti s použitím JZ apod. Všechny tyto údaje mohou být zjištěny jen soustředěným použitím průzkumných sil a prostředků na nejdůležitější směry, úseky a prostory.

K organizovanému průzkumnému systému jsou zpravidla dodatečně rozvinuty pozorovatelné a v pohotovosti jsou skupiny hloubkového průzkumu, aby mohly na rozkaz (signál) ihned zahájit činnost. Organizace pochodu s předvídáním střetného boje a tím také průzkum začínají s obdržetím předběžného nařízení nebo bojového rozkazu pro pochod.

Metodika práce velitele a štábu se zřetelem na organizaci průzkumu závisí podstatně na situaci, zvláště však na úkolu a času. Je značný rozdíl, je-li organizován pochod v kasárnách (v míru nebo v období zvýšeného napětí), v prostoru soustředění (vyčkávacím prostoru) nebo v průběhu bojové činnosti při přibližování nebo pod ochranou vlastních vojsk, která jsou v dotyku s nepřítelem.

Rozhodující vliv na celou činnost velitele a štábu při přípravě nebo v průběhu bojové činnosti má trvalé nebezpečí použití jaderných zbraní a chemických bojových látek. Tyto podmínky působí bezpochyby na pořadí a obsah prací velitele a jeho štábu také se zřetelem na organizaci průzkumu.

K organizaci průzkumu není žádný stále platný návod. Jsou však určité zkušenosti, které se musí upravit pro různé situace. Rozhodující kritéria pro to jsou zvláště charakter očekávané bojové činnosti, obsah bojových úkolů, čas, stupeň vybavení orgánů velení technickými prostředky a stav výcviku důstojníků.

Umění velitele spočívá právě v použití účelné pracovní metody při sběru a vyhodnocování údajů o situaci během přípravy a v průběhu boje. To zabezpečuje včas se rozhodnout a plánovat bojovou činnost včas vydat úkoly vojskům a organizovat nepřetržitou součinnost.

Ve většině případů má velitel pro tyto úkoly jen velmi málo času. Nedostatek času však nesmí v žádném případě snižovat kvalitu organizace, a kvalitu průzkumu. Z toho vyplývá mnohá otázka: Jak můžeme zkrátit čas k organizaci průzkumu? Zkrácení času můžeme dosáhnout jen tehdy, podaří-li se nám přednostně uskutečnit vhodná opatření ještě před obdržetím

bojového úkolu. Taková opatření mohou být:

- výpočet sil a prostředků podle jednotlivých variant pochodu,
- pečlivé studium terénu a pochodových os v možných směrech pochodu
- všestranné materiálně technické zajištění průzkumných útvarů a jednotek
- určení stavu a složení průzkumných orgánů
- bojový výcvik v tématické nastávajících bojových úkolech,
- intenzivní studium metod velení bojové činnosti protivníkem, změn v organizaci a výzbroji. Současně je účelné zdokonalit znalosti důstojníků o bojové síle, bojové pohotovosti a výcviku protivníka na očekávaných směrech. Právě tento úkol je nutné posuzovat jako důležitou podmínku k tomu, abychom mohli pozdější úkoly splnit bez větších časových ztrát.

V každém případě musí organizace průzkumu po obdržení předběžného nařízení probíhat souběžně a relativně současně na všech velitelských stupních (divize, pluk, prapor). Souběžnou činnost umožní a podřízeným může poskytnout více času, uvede-li štáb divize do předběžného nařízení plukům:

- trvání předpokládaného pochodu,
- předběžnou informaci o očekávaném protivníkovi,
- orientační směr pro průzkum,
- pohotovost průzkumných orgánů k průzkumu,
- úkoly pro průzkum,
- dobu a místo vydání úkolů podřízeným.

Po obdržení bojového úkolu je velitel povinen upřesnit úkoly průzkumu. I když někteří velitelé pokládají tuto činnost za nutné zlo, stanovení úkolů velitelem k organizaci průzkumu nelze obejít. Bez průzkumu je riziko neúspěchu předem větší. Proto musíme k tomuto problému přistupovat s vědomím plné odpovědnosti. Je účelné podřídit tyto úkoly náčelníku štábu nebo náčelníku průzkumu podle očekávané činnosti, tj. pro pochod až do zasazení motostřelecké (tankové) divize do boje i pro boj samotný.

Velitel musí stanovit, do kdy musí být předloženy údaje o nepříteli a o terénu. Na tomto podkladě může náčelník průzkumu teprve plánovat použití průzkumných sil a prostředků. Velitel musí stanovit hlavní úsilí průzkumu, aby náčelník průzkumu mohl plánovat použití prostředků cílevědomě a koordinovaně.

Po stanovení úkolů velitelem a s ohledem na pokyny nadřízeného štábu musí náčelník štábu oznámit náčelníku průzkumu počet a sílu průzkumných orgánů na pochodu, zahájení průzkumu, způsob obnovení spojení s průzkumnými orgány, místo zálohy průzkumných prostředků, termín zpracování průzkumných dokumentů a jejich obsah.

Nyní může náčelník průzkumu organizovat průzkum. Průzkumné jednotky musí být připraveny a použity podle plánu a musí plnit průzkumné úkoly. Náčelník průzkumu by měl stanovit úkoly průzkumným orgánům osobně. To ovšem nevylučuje a dosud se to úspěšně praktikuje, že při použití většího počtu průzkumných orgánů svolá náčelník průzkumu podřízené důstojníky, velitele a důstojníky štábu průzkumného praporu ke stanovení úkolů. Nejříve se předávají průzkumné úkoly těm orgánům, které budou použity nejdříve.

Náčelník průzkumu má při plánování použití průzkumných sil a prostředků velkou odpovědnost. Právě při plánování musí být vyjádřeno diferencované použití sil a prostředků v duchu zámýslu velitele ke zničení uskupení protivníka. Důležitým předpokladem k tomu je zhodnocení nepřítelů. Náčelník průzkumu musí při plánování použití průzkumných prostředků zhodnotit situaci a předložit přesné výpočty na základě úkolů a činnosti protivníka.

Rozborem údajů, které jsou o nepříteli k dispozici, získá náčelník průzkumu závěry o

- prostorech rozmístění vojsk protivníka a době, resp. prostoru možného střetnutí s ním,
- stavu a složení nepřátelského uskupení,
- jeho předpokládaných záměrech a charakteru jeho možné činnosti.

Zvlášť důležité je studium předpokládaného směru postupu protivníka. Je nutné zjišťovat pochodové osy včetně možnosti objížděk, přepraviště, větší osady, prostory výhodné k rozvinutí, jakož i možnosti terénu k maskování protivníka, s hlavními důrazy na předpokládané pochodové osy prostředků jaderného napadení, tanků a dělostřelectva.

Dále je nutné předvídat a určovat možné směry přesunu proudů, pochodovou rychlost a z toho vyplývající prostory pravděpodobného střetnutí s protivníkem. Náčelník průzkumu musí určovat pro každý předpokládaný prostor střetnutí i možné prostory palebných postavení raketových vojsk a dělostřelectva, všeobecné uskupení protivníka a jeho pravděpodobný směr

hlavního úderu, možnosti včasného použití průzkumných prostředků na zvolené objekty protivníka. Bude výhodné stanovit prostory a směry zvláštní pozornosti, protože není možné předem detailně určit veškerou činnost protivníka.

Poněvadž se obě strany nepřibližují stejnou pochodovou rychlostí, a také pochod zahájily v různou dobu, musí náčelník průzkumu vycházet z přesných výpočtů a na tomto podkladě stanovit dobu a prostor možného střetnutí vlastních průzkumných orgánů s průzkumem, předvoji a hlavními silami protivníka. Jen tak můžeme plánovat činnost vlastních průzkumných orgánů podle času a místa a navést je v nejkratší době na objekty průzkumu.

Po vyhodnocení údajů o nepříteli musí náčelník průzkumu stanovit, které údaje bude nutné prověřit, dále pak úkoly průzkumu během pochodu až do zahájení střetného boje a v jeho průběhu. Podle toho by měl náčelník průzkumu řešit tyto otázky:

- na kterých pochodových osách použít průzkumné skupiny divize (síla, složení, úkoly) k průzkumu protivníka a zhodnocení terénu,

- které orgány využít k průzkumu na bocích divize,

- kdy, kde, s jakými úkoly použít skupiny hloubkového průzkumu,

- které úkoly a v jakém pořadí má plnit rádiový a radiotechnický průzkum,

- které orgány připravit a udržovat v pohotovosti k průzkumu se zahájením střetného boje,

- průzkumné úkoly, které mají plnit předsunuté oddáry, předvoje, výsadky a podpůrné letectvo,

- jaké požadavky na vzdušný průzkum připravit, resp. předložit nadřízenému štábu.

Použije-li divize vzdušného výsadku, musí náčelník průzkumu organizovat průzkum i v jeho prospěch.

V zájmu celkových úkolů průzkumu musí být tyto úkoly koordinovány. Proto musí náčelník průzkumu podle pokynů náčelníka štábu upřesnit s náčelníky druhů vojsk a služeb úkoly, směry a dobu průzkumu druhů vojsk a zařazení jejich průzkumných orgánů v pochodové sestavě divize.

Všechna průzkumná opatření podchyťují se na pracovní mapu náčelníka průzkumu a v Plánu průzkumu. Pořadí zpracování dokumentů závisí podstatně na času, který je k dispozici. Je-li málo času, plánuje se použití sil a prostředků nejdříve na pracovní mapě náčelníka průzkumu

a teprve později se zpracovává Plán průzkumu.

Plán průzkumu jako nejdůležitější dokument průzkumu ve štábu divize musí být zpracován přesně. K plánování použití průzkumných sil a prostředků musí být znám nejen vlastní bojový úkol, ale také uskupení a předpokládané záměry protivníka. Ve štábu divize musí být všechny druhy a orgány průzkumu sladěny podle cíle, doby a prostoru. Proto by měly být v Plánu průzkumu podchyceny jak orgány vševojskového průzkumu s jejich úkoly, tak také orgány rádiového, dělostřeleckého, ženijního, chemického a speciálního průzkumu. Zkušenosti potvrzují, že Plán průzkumu musí obsahovat i úkoly a jejich pořadí při ničení nepřátelského uskupení jako základ k plánování průzkumu. Je výhodné zpracovávat Plán průzkumu podle situace a úkolů pro různá období. Pro pochod s předvídaním střetného boje se zpracovává detailně pro fázi pochodu, pro střetný boj se stanoví všeobecné průzkumné úkoly a orgány. Tyto úkoly a termíny jejich splnění, jakož i úkoly použitých průzkumných orgánů se na pochodu upřesňují, zvláště pak po zahájení boje čelními jednotkami.

Organizace a vedení průzkumu

Poněvadž při pochodu je objektivně nutné vést průzkum do značné hloubky, musí být druh a počet použitých průzkumných prostředků a doba jejich zasazení přesně určena. Proto musí náčelník průzkumu při stanovení úkolů průzkumným orgánům brát v úvahu časový a prostorový náskok, protože jen tak mohou průzkumné orgány získat včas údaje o protivníku. Průzkumný předstih totiž zabezpečuje dodání takového počtu pravdivých, úplných a důležitých informací, které umožňují včas se rozhodnout a to jak ve směru vševojskovém, tak pro činnost jednotlivých druhů vojsk a služeb. Dále musí být průzkum organizován do šifry a hloubky bez mezer a stupňovitě.

Počet průzkumných skupin divize závisí na úkolu, pochodové sestavě divize a údajích, které mají být získány o protivníku a terénu. Průzkumné skupiny působí obvykle na všech pochodových osách a na bocích vlastních vojsk. Vzdálenost průzkumných skupin od vlastních hlavních sil závisí na úkolech, na stavu těchto skupin a na terénu. Podle zkušeností ze cvičení musí průzkumné skupiny začít s průzkumem 1,5 až 2 hodiny před zahájením pochodu zajišťovacími jednotkami. Podle toho může průzkumná skupina divize působit před vlastními zajišťovacími jednot-

kami do hloubky až 80 km, průzkumná skupina pluku až do 50 km, bojový průzkum praporu do 10 km. Z průzkumného praporu může být použito k průzkumu 3 až 5 průzkumných skupin. Pluky používají obvykle 1 až 3 průzkumné skupiny.

Za předpokladu, že velitel divize od doby obdržení údajů o protivníkovi potřebuje nejméně 90–120 minut k tomu, aby stačil učinit opatření k zajištění ohroženého boku, musí být průzkumné skupiny v činnosti na vzdálenost 20–50 km před vlastními jednotkami.

Se zahájením střetného boje — nebo je-li přehled o celkové situaci a činnost jednotek protivníka může být určena s dostatečnou jistotou — jsou dány předpoklady k dalšímu použití skupin hloubkového průzkumu. Vycházíme-li z toho, že na pochodu do předpokládaných prostorů rozvinutí hlavního uskupení protivníka byly vyslány 1–2 skupiny hloubkového průzkumu, mohou být se zahájením střetného boje použity dodatečně další 1–2 skupiny hloubkového průzkumu. Poněvadž skupiny hloubkového průzkumu přirozeně nepostačí ke splnění všech úkolů při průzkumu prostředků jaderného napadení, je účelné přenést průzkum palebných postavení taktických raket a dělostřelectva na průzkumné skupiny divize a pluků.

Podle zkušeností z různých cvičení je účelné použít 1 skupinu hloubkového průzkumu do pravděpodobného prostoru palebných postavení operačně taktických raket v hloubce asi 30–60 km a další skupinu hloubkového průzkumu do hloubky 100 km k průzkumu operačních záloh. Při včasném zasazení mohou skupiny hloubkového průzkumu zjistit operační zálohy protivníka 4 až 6 hodin před jejich bezprostředním použitím. Tato doba stačí velitel, aby mohl učinit opatření k boji s přivedenými zálohami. Rychlé zasazení skupiny hloubkového průzkumu ovšem předpokládá, že nadřazený štáb dá k rychlé přepravě této skupiny k dispozici vrtulník.

Radiotechnická průzkumná rota bude v činnosti na směru postupu předsunutého odřadu nebo předvoje; může pochodovat v proudu s hlavními silami po četách na 2–3 pochodových osách za předsunutými silami. V každém případě musí však být začleněna do pochodové sestavy divize tak, aby se mohla v co nejkratší době rozvinout. Za pohybu musí být naslouchací čety na příjmu.

Se zahájením střetného boje a v jeho průběhu zvyšují se možnosti průzkumu radiotechnické rot, protože rádiové spojení je nejdůležitějším prostředkem velení protivníka. Protivník totiž rozvíjí k za-

jištění použití bojových prostředků velký počet rádiových, radionavigačních a řídicích prostředků. Zvláštní pozornost by měla být věnována odposlechu jeho rádiové sítě, především raketových a dělostřeleckých jednotek, velitelské sítě svazků a útvarů.

Podle dosavadních zkušeností je výhodné, rozvíjí-li se radiotechnická rota za předsunutými odřady, příp. předvoji. K rozvinutí potřebuje zpravidla 30 minut. Pochoduje-li např. předsunutý odřad 50–70 kilometrů před hlavními silami divize, může mít radiotechnická rota 90–120 minut času k průzkumu, což postačuje k získání údajů o protivníkovi, které umožní organizovaný vstup hlavních sil do střetného boje. Jakmile se hlavní síly zavázaly do boje, přemístí se radiotechnická rota za bojovou sestavu pluků 1. sledu.

* * *

Použití a součinnost různých průzkumných orgánů motostřelecké (tankové) divize na pochodu s předvídaním střetného boje vyžaduje od náčelníka průzkumu a odpovědných důstojníků štábu divize přesné plánování. Předpokládá to také zlepšit součinnost druhů vojsk a služeb pokud jde o průzkum. Štábní cvičení, velitelsko-štábní cvičení a válečné hry jsou pro štáby divizí vhodnou příležitostí k nácvikům organizace průzkumu.

Se zřetelem na očekávanou činnost protivníka a úkoly průzkumu za pochodu a ve střetném boji je důležité obsáhnout všemi druhy průzkumu maximálně možnou hloubku protivníka. Obzvlášť musí zvýšit účinnost vševojskový průzkum úzkou součinností s dělostřelectvem a použitím vrtulníků.

Nehledě na všechny technické možnosti např. vzdušného průzkumu a jiných speciálních průzkumných prostředků, zůstává v divizi průzkum bojem a u střeleckých praporů a rot bojový průzkum důležitým faktorem k vlastnímu řízení boje a nemůže být nahrazen, ale jen doplněn jinými informacemi.

Nejdůležitější úkol průzkumu za pochodu a ve střetném boji je zjistit protivníka v dostatečné vzdálenosti před vlastními hlavními silami. Poněvadž síly a prostředky protivníka, zvláště prostředky jaderného napadení jsou hluboce členěny a decentralizovány na velkém prostoru, musí průzkum plnit úkoly v celém pásmu činnosti, na bocích a v celé hloubce. Jeho hlavní úsilí musí být přitom zaměřeno na průzkum objektů, které leží v dosahu účinnosti palebných prostředků svazku a útvarů a mají největší vliv na další bojovou činnost.

Upraveno z tisku NDR

z kapitalistických armád

NATO NA POČÁTKU SEDMDESÁTÝCH LET

V současném rozděleném světě, jehož vývoj určuje zostřující se všestranný zápas mezi socialismem a kapitalismem, nemůžeme již z tohoto boje vyjmát žádnou světovou oblast ani sféru lidské činnosti. Rovněž formy a používané prostředky třídního zápasu se vzájemně prolínají a kombinují. Proto při stanovení vzájemného poměru sil a z něho vyplývajícího postupu v zahraniční a vojenské politice se jeví nutné daleko více než v minulosti brát v úvahu obrovský rozsah činitelů, ovlivňujících vývoj v daném období a geografické oblasti i v celosvětovém rámci. Nemůžeme také izolovaně zkoumat pouze vojenské prostředky, ale i všechny ostatní, jejich závažnost a vzájemný vztah. Význam koaliční politiky se nezměnil a s prohlubující se integrací nabývá nových dimenzí.

Cílem tohoto článku je blíže osvětlit úlohu a místo Severoatlantického paktu v záměrech světového imperialismu proti socialismu. Přitom hlavní pozornost soustředím na současný vývoj vztahů uvnitř paktu, na nejzávažnější otázky, které aliance v politické a vojenské oblasti řeší a jakou úlohu sehraje v nejbližších letech při očekávaných jednáních o nejzávažnějších otázkách evropské bezpečnosti.

Úloha a místo Severoatlantického paktu

Severoatlantický pakt je nejsilnějším, nejvíce stmelěným a ve srovnání s dalšími imperialistickými pakty nejlépe fungujícím vojenskopolitickým uskupením imperialistických sil ve světě. Zahrnuje nejvyspělejší kapitalistické země Severní Ameriky a západní Evropy i méně vyspělé, ale z vojenskostrategického hlediska velmi důležité evropské okrajové státy. Jeho působnost se formálně týká Severní Ameriky, Atlantického oceánu severně obratníku Raka a zejména Evropy. Ve skutečnosti, zejména prostřednictvím svých členů (především USA), ovlivňuje dění v celosvětovém měřítku.

Severoatlantický pakt má vybudovanou strukturu politických a vojenských řídicích orgánů s poměrně dobře fungujícím stálým aparátem. Jako jediné imperialistické vojenskopolitické uskupení má již v míru zorganizovaný integrovaný systém

velení a vyčleněné ozbrojené síly, jejichž bojová a operační příprava probíhá podle jednotných plánů.

Od roku 1955 (přijetí NSR) se počet členských zemí paktu nezměnil. Krizi, způsobenou vynětím francouzských ozbrojených sil z integrované vojenské struktury paktu a nuceným přemístěním řídicích orgánů z Francie do Belgie, se podařilo překonat. Hlavním pojítkem uvnitř paktu zůstává antikomunismus.

To neznamená, že jde o mechanismus fungující bez větších obtíží. Naopak, v paktu se koncentrují všechny rozpory kapitalistického světa se všemi krizovými jevy, jejichž působení může vedení paktu zmírňovat, ale nemůže je odstranit. K nejzávažnějším z nich patří rozpory vyplývající z nerovnoměrného vývoje kapitalismu (mezi USA a západní Evropou i uvnitř západní Evropy), různorodost specifických národních zájmů, rozdíly v politickém zřízení (od parlamentních buržoazních demokracií až po vyložené fašistické diktatury) a další.

Vnitřní i vnější funkce Severoatlantického paktu se od založení v r. 1949 v podstatě nezměnily. Nadále má pakt sloužit ke zmaření případného pokusu v kterékoli

členské zemi o nastolení socialistického zřízení, k udržení kontroly Spojených států nad vnitřním vývojem v západoevropských členských zemích i nad jejich zahraničně politickou a vojenskou orientací. Rozhodující vnější funkcí paktu zůstává splnění konečného cíle světového imperialismu, tj. likvidace socialismu a nastolení kapitalistického zřízení v celosvětovém měřítku.

Jeho dosažení však není v důsledku změn v poměru sil mezi socialismem a kapitalismem, zejména v oblasti strategických prostředků, možné bez neúměrného rizika vlastního zničení. V důsledku toho bylo vedení Severoatlantického paktu nuceno přehodnotit svou vyloženě vojenskou orientaci, rozložit pokusy o dosažení konečného cíle na delší perspektivu s postupnými dílčími úkoly a pro jejich splnění volit podle situace jiné prostředky (ekonomické, ideologické, diplomatické a jiné). Rozvíjení vojenského potenciálu a schopnost vést kdykoli všechny druhy válek, od omezené konvenční až po všeobecnou jadernou, však zůstává podle představ řídicích orgánů Severoatlantického paktu základním předpokladem dosahování cílů jinými prostředky.

Hlavní současné problémy Severoatlantického paktu

V posledních letech a zejména v druhé polovině minulého roku vyvstala v paktu velmi naléhavě otázka úpravy vztahů mezi USA a západní Evropou, tj. problémy vyvolané změnami v poměru ekonomické síly ve prospěch západní Evropy. Řešení této zásadní otázky není krátkodobou záležitostí a Severoatlantický pakt se jí bude zabývat s různým stupněm naléhavosti trvale.

Z amerického hlediska jde o postupné prosazení ekonomických a vojenských opatření, která by omezila negativní vliv závislosti v Evropě a jinde ve světě na americkou ekonomiku a platební bilanci. Podle amerických představ musí evropské členské země nést přiměřený podíl na břemenech vyplývajících ze zabezpečování funkce paktu, především na vojenském úseku. Přitom nemá být narušeno hegemonní postavení USA v paktu a plně zachován vliv na další vývoj zahraniční a vojenské politiky evropských spojení. Výsledky zasedání řídicích politických a vojenských orgánů Severoatlantického paktu od r. 1970, nedávná opatření v měnové oblasti a výsledky Nixonových rozhovorů s vedoucími představiteli západoevropských zemí dokazují, že i přes obrovské obtíže se americké záměry v podstatě daří. Jde však teprve o první kroky a

v nejbližší době, zejména po zapojení dalších evropských zemí do EHS, se projeví velmi markantně konkurenční boj mezi západní Evropou a USA nejen ve vzájemných obchodních vztazích, ale především na třetích trzích. To bude mít důsledky i v zahraničně politické oblasti, tj. ve zvýšených požadavcích západní Evropy vystupovat jako samostatný subjekt světové politiky. Prozatím mohou Spojené státy stále ještě těžít z nejednotnosti, zejména ze značné závislosti některých západoevropských zemí na USA.

Nixonovy rozhovory se západoevropskými státníky ukázaly, že vztahy NSR a Velké Británie s USA jsou nadále dobré a zejména tyto země jsou prozatím ochotny, i když z různých důvodů, plně respektovat americké zájmy v Evropě. Naproti tomu mezi Francií a USA, i přes pokračující trend k těsnější součinnosti, zůstávají rozdílné názory na řadu otázek, především na integraci v NATO, včetně vážných výhrad k americké politice v různých částech světa. Shoda však existuje v názorech na základní funkci Severoatlantického paktu a na nezbytnost další přítomnosti amerických ozbrojených sil v Evropě. Mezi ostatními evropskými členskými zeměmi paktu a USA nedochází k závažnějším rozporům

a jejich vztahy k USA jsou, především u méně vyvinutých zemí (Řecko, Turecko, Portugalsko), určovány jejich trvalou závislostí na USA.

Ve vzájemných vztazích mezi západoevropskými zeměmi Severoatlantického paktu došlo ke značnému zlepšení mezi Velkou Británií a Francií. V pozdější době se nevylučuje ani spolupráce na úseku jaderných zbraní. Značné potíže však působí nadále slaďování zahraniční politiky uvnitř EHS, které je v současné době teprve v zárodečném stadiu. Dosažení výraznějších výsledků na tomto úseku je dlouhodobou záležitostí a bude určováno nadále stupněm ekonomické a v pozdější době politické integrace. Zatím ještě nemůžeme

západní Evropu zdaleka považovat za jednolitý blok. Národní zájmy jednotlivých zemí budou ještě po dlouhou dobu velmi silným faktorem, určujícím postoje příslušných vlád.

Značné obtíže působí řídícím orgánům paktu situace v jižní Evropě a ve Středomoří. V současné době jsou v tomto prostoru nejzávažnější problémy poměrně labilní vnitropolitická situace v Itálii, odpor severoevropských členských zemí k vojenské diktatuře v Řecku, řecko-turecký spor o Kypr, protiamerické tendence v Turecku a otázka Malty. Dosavadní úsilí o konsolidaci poměrů v tomto prostoru naráží na značné obtíže a nejsou zatím předpoklady k dosažení výraznějších výsledků.

Vojenská politika Severoatlantického paktu

Ve srovnání s ostatními úseky činnosti existují v Severoatlantickém paktu při posuzování společné vojenské politiky poněkud menší obtíže než v ostatních otázkách. Tento stav vyplývá z toho, že na vojenském úseku, v současné době prakticky jediném, NATO dosáhl značného stupně integrace v rámci celé aliance (s výjimkou Francie). Nejzávažnějším faktorem však zůstávají přípravy k likvidaci socialistického zřízení, ať už v něm sehrávají ozbrojené síly přímou, či nepřímou úlohu. Značný vliv má i poměrně účinná propaganda, vyvolávající atmosféru ohrožení Západu ze strany zemí Varšavské smlouvy, především ve spojitosti s růstem potenciálu Sovětského svazu a s rozšiřujícím se vlivem socialistické soustavy na vývoj událostí ve světě, zejména v zemích třetího světa.

Důležitým argumentem pro pokračování ve vojenském úsilí paktu v poslední době je americká teze, že jakákoli jednání se socialistickými zeměmi o nejzávažnějších otázkách světové a evropské bezpečnosti musí být vedena „z pozice síly“.

Z toho také vychází i základní dokument o vojenské politice NATO (AD-70), schválený na prosincovém zasedání Rady Severoatlantického paktu v prosinci 1970 i plán výstavby ozbrojených sil členských zemí NATO na léta 1972–76.

Tento dokument potvrzuje platnost koncepce „pružné reakce“, jejíž uplatňování předpokládá pokračovat ve výstavbě jaderné i konvenční složky ozbrojených sil a jejich připravenost vést všechny druhy válek na evropském válečném poli. Pro Spojené státy z toho vyplývá dále zabezpečovat především jadernou složku; evropské členské země se orientují na konvenční síly. Mimořádný důraz klade NATO na zabezpečení takového stavu bojové přípra-

venosti ozbrojených sil, který by umožňoval co nejrychlejší přechod k vedení války. Zvyšují se proto požadavky na udržování vysokých počátečních stavů provodných svazků pozemních vojsk, na zprůchodnění systému rychlého mobilizačního doplnění, na zvýšení pohyblivosti a palebné síly. U letectva pak na doplnění novou bojovou technikou a na ochranu letounů na letištích. U vojenského námořnictva se mají dále zvyšovat počty lodí a zejména zdokonalovat prostředky protiponorkové obrany. Všeobecně se zvyšují požadavky na průzkum, zdokonalení systému velení a spojení.

Tato opatření se týkají celého evropského válečného pole. Přitom se v současné době zvláště zdůrazňuje nutnost posílit vojenské námořnictvo NATO v Baltickém a Severním moři. Ve Středomoří se navrhuje vybudovat stálou integrovanou námořní flotilu, která by měla spolu s americkou 6. námořní flotilou neutralizovat sovětskou středomořskou flotilu.

V souladu se zásadami strategie „pružné reakce“ a v ní koncepte „přední obrany“ pokračuje Skupina pro jaderné plánování NATO v rozpracovávání zásad použití jaderných zbraní v různých druzích konfliktu mezi NATO a Varšavskou smlouvou v Evropě. V podstatě jde o řešení přechodu od konvenční k omezené jaderné válce za použití taktických a operačně taktických jaderných zbraní. Činnost Skupiny pro jaderné plánování má politické i vojenské aspekty. Z politického hlediska byla tímto způsobem alespoň dočasně vyřešena spolupráce nejaderných zemí NATO na zpracovávání politických směrnic pro plánování a použití jaderných zbraní, včetně konzultačního systému před jejich použitím. Na vlastnictví jaderných zbraní a na právu konečného rozhodnutí o jejich

použití se však nic nezměnilo a zřejmě ani nezmění. Toto právo zůstává v rukou amerického prezidenta. Výjimku tvoří francouzské jaderné zbraně. Francouzská vláda se práce Skupiny pro jaderné plánování nezúčastní a její prezident si zachovává právo rozhodovat o jejich použití samostatně. Tato zásada, která je v souladu s celkovým pojetím francouzské vojenské politiky, nemá být ani v budoucnosti změněna vzhledem k tomu, že Francie nemá v úmyslu znovu začlenit své ozbrojené síly do integrované vojenské struktury paktu.

Zvláštního významu i ve vojenské politice paktu nabývá řešení americko-západoevropských vztahů. Spojeným státům se podařilo alespoň zčásti prosadit požadavky Nixonovy doktríny u evropských spojenců, tj. požadavky postupného přebírání zvýšeného podílu na vojenských výdajích NATO. Iniciativu převzaly západoněmecká a britská vláda, které se na zvýšení evropských vojenských výdajů podílejí asi 60 procenty. Pracovní skupina deseti evropských členských zemí paktu na úrovni ministrů obrany (bez Francie, Islandu a Portugalska) se tak stává postupně neofi-

ciálním orgánem, který řeší evropské společné vojenské problémy. Jeho činnost se zatím soustředila na zabezpečení rozdělení závazku evropských členských zemí ve výši jedné miliardy dolarů na pětileté období (1971—75), zahrnující z poloviny výstavbu společných projektů na úseku budování válečnické a z poloviny zlepšení výstavby národních konvenčních sil. Další závazek převzala tato skupina v prosinci m. r. zvýšením vojenských rozpočtů na r. 1972 v průměru asi o 6 %. Západoněmecká vláda kromě toho podstatně zvýšila svůj podíl na vyrovnání devizových nákladů, spojených s udržováním amerických sil v NSR v období od 1. 7. 1971 do 30. 6. 1973 a bude dokonce hradit část nákladů na americké síly v NSR v hotovosti.

Tímto způsobem americká vláda alespoň dočasně omezila tlak Kongresu na snížení početních stavů svých ozbrojených sil v Evropě a získává čas pro předkládání dalších požadavků spojencům v NATO i pro případná jednání mezi NATO a Varšavskou smlouvou o snížení ozbrojených sil obou vojensko-politických uskupení ve střední Evropě.

Severoatlantický pakt a evropská bezpečnost

Z dlouhodobého zaměření vojenského úsilí Severoatlantického paktu vyplývá, že hlavní členské země NATO nemají v současné době zájem na opatřeních, která by postupně omezovala vojenské úsilí a vedla k nastolení příznivější atmosféry v Evropě. Chtějí naopak využít svého vojenského potenciálu nejen k jednání z „pozice síly“, ale i k vytváření podmínek pro rozsáhlejší působení nevojenských prostředků. Proto opakované návrhy na jednání o snížení ozbrojených sil ve střední Evropě byly především propagandistickým tahem, který měl snížit význam a působení návrhu členských zemí Varšavské smlouvy na urychlené svolání konference o evropské bezpečnosti.

Po prosincovém zasedání Rady Severoatlantického paktu a zejména po Nixonových rozhovorech s představiteli hlavních členských zemí NATO v západní Evropě je již zřejmé, že po definitivním podepsání čtyřmocenských dohod o Západním Berlíně bude pro Západ velmi obtížné dále odmištat zahájení příprav k evropské bezpečnostní konferenci. Proto také vláda Spojených států mění svoje stanovisko a v zásadě s uspořádáním konference souhlasí. Spolu s Velkou Británií, NSR a některými dalšími členy paktu však volí taktiku jejího oddalování a pokud již ani toto nebude s ohledem na veřejné mínění možné, bude se snažit prosazovat na program

konference takové otázky, jejichž přijetí by nevedlo ke skutečnému uvolnění vztahů v Evropě, ale k vytváření podmínek pro legální ideologickou diverzi a k oslabování jednoty socialistického společenství.

Podobně i v případném jednání o snížení ozbrojených sil obou vojensko-politických bloků v Evropě půjde Severoatlantickému paktu především o oslabení vojenské síly Varšavské smlouvy a o uvolnění svazků menších evropských socialistických zemí se Sovětským svazem.

Závěrem můžeme říci, že vstupujeme do období, kdy se v Evropě, díky stupňované mírové ofenzivě Sovětského svazu, koordinované s ostatními socialistickými zeměmi, i přes odpor USA a dalších zemí NATO, postupně vytvářejí podmínky pro jednání o nejzávažnějších otázkách evropské bezpečnosti.

Záměry hlavních členských zemí NATO však nenechávají nikoho na pochybách, že zásady mírového soužití rozdílných společenských soustav budou ochotny přijmout jen tehdy, nebudou-li mít jiného východiska, tj. bude-li se poměr sil dále vyvíjet v jejich neprospěch. Avšak i v takovém případě budou pokračovat pokusy pro ně nepříznivý vývoj zpomalovat, zastavit a případně i zvrátit.

TEORETICKÁ KONFERENCE ČS. VOJENSKÝCH HISTORIKŮ

Ve dnech 24.—26. ledna 1972 se konala v Praze konference československých vojenských historiků. Konferenci z podnětu HPS ČSLA připravil Vojenský historický ústav v Praze ve spolupráci s historiky VA AZ Brno a VPF VA AZ Bratislava.

Konference byla svým obsahovým zaměřením oborovou záležitostí československých vojenských historiků. Jejím posláním bylo přispět ke sjednocení československé vojenské historické fronty na základních, ideových, politických a metodologických postulátech marxismu-leninismu. Cíle konference v souladu s jejím posláním spočívaly především:

1. orientovat vojenskohistorickou frontu ČSLA na teoreticky fundované kritické posouzení obsahu a metodologie poválečného vojenskohistorického výzkumu v armádě;

2. vyvodit závěry z minulých revizionistických a pravicově oportunistických deformací v čs. vojenské historické vědě;

3. zpracovat základní teoretická a metodologická východiska a projekty perspektivního rozvoje čs. vojenskohistorického badatelského výzkumu.

Na konferenci byly předneseny tři hlavní referáty:

První referát: „K některým metodologickým problémům vojenskohistorické vědy v našich podmínkách“, přednesl náčelník VHÚ plukovník PhDr. František Herfurt, CSc.

Druhý referát: „Kritické posouzení obsahu a metodologie poválečného vojenskohistorického výzkumu v ČSLA. Závěry a poučení minulých deformací v československé vojenské historické vědě“, přednesl zástupce náčelníka VHÚ podplukovník ing. Miroslav Chuchmák.

Třetí referát: „Zdůvodnění předběžného návrhu projektu vědeckovýzkumné činnosti československých vojenských historiků“, přednesl náčelník Vojenského historického oddělení VHÚ plukovník ing. Ján Lipták.

Částí jednání se zúčastnil i náčelník HPS ČSLA generálmajor PhDr. Václav Horáček. Ve svém vystoupení hovořil o mimořádném významu úlohy vědy v nastávajícím období, v němž budou realizovány závěry XIV. sjezdu KSČ a podrobně propracovány perspektivy dlouhodobého rozvoje společnosti. Dále věnoval pozornost vztahu vědy a politiky, stranickému řízení vědy i požadavkům na morálně politický profil vědeckého pracovníka. V závěru označil úkoly vojenskohistorických pracovníků na úseku ideologické práce v armádě i na veřejnosti v souvislosti s řadou významných výročí a událostí našeho vnitřního i zahraničního odboje, výročí spoje-

ných s osvobozením Československa Sovětskou armádou a s událostmi ze života sovětského lidu, Sovětské armády a ostatních spojeneckých armád.

V průběhu jednání byla velká pozornost věnována především teoretickým a metodologickým otázkám vojenské historické práce. K tomu přispěl bezesporu fakt, že úvodní referát k této problematice nezůstal na obecné rovině, ale že řešil nebo naznačil celé řady teoretických a metodologických problémů vojenské historické vědy.

Jeden okruh problémů, na něž referát zaměřil pozornost, je potřeba ujasňování struktury metodologie vojenské historické vědy. „Strukturálně vzato,“ uvedl plukovník Herfurt, „skládá se metodologie vojenské historické vědy z filosofické, obecně teoretické a speciální části. Základem metodologie vojenské historické vědy je dialektický a historický materialismus a marxisticko-leninské učení o válce a armádě jako součást historického materialismu. Kromě toho zahrnuje metodologie vojenské historické vědy obecně teoretickou část, tj. principy, kategorie a metody jiných věd používaných ve vojenské historické vědě, a speciální část, tj. určitý aparát potřebný k převedení obecných pojmů na podstatné a speciální metody vojenského historického bádání. Tato struktura a obsah dává metodologii vojenské historické vědy možnost přistoupit ze správných marxisticko-leninských pozic k rozpracování předmětu a výchozí teoretických principů své vědy, ke zkoumání zákonů vojenských dějin, k určení a sytematizaci pojmů a kategorií vojenské historické vědy, k objasnění jejího významu a místa v soustavě jak vojenských, tak i historických poznatků a k jejímu sepětí s praxí výstavby ozbrojených sil.“

Druhý okruh problémů, které uvedl referát, se vztahuje k řešení obsahu a struktury historické vědy, určení objektu a předmětu, struktury, funkcí a hranic vojenské historické vědy, určení jejího vztahu k vojenské a historické vědě a k jiným společenským vědám, jejího místa v systému společenských věd, místa a úlohy v ideologickém boji s nepřátelskými ideologiemi, především v oblasti vojenské historie.

Další skupinou metodologických problémů vojenské historické vědy, na něž poukázal soudruh Herfurt, jsou otázky vznikající v procesu poznávání historických jevů. Jde především o tyto problémy:

- analýzu specifiky a možností poznání vojenských historických událostí a faktů;

- problém pravdy a jejího kritéria ve vojenskohistorickém bádání;

- analýzu důležitých pojmů vojenské historické vědy, možnosti a hranice použití pojmového aparátu filosofie, vojenské vědy, obecných dějin a jiných společenských věd pro řešení úkolů vojenskohistorického bádání;

- analýza procesů ormování principu vojenskohistorického zkoumání;

- analýzu podstaty vojenských historických faktů a jejich gnoseologické úlohy při objektivním osvětlení minulých událostí;

- určení soustavy metod používaných při vojenskohistorickém bádání a objasnění jejich vzájemných vztahů a úlohy procesu poznání;

- objasnění posloupnosti vojenskohistorického bádání a vzájemné souvislosti jeho základních stupňů a forem aj.

Správnost akcentu organizátorů konference na metodologické otázky potvrdil a ještě prohloubil průběh diskuse. Diskutující podtrhovali význam ujasňování teoretických a metodologických otázek pro další práci jako kultivaci nástrojů v oblasti vědecké činnosti (podplukovník Podzemský). Podplukovník Špičák kritizoval dřívější úchylinky ve vztahu metodologie a ideologie a vyjádřil se rovněž mimo jiné ke vztahu stranickosti a vědeckosti a ke vztahu teorie a praxe. Podplukovník Micháček naznačil význam znalosti teoretického a vojenského odkazu klasiků marxismu-leninismu pro zkoumání současných procesů vývoje vojenství, včetně vývoje ČSLA v období vědeckotechnické revoluce a vojenství. Ke vztahu vojenské historické a vojenské vědy podrobně a zasvěceně hovořil generálmajor Matička, který navíc ukázal i potřebu řešit a uplatňovat tento vztah i v oblasti výuky posluchačů ve vojenské akademii. V tomto smyslu zdůraznil především praxeologický význam vojenské historické vědy ve vztahu k vojenské vědě. V obdobném duchu vystoupil i podplukovník Karel Blažek z VA AZ Brno, který zdůraznil mimo jiné význam faktu ve výuce dějin vojenského umění, jeho správného výkladu a kritiku, že fakt se postupně ztrácí z výuky dějin vojenského umění na vojenských školách. K nutnosti dalšího osvětlování pojmů a kategorií pro zkvalitňování výzkumné práce i pro popularizaci výsledků vědy diskutovali podplukovník Macík a podplukovník Kollár z katedry dějin válek a vojenského umění VPF VA AZ Bratislava. K potřebě zkoumat procesy vojenství v širším rámci společenského, ekonomického a vědeckotechnického vývoje se vyjadřovala řada pracovníků VÚH (pod-

plukovník Michňák, dr. Vávra, podplukovník Vegner).

Poměrně málo diskutujících vystupovalo k druhému referátu. Podplukovník Chuchmák ve svém referátu přinesl podrobný rozbor dosavadního vývoje vojenskohistorické vědeckovýzkumné základny, především vývoj Vojenskohistorického ústavu po druhé světové válce, charakteristiku produkce v tomto období i kritiku úchylek, které se v produkci VHÚ objevily. Analýza se jen v nezbytných případech dotýkala dalších historických pracovišť a jejím cílem v podstatě bylo vypořádat se s dosavadními nedostatky a vytvořit předpoklady pro další práci. Z diskutujících se k produkci jiných pracovišť vyjádřil především podplukovník Kubišta, který oceňoval tvořivý přístup katedry dějin vojenského umění na VA AZ a závěry konference vojenských historiků v roce 1956 a kritizoval sborníky HPS z první poloviny šedesátých let, které zpracovala katedra dějin vojenství na bývalé VPA KG. Podplukovník Kubišta rovněž kritizoval, že sovětská vojenská věda je nahražována industriálním vojenstvím a další nedostatky v produkci vojenských historiků. Kriticky i sebekriticky se k produkci katedry dějin vojenství bývalé VPA KG vyjádřil i podplukovník Michálek, náčelník katedry dějin vojenského umění a dějin válek VPF Bratislava. Kritikou memoranda bývalé VPA KG a potřebou rozpracování vojenských doktrín socialistických států, včetně ČSSR se podrobně zabýval podplukovník Kopecký z VHÚ. Větší pozornost věnovali diskutující další perspektivě práce. Především nárys výzkumného projektu československých vojenských historiků obdržela pozvaná pracoviště předem písemně. Plukovník Lipták ve svém referátu rozvedl především některé obsahové a organizační předpoklady a zvláště názory VHÚ na zpracování syntetické práce k historii vojenství v Československu od vzniku státu do současnosti. Diskuse podpořila tento projekt jako úkol, který může integrovat síly vědeckých pracovišť a pomůže růstu dosavadních kádřů a výchově nových kádřů. Zároveň diskuse přinesla k projektu řadu připomínek k upřesnění periodizací jednotlivých etap a prohloubení vojenskoodborné problematiky, dále ke kompetenční stránce věci apod. Diskuse tak ukázala potřebu ještě dalšího zpřesňování projektu a dalších konkrétnějších jednání.

Do diskuse o projektu, stejně tak jako do problematiky celého jednání konference, velmi organicky zapadlo vystoupení dr. Krále, předsedy kolegia historie ČSAV. Dr. Král seznámil účastníky se záměry a programem kolegia v nastávající dlouhodobé perspektivě, v němž chce orientovat historickou frontu především na

- systematické rozvíjení teoretických a filosofických otázek historické vědy;

- vypracování nové syntézy dějin Čechů a Slováků, dějin Československa a především úlohy dělnické třídy v těchto dějinách;

- důkladnější rozpracování moderních dějin;

- vypracování nástinu světových dějin;

- rozvinutí intenzivní práce na dějinách současné epochy a socialistické soustavy;

- organizování integrace výzkumné práce historických pracovišť socialistických zemí;

- přípravu nových vědeckých kádřů;

- potřebu věnovat větší pozornost ideologickým aspektům historické vědy v souladu s tím, jak se těžiště třídního boje přenáší do ideologické oblasti.

Konference nemohla vyřešit všechny naléhavé problémy, které stojí před vojenskou historickou frontou. Bezesporu však byla užitečným zasedáním. Nevyhýbala se palčivým otázkám, nepostupovala jen vyšlapanými cestami a obrátila na kvalifikované věcné rovině pozornost k nejdůležitějším akutálním metodologickým teoretickým, světonázorovým otázkám vojenské historie a k perspektivním dlouhodobým úkolům. Konference současně otevřela prostor pro další pracovní kontakty historických pracovišť naší armády i armád ostatních socialistických zemí, zvláště Sovětské armády. V některých aspektech, zvláště ve vztahu vojenské vědy a vojenské historické vědy, naznačila konference i potřebu a možnost spolupráce vojenských historiků a vojenských vědců. Vojenští vědci mohou hodně přispět k ujasnění dosud otevřených metodologických problémů vzájemných vztahů a styčných ploch obou vědních oborů i při řešení konkrétních výzkumných úkolů.

Všechny referáty a diskusní vystoupení vydá VHÚ v prvních dvou číslech Historie a vojenství v letošním roce.

—am—

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Густав Штефанец, подполковник Богуслав Мусил К вопросу о руководящей и организаторской работе командиров и штабов	3
--	---

Авторы занимаются рассмотрением требований, предъявляемых к повышению качества руководящей и организаторской работы, как важного условия успешной реализации постановлений XIV съезда КПЧ. Постоянное ее повышение зависит от степени усвоения и практического внедрения командирами и штабами основ ленинского стиля и методов работы в конкретных условиях нашей армии.

Подполковник Йиржи Заиц О некоторых методологических проблемах науки в области военного дела	8
---	---

Автор занимается рассмотрением некоторых методологических вопросов, объяснение которых способствовало бы теоретической разработке многостороннего влияния научно-технической революции и самой науки в области военного дела. Подчеркивает значение органической связи возможностей научно-технической революции с повышением обороноспособности и приводит точки зрения относительно методологических требований при изучении развития науки в армейском организме.

Кандидат военных наук, доцент, подполковник Карел Новотны К вопросу о законах и принципах вооруженной борьбы	12
---	----

Автор анализирует внутренние законы вооруженной борьбы как способа решения антагонистических противоречий двух сторон с помощью насильственных средств. Выводит из них некоторые принципы и основы ведения вооруженной борьбы, суммарный перечень которых в различных видах боевых действий приводится в полевых уставах.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Павел Фигуш Ввод армии 2-го эшелона фронта в сражение	17
--	----

Автор характеризует задачи армии второго эшелона фронта и способы ее ввода в сражение. Анализирует организацию ввода с точки зрения фронта и армии. Статья имеет теоретический характер общего уровня.

Подполковник Зденек Швандрлик Прикрытие государственной границы	23
--	----

В первой части статьи автор приводит некоторые принципы прикрытия государственной границы. Во второй части он анализирует проблематику пограничного встречного сражения.

Кандидат военных наук, полковник Мирослав Недвед Управление союзными соединениями	30
--	----

Автор приводит некоторый опыт в области управления и взаимодействия между войсками союзных армий. Излагает свое мнение на современные возможности решения проблем управления и организации взаимодействия (направление оперативных групп, представителей — их задачи и т. п.) между войсками союзных армий.

Подполковник Яромир Ержабек К вопросам контроля в области управления	36
---	----

Статья имеет теоретический характер, которой автор хочет внести вклад в развитие теории управления, разъяснить командирам и штабам некоторые вопросы теории контроля и ее возможного практического использования.

Подполковник Милош Прудил Документы по руководству учениями	40
--	----

Автор приводит некоторые возможные формы документации по руководству учениями, военными играми и штабными тренировками в звене полк. Он стремится помочь менее опытным офицерам при разработке содержания и возможных форм отдельных документов по руководству учениями.

Подполковник Франтишек Сухи и коллектив	
Оборона и защита аэродромов	49

Автор решает некоторые мероприятия по поддержанию боеспособности и воспрепятствованию вывода из строя основных сил авиации, обращая особое внимание на постоянную готовность к вылету. Анализирует роль запасных аэродромов, непосредственную и действенную ПВО каждого аэродрома, основные принципы маскировки аэродромов и противовесантной обороны, а в заключение подчеркивает необходимость комплексного решения всех указанных вопросов.

Майор Милослав Войтишек	
Методика оценки результатов действия средств воздушного нападения . . .	54

Автор, опираясь на практический опыт, предлагает содержание и методику работы по управлению боевыми действиями в звене начальника ПВО соединения и части. Характеризует действия средств воздушного нападения, важнейшие объекты нападения и дает оценку боевым возможностям ПВО. В заключении приводит данные, необходимые для оценки результатов действий средств воздушного нападения и возможные формы упрощенной и ускоренной передачи требуемых данных старшему начальнику.

Подполковник Алоис Кратохвил	
Защита от оружия массового поражения в ходе пограничного сражения . .	60

Автор обсуждает комплексные вопросы защиты от оружия массового поражения, которые решаются в общевойсковой армии в специфических условиях пограничного сражения. Он, прежде всего, занимается планированием, управлением и выполнением основных мероприятий защиты от оружия массового поражения.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Оборона без применения ядерного оружия	65
---	----

В статье содержатся основные принципы ведения оборонительной операции без применения ядерного оружия. В ней анализируются характерные черты обороны и предъявляемые к ней требования, группировки сил и средств и принципы ведения обороны в целом.

Разведка на марше и во встречном сражении	72
--	----

В статье частично подчеркиваются новые условия разведки, возникшие вследствие внедрения качественно нового вида оружия после второй мировой войны. Анализируются задачи разведки, возможности и методика работы при организации разведки в звене дивизии. В заключении статьи приводится некоторый опыт учений, прежде всего, нормы для разведывательных групп, глубинной и радиотехнической разведки.

ИНФОРМАЦИЯ

Подполковник Станислав Веселы	
НАТО в начале семидесятых годов	77

Автор объясняет роль и место пакта НАТО в намерениях мирового империализма против социализма. При этом основное внимание сосредотачивает на современном развитии отношений внутри пакта, на важнейшие вопросы, решаемые НАТО в политической и военной области и на роль, которую НАТО сыграет в ближайшее время в ходе ожидаемых переговоров по важнейшим вопросам безопасности в Европе.

Теоретическая конференция чехословацких военных историков	81
--	----

Статья является информацией о конференции, проводимой в период с 24 по 26 января 1972 года. В ней приведены выводы из докладов и дискуссий по теоретическим и методологическим вопросам военно-исторической науки, критическому анализу произведений прошедших годов и проекта плана работы военных историков.